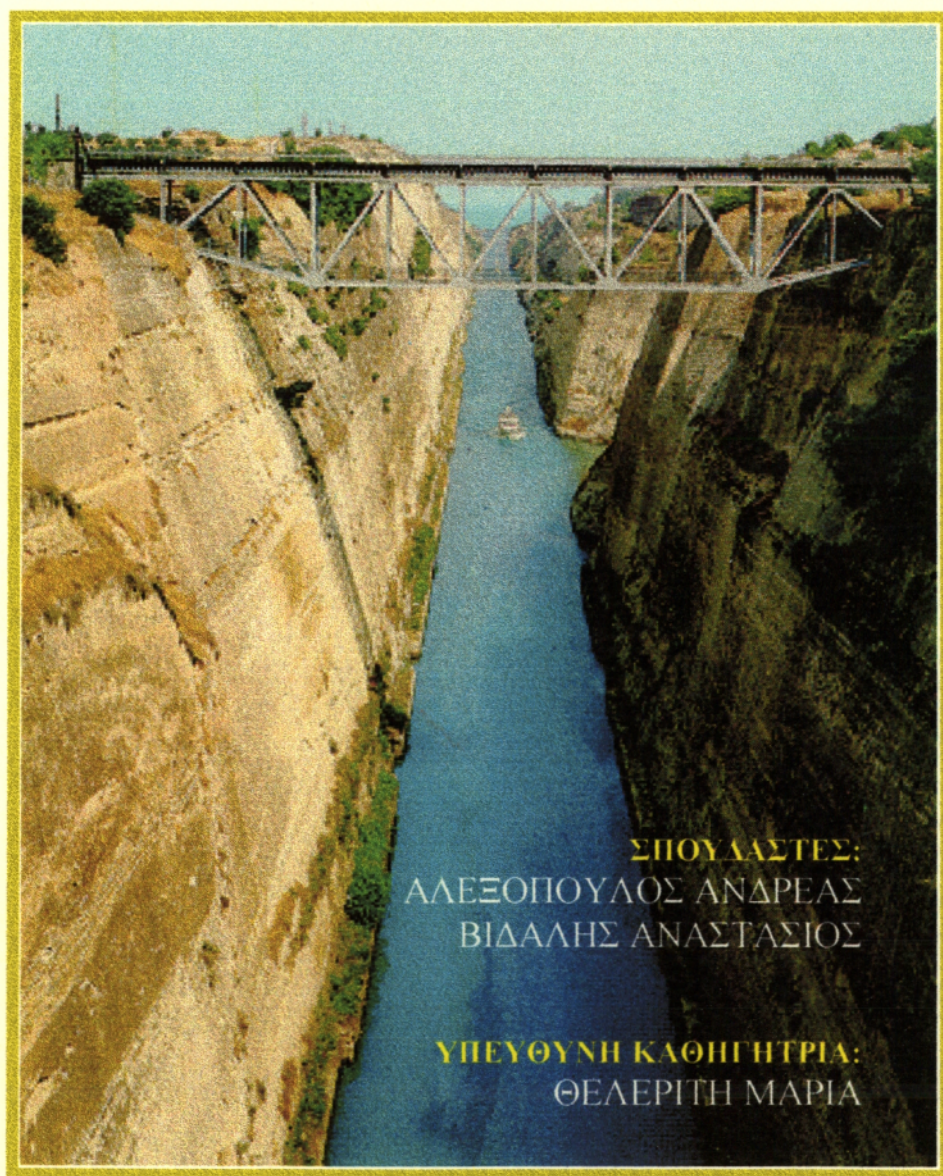

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ :

**"Τα Νομαρχιακά έργα του Νομού Κορινθίας
και οι επιδράσεις τους στο χώρο"**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:
ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΒΙΔΑΛΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΘΕΛΕΡΙΤΗ ΜΑΡΙΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1997

Στην Ελένη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.	7
-----------------------	------	---

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1.1. Προγραμματισμός.....	σελ.	11
1.2. Ιστορική Αναφορά.....	σελ.	12
1.3. Τα είδη του Προγραμματισμού.....	σελ.	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

2.1. Τα επίπεδα του Προγραμματισμού.....	σελ.	16
2.2. Κοινοτικό Επίπεδο.....	σελ.	17
2.2.1. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.).....	σελ.	18
2.2.2. Οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.....	σελ.	20
2.3. Εθνικό Επίπεδο.....	σελ.	21
2.3.1. Φορείς προγραμματισμού σε εθνικό επίπεδο.....	σελ.	21
2.3.2. Σχέσεις του εθνικού με τα άλλα επίπεδα προγραμματισμού.....	σελ.	23
2.4. Περιφερειακό Επίπεδο.....	σελ.	25
2.4.1. Η δομή του Περιφερειακού Συμβουλίου.....	σελ.	25
2.4.2. Οι αρμοδιότητες του Περιφερειακού Συμβουλίου.....	σελ.	25
2.4.3. Οι σχέσεις του περιφερειακού με τα άλλα επίπεδα προγραμματισμού.....	σελ.	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Π.Δ.Ε.)

3.1. Γενικά.....	σελ.	29
3.2. Φορείς του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.....	σελ.	29
3.3. Κατάρτιση Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων.....	σελ.	30
3.4. Τομείς του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.....	σελ.	31

Μ Ε Ρ Ο Σ Β '
Ο ΝΟΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	σελ.	32-43
1.1. Ιστορική Αναδρομή.	σελ.	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΩΣ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	σελ.	44-49
2.1. Οργάνωση και λειτουργία της Νομαρχίας.	σελ.	44
2.2. Η οργανωτική δομή της Νομαρχίας μέχρι το 1994.	σελ.	45
2.3. Η οργάνωση και λειτουργία των Υπηρεσιών Προγραμματισμού.	σελ.	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	σελ.	50-57
3.1. Η διαδικασία κατάρτισης.	σελ.	50
3.2. Αδυναμίες και προβλήματα του Νομαρχιακού Προγραμματισμού.	σελ.	53
3.3. Ο ρόλος του Νομάρχη.	σελ.	55
3.4. Νομαρχιακά Προγράμματα και Νομαρχιακή Διοίκηση: Συμπεράσματα	σελ.	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΩΣ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ	σελ.	58-63
4.1. Γενικά.	σελ.	58
4.2. Αρμοδιότητες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.	σελ.	58
4.3. Όργανα Διοίκησης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.	σελ.	59
4.4. Η λειτουργία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.	σελ.	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	σελ.	64-69
5.1. Γενικά.	σελ.	64
5.2. Η διαδικασία Κατάρτισης του Νομαρχιακού Προγράμματος (Ν.Π.) ΣΑΝΑ και ΣΑΝΑ ₂	σελ.	64
5.3. Διαδικασία έγκρισης Νομαρχιακών Προγραμμάτων (ΣΑΝΑ)	σελ.	66

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ ' ,
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	σελ.	70-77
1.1. Γενικά	σελ.	70
1.2 Οικονομικά Χαρακτηριστικά	σελ.	70
1.3 Ανάλυση κατά τομέα παραγωγής	σελ.	71
1.3.1 Πρωτογενής Τομέας	σελ.	71
1.3.2. Δευτερογενής Τομέας	σελ.	72
1.3.3. Τριτογενής Τομέας	σελ.	73
1.3.4. Μεταφορές	σελ.	73
1.3.5. Μέγεθος - Σύνθεση - Εξέλιξη Α.Ε.Π.	σελ.	74
1.4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	σελ.	75
1.4.1. Ενδονομαρχιακές Ανισότητες	σελ.	75
1.4.2. Ορεινή Κορινθία	σελ.	75
1.4.3. Πεδινή Κορινθία	σελ.	76

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ	σελ.	78-86
2.1 Γενικά	σελ.	78
2.2. Κατευθύνσεις ανάπτυξης πολιτικής του Νομού Κορινθίας	σελ.	79
2.3. Άξονες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών	σελ.	80
2.3.1. Μικρές και μεγάλες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών	σελ.	80
2.3.2. Πρωτογενής	σελ.	81
2.4. Μεταποίηση - Φορέων Υποστήριξη Μ.Μ.Ε.	σελ.	84
2.5. Τουρισμός - Φορέας Τουρισμού	σελ.	85
2.6. Προστασία Περιβάλλοντος	σελ.	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟΠΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ.	87-93
3.1. Ο προγραμματισμός στο Νομό Κορινθίας	σελ.	87
3.2. Νομαρχιακά Προγράμματα	σελ.	90
3.3. Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα	σελ.	93

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ΄
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΑ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	σελ.	94-117
1.1. Γενικά	σελ.	94
1.2. Τα Έργα του Νομού Κορινθίας στα Π.Ε.Π.1 και Π.Ε.Π.2 Πελονήσου	σελ.	96
1.3. Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Α.Π.Τ.Α.)	σελ.	103
1.4. Τα Νομαρχιακά Προγράμματα (ΣΑΝΤ - ΣΑΝΤ 2)	σελ.	107
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ.	112
..		
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	σελ.	118
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.	120
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1		
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2		

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να εξετάσει τη λειτουργία των Νομαρχιακών Προγραμμάτων και τις επιδράσεις τους στο χώρο.

Η υπόθεση εργασίας είναι: Τα Νομαρχιακά Προγράμματα συνδέονται με τα πραγματικά προβλήματα και τις αναπτυξιακές ανάγκες του Νομού και με ποιο τρόπο συμβάλλουν στην ανάπτυξή του.

Η επιλογή του θέματος στηρίζεται στο ότι δεν υπάρχουν μελέτες που να αποτιμούν τις επιπτώσεις που προκύπτουν από την υλοποίηση των έργων μιας περιοχής.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν στην εξέταση του θέματος είναι:

- α) Υπάρχει αναγκαιότητα κατάρτισης Νομαρχιακών Προγραμμάτων;
- β) Με ποιο τρόπο σχεδιάζονται αυτά τα Νομαρχιακά Προγράμματα και κατά πόσο λαμβάνουν υπ' όψη τους τις ανάγκες και τα προβλήματα της περιοχής;
- γ) Ποιοι είναι οι κατ' εξοχήν φορείς κατάρτισής τους;
- δ) Υπάρχει συντονισμός των φορέων;
- ε) Πως συσχετίζεται η χωρική κατανομή των έργων αυτών με τους ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους του Νομού;

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος διαπραγματεύεται θεωρητικές έννοιες η γνώση των οποίων αποτελεί προϋπόθεση για την συσχέτιση και την κατανόηση του δεύτερου μέρους. Πιο συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος προσεγγίζουμε την έννοια προγραμματισμός, τα είδη και τα επίπεδά του.

Το δεύτερο μέρος επικεντρώνεται στο Νομαρχιακό Προγραμματισμό και επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη Νομαρχιακή Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση, οι οποίοι είναι κατ' εξοχήν φορείς κατάρτισης των Νομαρχιακών Προγραμμάτων.

Στη συνέχεια περιγράφεται ο τρόπος σχεδιασμού των Νομαρχιακών Προγραμμάτων σε τρεις φάσεις. Η α' φάση περιλαμβάνει την περίοδο πριν το

Κ.Π.Σ.1, η β' φάση την περίοδο του Κ.Π.Σ.1 και η γ' φάση την περίοδο του Κ.Π.Σ.2 με ιδιαίτερη έμφαση στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Στο τρίτο μέρος διαγράφεται το profile του νομού Κορινθίας με τα προβλήματά του και τις πολιτικές ανάπτυξής του.

Στο τέταρτο μέρος εξετάζονται προβλήματα συγκρότησης και ρύθμισης τοπικών προβλημάτων με αναφορά στο πλαίσιο της οικονομικής δραστηριότητας, διαχείρισης των οικονομικών πόρων και στις χωρικές ρυθμίσεις. Οι αναλύσεις για τη διεξαγωγή των συμπερασμάτων βασίζονται στα συνθετικά αποτελέσματα που προήλθαν από την επεξεργασία των στοιχείων που συλλέχθηκαν για το Νομό Κορινθίας.

Στην συγκεκριμένη έρευνα εξετάζουμε τα Νομαρχιακά Προγράμματα σε σχέση:

- α) με το θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο ασκείται η οικονομική δραστηριότητα του τοπικού κράτους (Νομαρχία) σε αναφορά με τις οικονομικές δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας,
- β) με τη διαχείριση των πόρων από την πλευρά του τοπικού κράτους (Νομαρχιακή Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση) και τις επιπτώσεις στην κοινωνική και οικονομική δομή,
- γ) με το χωρικό επίπεδο το οποίο αντιστοιχεί το τοπικό κράτος (Νομαρχία).

Τον τρόπο λειτουργίας των Νομαρχιακών Προγραμμάτων μπορούμε να τον καταστήσουμε σε αναφορά με:

- α) τις λειτουργίες που αναφέρονται σε παραδοσιακές πολιτικές που ασκεί η Νομαρχία και αφορούν ένα παραδοσιακά αποδεκτό minimum πολιτικών ρυθμίσεων (π.χ. σχολεία, τεχνική υποδομή κλπ.)
- β) τις διευρυμένες λειτουργίες που αναφέρονται σε ρυθμίσεις χώρου ή σε νέες πολιτικές (περιβάλλον κλπ.)

Η πραγματική διαπλοκή αυτών των επιπέδων ρύθμισης με την κοινωνική πραγματικότητα εκφράζεται μέσα από το βαθμό συνειδητοποίησης των προβλημάτων αυτών στην τοπική κοινωνία και την εκτίμηση των δυνατοτήτων

και προοπτικών ανάπτυξης των διαφόρων φορέων να διατυπώσουν αυτές τις προοπτικές και τις αναπτυξιακές ιδέες.

Για την εκτίμηση αυτών των δυνατοτήτων χρειάζεται μια δεύτερη προσέγγιση πέραν της βιβλιογραφίας, η οποία στηρίζεται στην αναζήτηση (πρωτογενών) στοιχείων που αφορούν τους τομείς των Νομαρχιακών Προγραμμάτων, τη διαχείριση των πόρων για τα έργα αυτά και τις χωρικές κατανομές αυτών.

Τα στοιχεία αυτά αναλύονται σε σχέση με τα κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα της κάθε περιοχής του Νομού.

Το πρώτο ερώτημα που τέθηκε αναφέρονταν στον τρόπο που τα Νομαρχιακά Προγράμματα συμβάλλουν στην Τοπική Ανάπτυξη άρα είναι αυτονόητο ότι θα επικεντρώναμε τη μελέτη μας στη λειτουργία της Νομαρχιακής Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης τονίζοντας πιο είναι το βασικό της εργαλείο μέσω του οποίου εκπονούνται τα Νομαρχιακά Προγράμματα και καθορίζεται η πολιτική του προγραμματισμού στο Νομό.

Σε μια δεύτερη φάση θα αναδείξουμε τις σχέσεις της Νομαρχιακής Διοίκησης με τις αντίστοιχες υπηρεσίες των Υπουργείων και τρίτον τη σχέση της Νομαρχιακής Διοίκησης με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) μιας και η συμμετοχή τους στο δημοκρατικό προγραμματισμό είναι απαραίτητη στην ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών.

Εργαλεία μας στην προσέγγιση αυτή εκτός της βιβλιογραφίας είναι τα Νομαρχιακά Προγράμματα του Νομού Κορινθίας:

- α) ΣΑΝΤ₁ και ΣΑΝΤ₂ (1989-1994)
- β) ΣΑΝΑ₁ και ΣΑΝΑ₂ (1994-1996)
- γ) ΠΕΠ Πελοποννήσου (1989-1994) και (1994-1996)
- δ) ΣΑΕ
- ε) Αναπτυξιακές μελέτες του Νομού Κορινθίας
- ζ) Στατιστικά στοιχεία

Με βάση τα εργαλεία αυτά έγινε η καταγραφή των έργων σε πίνακες όπου αναφέρονται ο χρόνος, ο χώρος και οι πόροι των έργων.

Συγκροτήθηκαν ομάδες πινάκων με:

- α) τη χωρική κατανομή των Νέων Ενοτήτων ανά Συμβούλιο Περιοχής (γεωγραφικές ενότητες Ν.2218/94),
- β) το συσχετισμός με το κατά κεφαλή εισόδημα ανά χωρική ενότητα,
- γ) την αναλυτική παρουσίαση της χωρικής και χρονικής κατανομής των πόρων σε κάθε γεωγραφική ενότητα (Συμβούλιο Περιοχής),
- δ) την αναλυτική παρουσίαση της χωρικής και χρονικής κατανομής των πόρων κατά τομέα (συγκοινωνία, ύδρευση κλπ.).

Η παράθεση αυτών των πινάκων μας επιτρέπει να προχωρήσουμε στην πρώτη αξιολόγηση των στοιχείων και με ένα βαθμό αφαίρεσης αρκετά υψηλό (αφορά μόνο ένα Νομό) να προβούμε στη διεξαγωγή των συμπερασμάτων σχετικά με το ερώτημα, κατά πόσο τα Νομαρχιακά Προγράμματα συνδέονται με πραγματικά προβλήματα της τοπικής κοινωνίας και τις αναπτυξιακές δυνατότητες μιας περιοχής.

ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Αξιοποίηση Λεκάνης Φενεού

Προϋπολογισμός 1.200.000δρχ.

Περιλαμβάνει φράγμα και

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1.1. Προγραμματισμός

Όπως αναφέρει μια έκθεση προς τον ΟΟΣΑ για την περιφερειακή ανάπτυξη, «κάθε προσπάθεια μεταβολής της πορείας των γεγονότων στο σύνολο μιας γεωγραφικής περιοχής (περιφέρειας), προϋποθέτει ότι οι υπεύθυνοι, δηλαδή η κυβέρνηση, οι περιφερειακές αρχές, η τοπική αυτοδιοίκηση ή άλλοι ειδικοί οργανισμοί επιφορτισμένοι με αυτή την ευθύνη, έχουν μια γενική εικόνα για την κατάσταση της περιφέρειας για την οποία πρόκειται και για τις μεθόδους που θεωρούνται κατάλληλες για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων. Αυτά μεταφράζονται στη συνέχεια σε σχέδια και προγράμματα σε ποικίλους τομείς (οικονομία, κοινωνική ευημερία, περιβάλλον, υλική υποδομή κλπ.), καθώς και σε μέτρα που αποβλέπουν στην ενθάρρυνση των τάσεων που συγκλίνουν προς τους επιδιωκόμενους στόχους και στην αποθάρρυνση εκείνων που αποκλίνουν από αυτούς» (OCDE 1973, 19).

Διακρίνει λοιπόν κανείς τρία βασικά σημεία στο παραπάνω κείμενο:

1. γνώση της υπάρχουσας κατάστασης,
2. επιδιωκόμενοι στόχοι για τη μεταβολή της και
3. κατάλληλα μέσα για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Εκεί ακριβώς βρίσκεται η βασική προϋπόθεση ορθολογικής δράσης και ο πυρήνας της έννοιας του σχεδιασμού - προγραμματισμού.

1.2. Ιστορική Αναφορά

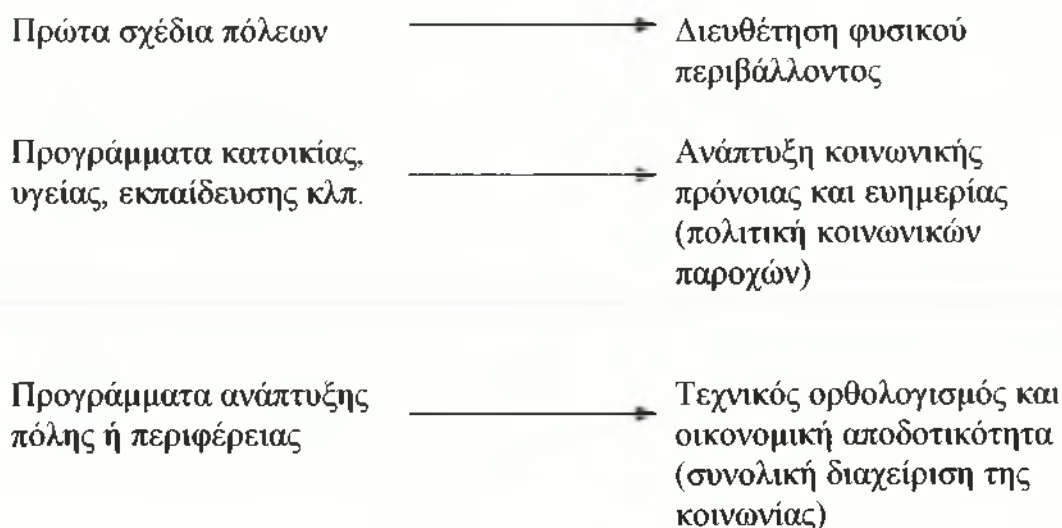
Θα σκιαγραφήσουμε με συντομία την εξέλιξη του όρου και τις διάφορες σημασίες που του προσδόθηκαν διαμέσου της κοινωνικής του ιστορίας και της συνέχειας. Ο όρος προγραμματισμός - σχεδιασμός δεν ανταποκρινόταν πάντοτε στο ίδιο περιεχόμενο. Μετά τα αρχικά του στάδια υπάρχει η διχοτομία, που αντιστοιχεί στις διαφορές του στόχου των πρώτων παρεμβάσεων και του στόχου της διαδικασίας για τεχνικό και οικονομικό χειρισμό των μεγάλων αστικών ενοτήτων. Η διάκριση αυτή έχει ήδη εκφραστεί στη δύση από το 1946 με τα προγράμματα χρηματοδότησης, έρευνας και ανάπτυξης. Αυτή η διχοτομία είναι που οδηγεί στην εμφάνιση των όρων φυσικός και κοινωνικός ή οικονομικός προγραμματισμός με τους οποίους θα ασχοληθούμε παρακάτω. Είναι κατανοητό ότι στις πρώτες του μορφές ο προγραμματισμός, ξεκίνησε με παρεμβάσεις στις πόλεις ή σε μικρότερους πολεοδομικούς χώρους, παρεμβάσεις που αφορούσαν προβλήματα ατομικής και οικογενειακής πρόνοιας και ευημερίας (κατοικία, κοινωνική ασφάλιση, δημόσια υγεία, εκπαίδευση κλπ.). Έτσι διακινδυνεύουμε να πούμε ότι οι πρώτες μορφές σχεδιασμού ήταν αυτές του αστικού σχεδιασμού - προγραμματισμού.

Η δεκαετία του '40 κυριαρχείται από την αντίληψη και την πρακτική του φυσικού προγραμματισμού, η οποία σταδιακά εμπλουτίζεται με στατιστικές και μαθηματικές επεξεργασίες. Από εκεί και πέρα οι πολεοδομικές επιχειρήσεις που αναπτύχθηκαν στη διάρκεια της ανοικοδόμησης της Ευρώπης μετά τον πόλεμο, η αυξανόμενη δημιουργία νέων πόλεων και τα τελευταία χρόνια οι επεμβάσεις πολεοδομικής αναμόρφωσης αντιστοιχούν στις προσπάθειες ελέγχου και διαχείρισης των κοινωνικών και οικονομικών αντιθέσεων σε κλίμακα πόλης ή περιφέρειας. Η πιο πρόσφατη αυτή αντίληψη για τον φυσικό προγραμματισμό διαμορφώθηκε αφενός κάτω από την πίεση των νέων αστικών προβλημάτων που ξεπερνούν πλέον τη διάσταση των πόλεων και εκδηλώνονται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Η πρακτική του χαρακτηρίζεται σήμερα από τα ακόλουθα στοιχεία:

- την ανάγκη για πληρέστερη κατανόηση του τρόπου ανάπτυξης και της μόνιμης κρίσης την οποία διέρχονται οι σύγχρονες μεγαλουπόλεις,
- την εφαρμογή του σ' ολόκληρο το πεδίο της κοινωνικής οργάνωσης και όχι μόνο στο φυσικό περιβάλλον,
- την προσπάθεια για παρέμβαση στη διαδικασία ανάπτυξης της κοινότητας.

Από τη διεύθυνση του χωρικού πλαισίου περάσαμε λοιπόν, στην διαχείριση του συνολικού κοινωνικού συστήματος. Αν θέλουμε να αποδώσουμε σχηματικά αυτή της πορεία συσχετίζοντας τη μορφή με το πεδίο αναφοράς της δράσης και διακινδυνεύοντας απλούστευσης της συνθετότητας του φαινομένου θα έχουμε την παρακάτω ακολουθία¹:

¹ Β. Χαστάογλου. «Αστικός Προγραμματισμός: Ο μύθος της ορθολογικότητας», περιοδικό Πόλη & Περιφέρεια, τεύχος 1, Παρατηρητής 1981. (σελ. 12)

1.3. Τα είδη του προγραμματισμού.

Στην ιστορική αναδρομή για τον προγραμματισμό στις προηγούμενες σελίδες, έγινε πολλές φορές αναφορά για τη διάκριση του όρου σε φυσικό και κοινωνικό ή οικονομικό προγραμματισμό τόσο στον τρόπο εξέλιξης όσο και τις αρχές τους. Από πολλούς είναι αποδεκτό ότι η διατήρηση της διχοτομίας αυτής παραμένει το πιο σταθερό σημείο στην εξέλιξη του όρου. Πρόκειται για την παραδοσιακή διάκριση ανάμεσα σε δύο κατευθύνσεις προγραμματισμού, την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και τη χωροταξική πολιτική (με τους όρους που διατυπώνεται στα πλαίσια της ελληνικής περιφερειακής πολιτικής) ή με γενικότερους όρους όπως προείπαμε διάκριση ανάμεσα σε οικονομικό και φυσικό προγραμματισμό.

Ο οικονομικός προγραμματισμός αναφέρεται στη ρύθμιση των οικονομικών πλευρών των φαινομένων και έχει πρακτικά χρησιμοποιηθεί κύρια στη συνολική εθνική κλίμακα. Ο φυσικός προγραμματισμός αναφέρεται στη ρύθμιση των «φυσικών» (χωρικών) πλευρών των φαινομένων και έχει καθιερωθεί κύρια για επεμβάσεις μικρής κλίμακας (στο εσωτερικό του οικισμού). Η μεταφορά και η προσαρμογή τους στην κλίμακα του νομού συνοδεύεται με δομικά προβλήματα, που δημιουργούνται από τη διαφορετική φύση, τις τεχνικές και τα εργαλεία αλλά και τις διαφορετικές ως ένα σημείο θεωρητικές καταβολές. Πιο συγκεκριμένα ο οικονομικός προγραμματισμός προσαρμοσμένος στις νομαρχίες - περιφέρειες χρησιμοποιεί τις ίδιες τεχνικές και σχεδιάζει με τα ίδια εργαλεία που χρησιμοποιεί για το σύνολο του εθνικού χώρου: στην ουσία επιμερίζει στους νομούς αυτά που προγραμματίζονται σε εθνικό επίπεδο.

Ο φυσικός προγραμματισμός από την άλλη μεριά «προσαρμοσμένος» στους νομούς χρησιμοποιεί παρόμοιες τεχνικές και εργαλεία με αυτές των επεμβάσεων μικρής κλίμακας: στην ουσία συντίθεται από τέτοιες επεμβάσεις ή σχεδιάζει χρήσεις γης σε επίπεδο νομού.

Η οικονομική θεωρητική βάση του οικονομικού προγραμματισμού σχηματίζεται από δύο ειδών θεωρητικές προσεγγίσεις: τις χωρικές μικρο-οικονομικές θεωρίες που ασχολούνται με τις «ατομικές» αποφάσεις χωροθέτησης (επιχειρήσεων ή νοικοκυριών) και τις χωρικές μακρο-οικονομικές θεωρίες που ασχολούνται γενικά με την ανάπτυξη και τις χωρικές της εκδηλώσεις. Οι θεωρίες που στηρίζουν τον φυσικό προγραμματισμό έχουν τις ρίζες τους στη γεωγραφία (ανθρώπινη - οικονομική) αλλά επίσης έχουν πολλές οικονομικές και κοινωνιολογικές καταβολές. Με γενικό αντικείμενο τη μελέτη της οργάνωσης του χώρου οι διάφορες προσεγγίσεις διαφοροποιούνται κύρια ως προς το ειδικότερο αντικείμενο που εξετάζουν (από την κατανομή των διαφόρων δραστηριοτήτων στο χώρο, μέχρι το δίκτυο των οικισμών και τις κινήσεις και αλληλοσχετήσεις).

Το πρόβλημα που δημιουργείται από την εφαρμογή δύο διαφορετικής φύσης προγραμματισμών είναι ο συντονισμός. Στο μέτρο που και οι δύο πλευρές του εφαρμόζονται παράλληλα (συμπληρωματικά ή εναλλακτικά) και μάλιστα από διαφορετικές δημόσιες υπηρεσίες. Οι δύο προγραμματισμοί είναι διαφορετικής φύσης και έχουν διαφορετικές θεωρητικές καταβολές. Πρόκειται λοιπόν για πρόβλημα συμβιβασμού δύο διαφορετικών αντιλήψεων, που ξεκινάει από αυτές τις καταβολές από τα προβλήματα της ίδιας της περιφερειακής θεωρίας. Η προσπάθεια ανάπτυξης (της περιφέρειας, του νομού κλπ.) θα πρέπει να συνδυαστεί με την προσπάθεια επέμβασης στη χωρική του οργάνωση. Ο οικονομικός προγραμματισμός που στην ουσία σκοπεύει στην αλλαγή της παραγωγικής δομής δεν θα πρέπει να παραβλέπει τη σχέση που η παραγωγική δομή έχει με την χωρική οργάνωση στην περιφέρεια. Το ίδιο και ο φυσικός προγραμματισμός, για την οργάνωση του χώρου σε μια π.χ. περιφέρεια θα πρέπει να συμβιβάζεται με την υπάρχουσα παραγωγική δομή, τις ανάγκες και τις δυνατότητές της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

2.1. Τα επίπεδα προγραμματισμού.

Το γενικότερο περιβάλλον όσον αφορά την εφαρμογή του Νομαρχιακού Προγραμματισμού σε ένα χώρο αποτελούν τα θεσμικά διοικητικά και κοινωνικοπολιτικά δεδομένα.

Από το γενικότερο αυτό περιβάλλον ιδιαίτερη σημασία έχουν τα στοιχεία που συνθέτουν το ευρύτερο προγραμματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συντελείται ο προγραμματισμός στο επίπεδο του νομού. Αν και ο νομαρχιακός προγραμματισμός έχει ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς, αυτό του νομού, είναι αδύνατη η κατανόησή του έξω από την γενικότερη προγραμματική διαδικασία της οποίας αποτελεί οργανικό τμήμα και τις σχέσεις του με τα άλλα επίπεδα προγραμματισμού. Η ύπαρξη, εφαρμογή και αλληλεξάρτηση των επιπέδων πιστοποιεί αντίστοιχα και την σύσταση του Δημοκρατικού Προγραμματισμού (Ν.1622/86).

Με βάση λοιπόν το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώνουν αφ' ενός οι συνθήκες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση και αφετέρου η εθνική νομοθεσία, προσδιορίζονται τέσσερα διακριτά επίπεδα προγραμματισμού. Τα επίπεδα αυτά, στα οποία ανατίθενται καθήκοντα μεσοχρόνιου και ετήσιου προγραμματισμού, είναι το κοινοτικό, το εθνικό, το περιφερειακό και το νομαρχιακό.

Περά την ορισμένη ανεξαρτησία του κοινοτικού και εθνικού επιπέδου η βασική σχέση που διαμορφώνουν τα επίπεδα αυτά του προγραμματισμού είναι σχέση επαλληλίας, σχέση περισσότερο ή λιγότερο ιεραρχική. Έτσι το κοινοτικό επίπεδο εμφανίζεται ως το ευρύτερο πλαίσιο του εθνικού επιπέδου, που με τη σειρά του αποτελεί πλαίσιο για το περιφερειακό επίπεδο. Η ίδια σχέση διαμορφώνεται μεταξύ του περιφερειακού και του νομαρχιακού

επιπέδου αν και το δεύτερο τόσο από θέση όσο και από προγραμματική άποψη διαμορφώνει ισχυρές και άμεσες αναφορές στο εθνικό. Τα βασικά στοιχεία που αφορούν το κάθε επίπεδο προγραμματισμού χωριστά θα παρουσιαστούν στη συνέχεια:

2.2. Κοινοτικό επίπεδο

Ο προγραμματισμός στο κοινοτικό επίπεδο διαμορφώνεται μέσα από τα κοινοτικά όργανα στο πλαίσιο των βασικών συνθηκών για την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Η υλοποίηση - χρηματοδότηση των κοινοτικών πολιτικών και των αντίστοιχων προγραμμάτων γίνονται κυρίως μέσω των τριών διαρθρωτικών ταμείων δηλαδή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΑΠΤΑ), του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ ή FEOGA) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου (ΕΚΤ). Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί και το Ταμείο Συνοχής με σκοπό τη χρηματοδότηση έργων διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και προστασίας περιβάλλοντος στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες της κοινότητας.

Ο προγραμματισμός στο κοινοτικό επίπεδο αποτυπώνεται σε παρεμβάσεις οι οποίες γενικά είναι δυο ειδών:

A. τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης,

B. οι κοινοτικές πρωτοβουλίες.

2.2.1. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (Κ.Π.Σ.)

Τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης αποτελούν πλαίσια παρεμβάσεων με συγκεκριμένους στόχους, κατευθύνσεις, χρονοδιάγραμμα και με οικονομική ενίσχυση από τα κοινοτικά διαρθρωτικά μέσα. Θεσμοθετούνται με την μορφή κανονισμών και αποφάσεων της επιτροπής μετά από διαβουλεύσεις με τα κράτη-μέλη.

Φορείς υλοποίησης του Κ.Π.Σ. είναι τόσο κεντρικοί όσο και περιφερειακοί-τοπικοί φορείς.

Η διαδικασία σύνταξης των Κ.Π.Σ. περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

α) Σε εθνικό επίπεδο καταρτίζονται με τη συμμετοχή της περιφέρειας τα Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης (Σ.Π.Α.), το σύνολο των οποίων αποτελεί το περιφερειακό σκέλος της εθνικής πρότασης προς την Επιτροπή για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.). Η εθνική πρόταση συμπεριλαμβάνει και το εθνικό σκέλος με ειδικότερες επιμέρους προτάσεις.

β) Η επιτροπή σε διάστημα έξι (6) μηνών από την υποβολή του σχεδίου Κ.Π.Σ. και μετά από διαπραγματεύσεις με το κράτος-μέλος (μέθοδος διαβούλευσης) εκδίδει σχετική απόφαση.

Το Κ.Π.Σ. περιλαμβάνει:

- Τη στρατηγική, τους στόχους και τους άξονες ανάπτυξης σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
- Το χρηματοδοτικό σχήμα του προγράμματος
- Τις μορφές παρέμβασης που είναι οι εξής:
 - I. επιχειρησιακά προγράμματα (μεσοχρόνια αναπτυξιακά προγράμματα).
 - II. μεγάλα έργα (μεμονωμένα έργα άνω των 15 MECU ή των 10MECU που αφορούν παραγωγικές επενδύσεις),
 - III. συνολικές επιχορηγήσεις (χρηματοδότηση μέσω ενδιάμεσου φορέα, συνόλου μικρών έργων).

Συνοψίζοντας σχετικά με τα Κ.Π.Σ. επισημαίνουμε ότι:

α) Τα Κ.Π.Σ. υλοποιώντας τις κοινοτικές πολιτικές διαγράφουν τις κατευθύνσεις του προγραμματισμού στον εθνικό χώρο. Η κυριαρχία αυτών των κατευθύνσεων υπογραμμίζεται από το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων επενδύσεων στον εθνικό χώρο δεσμεύεται στους όρους του Κ.Π.Σ. Πρέπει πάντως να τονιστεί ότι το Κ.Π.Σ. προτείνεται, ως συγκεκριμένο σχέδιο, που ενσωματώνει τις κοινοτικές κατευθύνσεις, από το κράτος-μέλος, ενσωματώνει δηλαδή και τις εθνικές προτεραιότητες.

Με την επέκταση των κοινοτικών πολιτικών, στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, η κυριαρχία αυτή θα ενταθεί και θα επεκταθεί και σε άλλους τομείς της κοινωνικής ζωής. Η κυριαρχία επομένως των κοινοτικών κατευθύνσεων αποτελεί στοιχείο-πλαίσιο για τη διαμόρφωση των προγραμμάτων στον εθνικό χώρο αλλά και στοιχείο για τη διαμόρφωση μιας αντίστοιχης σ' αυτό διαδικασία προγραμματισμού.

Το βασικό σημείο αντιστοίχησης είναι ότι στα πλαίσια της κυριαρχίας των κοινοτικών κατευθύνσεων οι εθνικές προτεραιότητες είναι υποχρεωμένες, για να υπάρξουν, να καταγραφούν σ' αυτές τις ίδιες τις κοινοτικές. Αυτό με τη σειρά του παραπέμπει στην ανάγκη, ο προγραμματισμός στον εθνικό χώρο να μπορεί πρωτίστως να αναδειξεί, τεκμηριώσει και υποστηρίξει αυτές τις προτεραιότητες τόσο στο ίδιο το στάδιο της διαμόρφωσης των κοινοτικών πολιτικών όσο και στο στάδιο διαπραγμάτευσης του Κ.Π.Σ. Εννοείται ότι οι προτεραιότητες που αφορούν τον εθνικό χώρο δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητες από την ίδια κοινή προοπτική των ευρωπαϊκού χώρου.

β) Οι κυρίαρχες κοινοτικές κατευθύνσεις έχουν συνήθως μεγάλα περιθώρια εξειδίκευσης και αντιστοίχησης στις επιμέρους εθνικές και περιφερειακές προτεραιότητες. Το πρόβλημα που τίθεται εδώ είναι η αξιοποίηση, μέσω της εξειδίκευσης, των διαμορφωμένων κατευθύνσεων. Η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει ότι υπάρχει σημαντικό πρόβλημα αξιοποίησης με την παραπάνω έννοια. Χαρακτηριστικό είναι ότι μέτρο της αξιολόγησης θεωρείται κυρίως η απορρόφηση των χρηματοδοτήσεων, κριτήριο καθαρά ποσοτικό, οι καθυστερήσεις δηλαδή απορροφήσεις έχουν μεγάλη σημασία.

Η ποσοτική αξιοποίηση, που ενσωματώνει αυτόματα και ποιοτικά στοιχεία, στην Ελλάδα και βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. Απόδειξη αποτελεί το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις που προαπαιτούν προγραμματισμένες και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις παρουσιάζουν προβλήματα απορρόφησης, αντίστοιχο συμπέρασμα αυτού του σημείου είναι ότι η αξιοποίηση των διαμορφούμενων κοινοτικών κατευθύνσεων παραπέμπει στην ανάγκη προγραμματικών διαδικασιών ικανών να εξειδικεύσουν τις κατευθύνσεις αυτές στο πλαίσιο οριζόντιων ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Εξάλλου η παραπάνω κατεύθυνση αποτελεί καθ' αυτή μια από τις κατευθύνσεις της κοινοτικής πολιτικής, χρηματοδοτούμενη τόσο μέσα από τα σχετικά προγράμματα και

πρωτοβουλίες, όσο και μέσα από υποπρογράμματα εφαρμογής άλλων προγραμμάτων.

γ) Τέλος σημαντικότερο στοιχείο του κοινοτικού προγραμματισμού είναι ο περιφερειακός προσανατολισμός. Ο προσανατολισμός αυτός βρίσκει την έκφραση του πέραν των διαρθρωτικών παρεμβάσεων της περιφερειακής πολιτικής και στο γεγονός ότι η κοινότητα έχει θεσπίσει τη συμμετοχή των περιφερειών στη διαδικασία σύνταξης και παρακολούθησης των Π.Ε.Π.

2.2.2. Κοινοτικές Πρωτοβουλίες

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες είναι ανάλογες με τα προγράμματα κοινοτικές παρεμβάσεις, οι οποίες όμως αναφέρονται σε πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι πρωτοβουλίες όμως προβλέπονται από το συντονιστικό κανονισμό για την αναδιάρθρωση των κοινοτικών ταμείων με βάση τον οποίο διατίθεται στην ευρωπαϊκή επιτροπή το 15% του προϋπολογισμού των ταμείων για την χρηματοδότηση των πρωτοβουλιών αυτών.

Από την άποψη του ύψους του προϋπολογισμού τους οι κοινοτικές πρωτοβουλίες είναι πολύ μικρότερης σημασίας από ότι το Κ.Π.Σ., όπως δηλώνει και το ποσοστό του 15%. Η σημασία τους όμως από την άποψη του προγραμματισμού είναι μεγάλη για τους ακόλουθους λόγους:

α) Αποτελούν εξ' ορισμού στοιχείο ενίσχυσης του κοινοτικού προγραμματισμού έναντι του εθνικού, παρότι τα επιχειρησιακά τους προγράμματα καταρτίζονται στο εθνικό πλαίσιο και εγκρίνονται από την επιτροπή μετά από διαβουλεύσεις με τα κράτη-μέλη.

β) Αποτελούν στοιχείο μερικής παράκαμψης του εθνικού επιπέδου προγραμματισμού και αποκατάστασης άμεσων σχέσεων μεταξύ κοινότητας και τοπικών φορέων.

γ) Δεν αναφέρονται απλώς στην πραγματοποίηση έργων αλλά διαμορφώνουν στρατηγικού χαρακτήρα λειτουργίες στο περιφερειακό-τοπικό επίπεδο μεταξύ των οποίων η σημαντικότερη είναι η μονιμότερη συγκρότηση και προγραμματική λειτουργία τοπικών φορέων, καθώς και η διασύνδεσή τους σε διατοπικό και διακρατικό επίπεδο.

2.3. Εθνικό επίπεδο

2.3.1. Φορείς Προγραμματισμού σε εθνικό επίπεδο.

Οι βασικοί φορείς προγραμματισμού στο εθνικό επίπεδο είναι:

1. Το Ανώτατο Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (Α.Σ.Ο.Π.). Το Α.Σ.Ο.Π. αποφασίζει στα πλαίσια των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου και του Κυβερνητικού Συμβουλίου-Κυβερνητική Επιτροπή, για θέματα οικονομικής πολιτικής και παίρνει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος της κυβέρνησης.
2. Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας το οποίο, στο πλαίσιο των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου, του Α.Σ.Ο.Π. και άλλων συλλογικών οργάνων, χαράσσει τη γενικότερη οικονομική πολιτική και συντονίζει την εφαρμογή της, έχοντας ειδικότερα την ευθύνη: του οικονομικού προγραμματισμού, της κατάρτισης του πενταετούς προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και της κατάρτισης και εκτέλεσης του Π.Δ.Ε.
3. Το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (Κ.Ε.Π.Ε.) που ιδρύθηκε το 1959 και σήμερα βρίσκεται υπό την εποπτεία του ΥΠ.ΕΘ.Ο., διεύρυνε την αποστολή του από την οικονομική έρευνα στον προγραμματισμό, την πρόγνωση των εξελίξεων της οικονομίας και την εισήγηση σε θέματα οικονομικής και πολιτικής. Η συμβολή του στην κατάρτιση των εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων είναι μεγάλη και έχει ρόλο συμβούλου στο ΥΠ.ΕΘ.Ο. και σε άλλα αρμόδια τομεακά υπουργεία.
4. Τα επιμέρους υπουργεία (Υπ. Γεωργίας, ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κλπ.) και οι εποπτευόμενοι από αυτά οργανισμοί (ΟΤΕ, ΔΕΗ κλπ.) που καταρτίζουν και υλοποιούν πολυετή και ετήσια προγράμματα, της αρμοδιότητάς τους στο πλαίσιο του εθνικού προγραμματισμού. Τα υπουργεία καταρτίζουν τα μεσοπρόθεσμα προγράμματά τους, στο πλαίσιο των μεσοπρόθεσμων

κατευθύνσεων του ΥΠ.ΕΘ.Ο. καθώς και των κοινοτικών κανονισμών και οδηγιών.

Η κατάρτιση των προγραμμάτων αυτών γίνεται μέσω των ειδικών υπηρεσιών προγραμματισμού που λειτουργούν σε κάθε υπουργείο με διάφορες επωνυμίες (π.χ. Δ/ση Προγραμματισμού και Διαρθρώσεων στο Υπ. Γεωργίας). Η πολυμορφία αυτή των υπηρεσιών προγραμματισμού στα διάφορα υπουργεία αφ' ενός σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες των αντίστοιχων τομέων αρμοδιότητας, αφ' ετέρου υποδηλώνει ότι η αντιμετώπιση των αναγκών προγραμματισμού στους διάφορους τομείς δεν έγινε με βάση μια ενιαία λογική.

Τα υπουργεία καταρτίζουν με βάση τα πολυετή προγράμματά τους, τα ετήσια προγράμματα δράσης. Η χρηματοδότηση των ετήσιων προγραμμάτων γίνεται μέσω του προϋπολογισμού (Π.Δ.Ε. και τακτικού) αλλά και από κοινοτικούς πόρους μέσω του Κ.Π.Σ. και των κοινοτικών πρωτοβουλιών.

Η ένταξη των τομεακών προγραμμάτων των υπουργείων στον ενιαίο ετήσιο προγραμματισμό γίνεται με την υποβολή στο ΥΠ.ΕΘ.Ο., των σχετικών προτάσεων, την αξιολόγηση και ένταξή τους στον καταρτιζόμενο από το Υπουργείο Οικονομικών ετήσιο προϋπολογισμό και πλέον στην ψήφιση του προϋπολογισμού από τη Βουλή.

Ως προς τη δομή τους τα ετήσια τομεακά προγράμματα διακρίνονται σε εθνικά και περιφερειακά. Τα εθνικά υλοποιούνται κατ' ευθείαν από τα υπουργεία δηλαδή τις αντίστοιχες κεντρικές διευθύνσεις ή τις περιφερειακές τους υπηρεσίες (π.χ. ΔΕΚΕ του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.). Πολλές όμως από τις δράσεις και παρεμβάσεις του εθνικού σκέλους εκτελούνται και παρακολουθούνται τοπικά από τις αντίστοιχες Διευθύνσεις των Νομαρχιών που βρίσκονται σε άμεση επικοινωνία με τις αντίστοιχες Διευθύνσεις των Υπουργείων.

Το περιφερειακό σκέλος των τομεακών προγραμμάτων των Υπουργείων, δεν αφορά στην πραγματικότητα συγκροτημένο ετήσιο τομεακό πρόγραμμα. Η συγκεκριμένη μορφή προώθησης που αφορά τις προτάσεις των αντίστοιχων Διευθύνσεων της Νομαρχίας (προτάσεις που γίνονται στο πλαίσιο τόσο των

μεσοπρόθεσμων κατευθύνσεων των Υπουργείων όσο και της τακτικής επικοινωνίας Υπουργείων - αντίστοιχων Διευθύνσεων Νομαρχίας) που αξιολογούνται και ενσωματώνονται στο πλαίσιο των καταρτιζόμενων Νομαρχιακών Προγραμμάτων.

Η σχέση Διευθύνσεων της Νομαρχίας με τα αντίστοιχα Υπουργεία έχει και αντίθετη κατεύθυνση. Τόσο τα μεσοχρόνια προγράμματα των Υπουργείων όσο και τα ετήσια, όπως αυτά ενσωματώνονται στο ενιαίο εθνικό προγραμματισμό του ΥΠ.ΕΘ.Ο., καταρτίζονται με βάση τις προτάσεις των επιμέρους Διευθύνσεων στην Υπηρεσία Προγραμματισμού του Υπουργείου, προτάσεις που αξιοποιούν τη διαρκή επικοινωνία με τις αντίστοιχες Διευθύνσεις Νομαρχιών.

2.3.2. Οι σχέσεις του εθνικού με τα άλλα επίπεδα προγραμματισμού.

Οι βασικές σχέσεις που διαμορφώνει ο εθνικός προγραμματισμός με τα άλλα επίπεδα είναι:

- Με το κοινοτικό επίπεδο η συμμετοχή στη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών, αλλά κυρίως η εφαρμογή των κοινοτικών κανονισμών και οδηγιών, όπως κατά κύριο λόγο καταγράφονται στο προγραμματικό επίπεδο με την υπογραφή του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Το Κ.Π.Σ. στην ουσία αποτελεί το μεσοχρόνιο πρόγραμμα της χώρας.
- Με το περιφερειακό επίπεδο, η συνδιαμόρφωση των μεσοχρόνιων Π.Ε.Π. στο πλαίσιο του προτεινόμενου στην κοινότητα Κ.Π.Σ., καθώς και η βραχυχρόνια παρακολούθηση και αναθεώρησή τους.
- Με το νομαρχιακό επίπεδο η έγκριση του ετήσιου Νομαρχιακού Προγράμματος στο πλαίσιο του μεσοχρόνιου προγραμματισμού, καθώς και η παράλληλη κεντρική παρέμβαση στο επίπεδο του Νομού.

Σύμφωνα λοιπόν με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, συνολικά στον εθνικό χώρο δημιουργείται ένα πολλαπλό κύκλωμα σχέσεων, κυρίως ανάμεσα στον κεντρικό φορέα ενιαίου προγραμματισμού (ΥΠ.ΕΘ.Ο), τους κεντρικούς φορείς τομεακού προγραμματισμού (Νομαρχία, Νομαρχιακό Συμβούλιο) και της

τομεακής υπηρεσίας της Νομαρχίας (Διεύθυνση Νομαρχίας) ως προς το μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό, τον ετήσιο προγραμματισμό και την εκτέλεσή τους. Αυτό το κύκλωμα περιλαμβάνει:

- α) Αμφίδρομες σχέσεις μεταξύ ΥΠ.ΕΘ.Ο. - Νομαρχιών με αποφασιστικό κόμβο το ΥΠ.ΕΘ.Ο. ως προς τα γενικά στοιχεία (κατευθύνσεις - όρια πληρωμών) και τα Υπουργεία ως προς τα ειδικότερα στοιχεία τομεακής αρμοδιότητας.
- β) Αμφίδρομες σχέσεις μεταξύ ΥΠ.ΕΘ.Ο. - Νομαρχιών με αποφασιστικό κόμβο το ΥΠ.ΕΘ.Ο. ως προς τα γενικά στοιχεία του και τη Νομαρχία - Νομαρχιακό Συμβούλιο όσον αφορά τα ειδικά στοιχεία χωρικής αρμοδιότητας της Νομαρχίας.
- γ) Αμφίδρομες σχέσεις μεταξύ Υπουργείων - Νομαρχίας με αποφασιστικό κόμβο τα Υπουργεία ως προς τα εθνικά τομεακά προγράμματα και αποφασιστικό τη Νομαρχία ως προς το περιφερειακό σκέλος του τομεακού προγραμματισμού.
- δ) Αμφίδρομες σχέσεις μεταξύ κεντρικών Νομαρχιακών οργάνων (Νομάρχης, Νομαρχιακό Συμβούλιο) - τομεακών Διευθύνσεων Νομαρχίας με αποφασιστικό κόμβο κεντρικά Νομαρχιακά Όργανα ως προς το περιφερειακό σκέλος του τομεακού προγραμματισμού και αποφασιστικό κόμβο τις οικίες Διευθύνσεις που αφορά τα εθνικά τομεακά προγράμματα.

Το κύκλωμα αυτό που λειτουργεί τόσο σε μεσοχρόνια όσο και σε ετήσια βάση. Στην ουσία περιγράφει μια διαδικασία προγραμματισμού με δύο πόλους. Ένα κεντρικό αποφασιστικό και ένα Νομαρχιακό εκτελεστικό. Ο ισχυρός αυτός συγκεντρωτισμός συνοδεύεται από περίπλοκες σχέσεις ανάμεσα στους κόμβους του κυκλώματος, διαμορφούμενος σε πολύπλοκο γραφειοκρατικό σύστημα.

Τέλος η συστηματική προσέγγιση του συστήματος προγραμματισμού στον εθνικό χώρο μπορεί να επιτευχθεί σε σχέση με το Π.Δ.Ε. γιατί αυτό αποτελεί το κύριο μέρος της ευρύτερης προγραμματικής λειτουργίας και αποτυπώνει την χρηματοοικονομική διάσταση της ευρύτερης προγραμματικής διαδικασίας.

2.4. Περιφερειακό Επίπεδο

Η περιφέρεια θεσπίζεται για πρώτη φορά ως επίπεδο προγραμματισμού με το Ν.1622/86 (Άρθρο. 61). Με το Π.Δ. 5187 η χώρα διαιρείται όπως είναι γνωστό σε δεκατρείς (13) περιφέρειες με σκοπό «το σχεδιασμό, προγραμματισμό κι συντονισμό της περιφερειακής ανάπτυξης».

Σε κάθε περιφέρεια έχει συσταθεί περιφερειακό συμβούλιο στο οποίο έχει δοθεί αποφασιστική αρμοδιότητα για την κατάρτιση των προγραμμάτων ανάπτυξης της περιφέρειας.

2.4.1. Η Δομή του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο αποτελείται από:

- α. Τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας που ασκεί καθήκοντα προέδρου Περιφερειακού Συμβουλίου.
- β) Τους Νομάρχες των νομών της περιφέρειας.
- γ) Έναν εκπρόσωπο των Τοπικών Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων από κάθε νομό της περιφέρειας.
- δ) Έναν εκπρόσωπο της Περιφερειακής Οργάνωσης (επιμελητήριο).

2.4.2. Οι αρμοδιότητες του Περιφερειακού Συμβουλίου.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο αποφασίζει για την κατανομή πιστώσεων του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για έργα Νομαρχιακής και Τοπικής σημασίας

Οι αρμοδιότητές του σύμφωνα με το Ν.1622/86 είναι:

1. Διατυπώνει προτάσεις προς τους Κεντρικούς φορείς για έργα και μέτρα πολιτικής, εθνικής σημασίας, που αφορούν την Περιφέρεια αλλά εντάσσονται στο μεσοχρόνιο εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.
2. Καταρτίζει μετά από προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων το Μεσοχρόνιο Περιφερειακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα.

3. Διαμορφώνει τα πλαίσια για την κατάρτιση των μεσοχρόνιων νομαρχιακών αναπτυξιακών προγραμμάτων της Περιφέρειας και τα εγκρίνει.
4. Καταρτίζει προγράμματα στα πλαίσια του αντίστοιχου εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος και του μεσοχρόνιου περιφερειακού αναπτυξιακού προγράμματος.
5. Κατανέμει τις πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για έργα νομαρχιακής και τοπικής σημασίας.

Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του το Περιφερειακό Συμβούλιο υποβοηθείται από την Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης (Υ.Π.Α.) του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας καθώς και από τους οργανισμούς και τις υπηρεσίες περιφερειακού επιπέδου. Βασικό στοιχείο του προγραμματισμού στην περιφέρεια είναι ότι αφορά μέτρα και έργα που εφαρμόζονται ή εκτελούνται από άλλα επίπεδα δηλαδή το εθνικό και το νομαρχιακό.

2.4.3. Σχέσεις με άλλα επίπεδα προγραμματισμού.

Οι σχέσεις με το κοινοτικό επίπεδο είναι έμμεσες (μέσω του εθνικού) αλλά και άμεσες. Η βασική άμεση σχέση αφορά τη συμμετοχή της περιφέρειας, ως τρίτου εταίρου στη διαπραγμάτευση και οριστικοποίηση των Π.Ε.Π.

Όσον αφορά το εθνικό επίπεδο, οι σχέσεις της περιφέρειας αφορούν τη συμμετοχή στη διαμόρφωση του μεσοχρόνιου εθνικού αναπτυξιακού προγράμματος. Η περιφέρεια συμμετέχει με προτάσεις και γνωμοδοσίες για εθνικής κλίμακας παρεμβάσεις των κεντρικών φορέων που ενδιαφέρουν αυτήν. Ουσιαστικά οι σχέσεις εθνικού - περιφερειακού επιπέδου περιορίζονται στην κοινή επεξεργασία (μέσω Σ.Π.Α.) του Κ.Π.Σ. που υποβάλλεται στην κοινότητα.

Ειδικότερα οι σε ότι αφορά τις σχέσεις του με το νομαρχιακό επίπεδο τα περιφερειακά συμβούλια κατ' αρχήν καταρτίζουν τα μεσοχρόνια περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα λαμβάνοντας υπόψη, τις προτάσεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων. Τα περιφερειακά συμβούλια επίσης διαμορφώνουν

το πλαίσιο για την κατάρτιση των μεσοχρόνιων νομαρχιακών προγραμμάτων, κατανέμουν τις πιστώσεις του Π.Δ.Ε. για έργα νομαρχιακής σημασίας και αποφασίζουν για τα ετήσια νομαρχιακά προγράμματα, σε περίπτωση που υπάρχουν αποκλίσεις από το πλαίσιο που αυτά έχουν καθορίσει.

Στην πραγματικότητα η σχέση νομαρχιακού και περιφερειακού προγραμματισμού τόσο στο μεσοχρόνιο όσο και στο ετήσιο επίπεδο, παραμένει τυπική όσον αφορά τα εκτός κοινοτικών κατευθύνσεων και χρηματοδοτήσεων μέτρα και έργα. Παρ' όλα αυτά όμως για τα εκτός κοινοτικού πλαισίου έργα και μέτρα η σχέση περιφερειακού - νομαρχιακού προγραμματισμού γίνεται ουσιαστική. Έτσι τα Σχέδια Περιφερειακών Προγραμμάτων (Σ.Π.Α.) καταρτίζονται από το Περιφερειακό Συμβούλιο με βάση τις προτάσεις του νομαρχιακού επιπέδου. Αυτό βέβαια δεν εξασφαλίζει τη συνοχή και τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα του Σ.Π.Α. αφού οι προτάσεις του νομαρχιακού επιπέδου, δεν αφορούν συνήθως ένα συνεκτικό πρόγραμμα.

Στο ετήσιο επίπεδο οι σχέσεις νομαρχιακού - περιφερειακού προγραμματισμού είναι ανάλογες. Περιορίζονται δηλαδή σε καθαρά τυπικές σε ότι αφορά τη ΣΑΝΤ και γίνονται ουσιαστικές σε ότι αφορά το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) και τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.).

Με βάση τα θεσμικά και πραγματικά δεδομένα, το περιφερειακό επίπεδο προγραμματισμού αποτελεί κρίσιμο κόμβο τόσο για την ενοποίηση των εθνικών τομεακών προτεραιοτήτων σε ολοκληρωμένα προγράμματα, όσο και για την ολοκλήρωση αυτή σε συνάρτηση με τις ειδικότερες χωρικές περιφερειακές ανάγκες.

Χωρίς να αναφερθούμε σε ειδικότερα προβλήματα, ο προγραμματισμός σήμερα στην περιφέρεια ανταποκρίνεται μερικά μόνο στην κρισιμότητα αυτή. Η προσέγγιση στο σύστημα αυτό του Περιφερειακού και Νομαρχιακού Προγραμματισμού μπορεί να επιτευχθεί σε σχέση με το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.), γιατί αυτό αποτελεί το οργανικό μέρος της προγραμματικής διαδικασίας.

Η ανάλυση της διαδικασίας του περιφερειακού και νομαρχιακού προγραμματισμού δεν μπορεί να επιτευχθεί αν δεν γίνει σαφής ο ρόλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (.Π.Δ.Ε.).

Η όλη ποιότητα του περιφερειακού προγραμματισμού φαίνεται να εξαρτάται τόσο από τους όρους που αφορούν το περιφερειακό επίπεδο όσο και από τον προγραμματισμό στο Νομαρχιακό Επίπεδο στον οποίο ουσιαστικά στηρίζεται. Διαπιστώνεται εδώ επομένως η ανάγκη ενίσχυσης των όρων προγραμματισμού συνδυασμένοι σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο.

ΥΔΡΟΛΗΨΙΑ ΑΡΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΕΒ ΡΟΖΑΣ

Εξυπηρετεί έκταση 1.300 στρεμμιάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Π.Δ.Ε.)

3.1. Γενικά

«Δημόσιες Επενδύσεις² είναι οι δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων και σκοπεύουν στην οικονομική κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας».

Πιο συγκεκριμένα με το όρο «Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων» εννοούμε το νομικό-διοικητικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο εντάσσονται όλα τα έργα και οι μελέτες του δημοσίου τομέα, τα οποία χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων, ο οποίος αποτελεί μέρος του Γενικού Προϋπολογισμού.

3.2. Φορείς του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Οι γενικότεροι κρατικοί φορείς είναι τα διάφορα υπουργεία, οι Νομαρχίες, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα διάφορα Ν.Π.Δ.Δ. και δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμοί καθώς και Ν.Π.Ι.Δ. που οι σκοποί τους είναι άμεσα συνδεδεμένοι με το δημόσιο συμφέρον.

3.3. Κατάρτιση Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων.

Η κατάρτιση του Π.Δ.Ε. γίνεται στο τέλος κάθε χρόνου. Αφού ορισθούν από το ΥΠ.ΕΘ.Ο., οι πόροι που αναλογούν σε κάθε φορέα και οι τεχνικές προδιαγραφές και δεσμεύσεις, αρχίζει μια διαδικασία καταγραφής και ταξινόμησης των αιτημάτων του κοινωνικού χώρου έτσι ώστε να γίνει δυνατός ο προσδιορισμός των νέων πιστώσεων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα.

² ΕΕΤΑΑ. Βασική έρευνα αναγκών Ν.Π., 1992

Τα πρόγραμμα αυτό στη συνέχεια οριστικοποιείται από το αρμόδιο Κυβερνητικό Συμβούλιο και με ειδικές αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας που ονομάζονται Συλλογικές Αποφάσεις (Σ.Α.) και προωθείται για εκτέλεση.

Οι συλλογικές αυτές αποφάσεις οι οποίες διακρίνονται σε αποφάσεις:

- α) Έργων (Σ.Α.Ε.)
- β) Μελετών (Σ.Α.Μ.)
- γ) Διοικητικών δαπανών (Σ.Α.Δ.)
- δ) Νομαρχιακού Ταμείου (ΣΑΝΤ) → Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΝΑ)
- ε) Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ)

- Οι Σ.Α.Ε. διακρίνονται σε Σ.Α.Ε.₂ οι οποίες περιλαμβάνουν έργα , μελέτες που συγχρηματοδοτούνται από τα κοινοτικά ταμεία .
- Στις Σ.Α.Μ. περιλαμβάνονται οι απαιτούμενες για τα παραπάνω έργα μελέτες έρευνας που εκπονούνται από τους ίδιους τους φορείς.
- Στις Σ.Α.Δ. περιλαμβάνονται οι διοικητικές δαπάνες που έχουν άμεση σχέση με την υλοποίηση του ετήσιου Π.Δ.Ε.
- Στις ΣΑΝΤ, ΣΑΝΑ περιλαμβάνονται όλες οι δραστηριότητες των Νομαρχιών και αφορούν δραστηριότητες Νομαρχιακού επιπέδου.
- Τέλος η ΣΑΤΑ είναι μια ειδική κατηγορία που αφορά τη χρηματοδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) για έργα μικρής κλίμακας. Σαν πόρος αποτελεί το 1/3 του 20% των καθαρών εισπράξεων του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, ο οποίος έχει θεσμοθετηθεί να αποδίδεται στους ΟΤΑ. Τα υπόλοιπα 2/3 του παραπάνω εσόδου αποδίδεται στους ΟΤΑ μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού για κάλυψη των λειτουργικών τους δαπανών.

3.4. Τομείς του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

Οι κύριες κατηγορίες των επενδύσεων των Κεντρικών Υπουργείων είναι : οι συγκοινωνίες, η εκπαίδευση, τα εγχειοβελτιωτικά, ή ύδρευση-αποχέτευση, η γεωργία, η βιομηχανία, οι κοινωνικές υπηρεσίες. Μεταξύ του προγράμματος των Κεντρικών Υπουργείων (Σ.Α.Ε.) και του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΝΤ) παρατηρούμε διαφορετική διάρθρωση ως προς το είδος των επενδύσεων που πραγματοποιούνται.

Τα προγράμματα των Υπουργείων χαρακτηρίζονται γενικά από μια διαρκή εναλλαγή ως προς το είδος και το μέγεθος των επενδύσεων, ενώ αντίθετα τα προγράμματα ΣΑΝΤ έχουν μια σχετική συνέχεια και προς τις δύο κατευθύνσεις³.

**ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ
ΛΑΥΚΑΣ**

Δεξαμενή και αγωγός μεταφοράς καθώς και υδροληψία.

**ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ
ΛΑΥΚΑΣ**

Δεξαμενή και αγωγός μεταφοράς καθώς και υδροληψία

³ Πιο αναλυτική επεξεργασία ακολουθεί στο Κεφάλαιο Νομαρχιακός Προγραμματισμός.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Ο ΝΟΜΟΣ ΩΣ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1.1. Ιστορική Αναδρομή

Κρίνουμε σκόπιμο πριν αναφερθούμε στον Νομαρχιακό Προγραμματισμό να σκιαγραφήσουμε την εξέλιξη του θεσμού της Νομαρχιακής Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, επειδή τα δύο αυτά ταυτίζονται.

Η σκιαγράφηση αυτή εξελίσσεται σε περιόδους παράλληλα με την εξέλιξη του νεοελληνικού κράτους.

Α΄ Περίοδος 1833-1836

Η Νομαρχιακή διαίρεση της χώρας εισάγεται το 1833 επί αντιβασιλείας και ένα χρόνο αργότερα θεσμοθετείται η Τοπική Αυτοδιοίκηση α΄ βαθμού.

Από τα πρώτα νομοθετήματα που κατήρτισαν για την οργάνωση του νεοσύστατου κράτους ήταν το διάταγμα της 3ης Απριλίου του 1833 «περί διαιρέσεως του βασιλείου και της διοικήσεώς του».

Με το διάταγμα αυτό η τότε ελληνική επικράτεια διαιρέθηκε σε 10 νομούς και 47 επαρχίες.

Επικεφαλής του νομού τέθηκε ο Νομάρχης, δηλαδή το κρατικό όργανο στο οποίο ανήκει η ανώτερη διοικητική διεύθυνση του νομού. Ακόμη για να μπορεί ο Νομάρχης να ασκεί καλύτερα τις αρμοδιότητές του, προβλέφθηκε η πλαισίωσή του από Νομαρχιακό Συμβούλιο το οποίο θα εκλέγονταν από τους διοικούμενους. Επρόκειτο για συμβουλευτικό όργανο χωρίς καμιά αποφασιστική

αρμοδιότητα.

Ακολούθησε το διάταγμα της 26^{ης} Απριλίου 1833 «**περί αρμοδιότητας των νομαρχών και περί κατά τας νομαρχίας υπηρεσίας**».

Με αυτό καθορίστηκαν οι αρμοδιότητες του Νομάρχη και τα λοιπά υπηρεσιακά όργανα της Νομαρχίας.

Αυτές ήταν γενικές και ειδικές αρμοδιότητες. Αναφέρονταν σε θέματα όλων με εξαίρεση τα υπουργεία δικαιοσύνης, στρατιωτικών και ναυτικών. Ο διευθυντής της Νομαρχίας και ο γραμματέας ήταν το υπαλληλικό προσωπικό του Νομάρχη.

Τα διατάγματα που προβλέπονταν για την εκλογή και λειτουργία των Νομαρχιακών Συμβουλίων δεν εκδόθηκαν και συνεπώς δεν λειτούργησαν.

Η εκλογή των πρώτων 10 Νομαρχών από διακεκριμένες προσωπικότητες του δημοσίου βίου εκείνης της εποχής και ο πανηγυρικός χαρακτήρας που δόθηκε στην εγκατάστασή τους στους νομούς, προσέδωσε ιδιαίτερη αίγλη στο νομαρχιακό θεσμό, ο οποίος αποτέλεσε παράδοση στο διοικητικό σύστημα.

Β' Περίοδος 1836 - 1845

Το νομαρχιακό σύστημα διοίκησης όπως περιγράφηκε καταργήθηκε μετά από 3 περίπου χρόνια.

Με διάταγμα (Νόμο) της 20^{ης} Ιουλίου 1836 «**περί διοικητικού οργανισμού**», οι θέσεις των Νομαρχών και των Νομοδιευθυντών και η υπηρεσία τους καταργήθηκαν.

Έγινε άλλη διαίρεση της επικράτειας σε 30 διοικήσεις αντί των 10 νομών, με επικεφαλής Διοικητή αντί για Νομάρχη.

Γ' Περίοδος
1845 - 1911

Οι διοικήσεις συγκροτούνταν από ορισμένο αριθμό επαρχιών και ήταν διοικητικές περιφέρειες πολύ στενότερες σε σύγκριση με το νομό.

Με την επικράτηση της επανάστασης της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 και την είσοδο της χώρας στο καθεστώς της συνταγματικής μοναρχίας το σύστημα διοικήσεων του 1836 καταργείται ως συγκεντρωτικό και ανελεύθερο και συνάντησε οικονομικές δυσχέρειες και αρκετές δυσκολίες στην ανεύρεση 30 Διοικητών με απαιτούμενο κύρος και ήθος.

Ο Νόμος ΚΕ της 5^{ης} Δεκεμβρίου του 1845 επανέφερε σε ισχύ το νομαρχιακό σύστημα. Η επικράτεια διαιρείται πάλι σε 10 νομούς και 49 επαρχίες. Δεν προβλέπεται όμως θέση Νομοδιευθυντή αλλά μόνο θέση γραμματέα της νομαρχίας ο οποίος είναι και αποπληρωτής του Νομάρχη. Ακόμη με νέες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονταν στο ανωτέρω διάταγμα προσδιορίζονταν σαφέστερα η λειτουργία του νομαρχιακού συστήματος και η θέση, καθώς και τα όρια ευθύνης και δραστηριότητας των Νομαρχών.

Το νομαρχιακό σύστημα όπως επαναφέρθηκε το 1845 διατηρήθηκε ανέπαφο μέχρι το 1887 και δεν επηρεάστηκε από την πολιτική μεταβολή (Βασιλευόμενη Δημοκρατία) στην οποία οδήγησε η επανάσταση του 1821.

Η επιτροπή που συνέταξε το σχέδιο του Νόμου για την επαναφορά του νομαρχιακού αποκεντρωτικού συστήματος συνέταξε και νομοσχέδιο για την συγκρότηση και λειτουργία των νομαρχιακών συμβουλίων ως αιρετών οργάνων αυτοδιοίκησης του νομού. Οι ρυθμίσεις του όμως δεν ήταν αρκετές για ένα τέτοιο φιλόδοξο στόχο, να ενταχθεί δηλαδή ο θεσμός της Αυτοδιοίκησης. Η προσπάθεια δεν απέδωσε και παρέμεινε ως σχέδιο.

Νέα προσπάθεια εισαγωγής νομαρχιακής αυτοδιοίκησης γίνεται από τον Χαρίλαο Τρικούπη το 1875 όταν ήταν πρωθυπουργός. Καταθέτει στη βουλή νομοσχέδιο «**περί νομαρχιακής επιτροπής**». Ο νόμος αναγορεύεται σε Ν.Π.Δ.Δ. που διοικείται από αιρετή Νομαρχιακή Επιτροπή. Αλλά και αυτή η προσπάθεια παρέμεινε σχέδιο.

Το 1887 όταν ο Χαρίλαος Τρικούπης ήταν πάλι πρωθυπουργός επαναλαμβάνει προσπάθεια εισαγωγής νομαρχιακής αυτοδιοικήσεων. Η βουλή ψηφίζει το νόμο ΑΦΝΣτ με τον οποίο θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Ο Νομός αποτελεί αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο. Όργανα διοίκησης της είναι το Νομαρχιακό Συμβούλιο (Ν.Σ.) που εκλέγεται από τους κατοίκους του νομού κάθε τέσσερα έτη και η Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) που συγκροτείται από μέλη του νομαρχιακού συμβουλίου για να ασκεί την καθημερινή διοίκηση του νομού.

Η καινοτομία αυτή δεν είχε τύχη. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν προικίσθηκε με τις απαραίτητες ουσιαστικές αρμοδιότητες, ούτε με τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους. Δεν μπορούσε να παίξει ουσιαστικό ρόλο. Καταργήθηκε από την κυβέρνηση Δεληγιάννη το 1890 και επαναφέρθηκε το Νομαρχιακό Σύστημα διοίκησης όπως είχε διαμορφωθεί από το 1845.

Το 1899 γίνεται νέα διοικητική διαίρεση της χώρας. Οι μέχρι τότε 16 νομοί γίνονται 26 με κατάτμηση ορισμένων απ' αυτούς. Ακολούθως ο νομός αναγορεύεται πάλι σε αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο. Έχουμε δηλαδή πάλι εισαγωγή συστήματος Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Ο Νομάρχης παραμένει και όργανο της κρατικής

διοίκησης που ασκεί εποπτεία στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Το διάταγμα που θα τον έθετε σε ισχύ δεν εκδόθηκε ποτέ.

Το 1909 επαναφέρεται τα σύστημα της Νομαρχιακής Διοίκησης. Οι νομοί από 26 γίνονται πάλι 16. Η περίοδος αυτή κλείνει με την επιβίωση της Νομαρχιακής Διοίκησης ως αποσυγκεντρωτικό σύστημα και την αδυναμία εφαρμογής της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Δ' Περίοδος 1912 - 1953

Με τους βαλκανικούς πολέμους του 1912-1913, οι ανάγκες διοίκησης των απελευθερωμένων περιοχών αντιμετωπίζονται με τη θέσπιση διοικήσεων σε μεγάλες περιφέρειες, στις οποίες οι γενικοί διοικητές είχαν ευρύτερες αρμοδιότητες και ασκούσαν όλη τη διοικητική εξουσία.

Η κατάργηση (1915, 1925), επανασύσταση (1918, 1922, 1926) και επαναοριοθέτηση (1926, 1935) των Περιφερειακών Διοικήσεων εξέφραζε τις ανάγκες ενίσχυσης του κεντρικού ελέγχου στη διοίκηση, ακόμα και όταν οι διοικήσεις αποκτούσαν αποσυγκεντρωμένες αρμοδιότητες (1929).

Την 10η Μαΐου 1923 δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης νομοθετικό βασιλικό διάταγμα «**περί διοικήσεως των νομών**». Το νέο νομοθέτημα ήταν αρτιότερο από όλα τα προηγούμενα και ρύθμιζε διεξοδικώς όλα τα θέματα αυτοδιοικήσεως των νομών.

Ο νομός αποτελεί αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο. Τα όργανα διοικήσεως ήταν το Νομαρχιακό Συμβούλιο, η Νομαρχιακή Επιτροπή και ο Νομάρχης.

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο ήταν αιρετό με αντιπροσώπευση πλειοψηφίας και μειοψηφίας. Ήταν το ανώτερο αποφασιστικό όργανο του νομού. Ο Νομάρχης

εκπροσωπούσε το νομικό πρόσωπο του νομού και εκτελούσε τις αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου και της Νομαρχιακής Επιτροπής.

Με νόμο του επομένου χρόνου (1924) προβλέπονταν η σύσταση στην έδρα κάθε εφετείου ενός δικαστηρίου Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στο οποίο ανετίθετο ο έλεγχος των πράξεων των οργάνων της αυτοδιοίκησης του νομού.

Αργότερα το 1929 και ενώ η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν είχε λειτουργήσει καν, προβλέφθηκε να εγκρίνονται από τους οικείους Υπουργούς οι αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου για την επιβολή φόρων και τον τρόπο βεβαιώσεως και εισπράξεως.

Το νομοθετικό βασιλικό διάταγμα του 1923 ήταν ο νόμος πραγματικής αυτοδιοικήσεως. Εισηγάγε σύστημα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης τόσο φιλελεύθερο, ώστε να υπερβαίνει κάθε προσδοκία και να βάζει σε σκέψεις αν ήταν πράγματι ρεαλιστικό και εφαρμόσιμο για την εποχή του.

Οι επιλογές για ανάδειξη Νομαρχιακών Συμβούλων που είχαν οριστεί για την 5^η Οκτωβρίου 1924 αναβλήθηκαν πολλές φορές και δεν έγιναν ποτέ.

Το 1936 και 1938 τονώνεται ο νομαρχιακός θεσμός με νέα νομοθετήματα ενώ το 1949 εισάγεται ο θεσμός του ημιμόνιμου (επί θητεία) Νομάρχη, αντί του μέχρι τότε μετακλητού Νομάρχη και ορίζονται για πρώτη φορά προσόντα διορισμού Νομαρχών.

Ε' Περίοδος 1954 -1974

Από την παραπάνω ιστορική επισκόπηση το χαρακτηριστικό συμπέρασμα που συνάγεται είναι ότι από το 1933 μέχρι το 1954 η οργάνωση της περιφερειακής διοίκησης κινήθηκε αφενός μεν μεταξύ νομαρχιακής διοίκησης και

αυτοδιοίκησης και αφετέρου μεταξύ νομαρχιακής αποκέντρωσης και αποσυγκέντρωσης με τις γενικές διοικήσεις.

Με το N.3200 του 1950 επικρατεί ο θεσμός της νομαρχιακής αποκέντρωσης και καταργούνται οι γενικές διοικήσεις. Ο νόμος αυτός αποτελεί βασικό σταθμό στη διοικητική ιστορία της χώρας κυρίως γιατί αποκατέστησε την ομοιομορφία στην οργάνωση της περιφερειακής διοίκησης με την καθιέρωση τελικά του νομαρχιακού αποκεντρωτικού συστήματος που είχε πρωτοεισαχθεί το 1833 στο οποίο έδωσε την τωρινή του μορφή. Ο νέος νόμος όρισε ότι ο Νομάρχης ασκεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά, έχουν οι Υπουργοί εσωτερικών, εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων, οικονομικών, εμπορίου, βιομηχανίας, συγκοινωνιών και δημοσίων έργων, γεωργίας, κοινωνικής πρόνοιας και εργασίας, εκτός από τις αρμοδιότητες που ο ίδιος ο νόμος εξαιρούσε.

Για πρώτη φορά προβλέπεται η κατάρτιση νομαρχιακού προϋπολογισμού δηλαδή ετήσιου προϋπολογισμού εσόδων και εξόδων όλων των νομαρχιακών υπηρεσιών.

Προβλέφθηκαν ακόμη, οι απαραίτητες οικονομικές υπηρεσίες δηλαδή υπηρεσία δημοσίου λογιστικού και υπηρεσία του Επιτρόπου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Σε κάθε νομαρχία συστάθηκε Νομαρχιακό Συμβούλιο με πρόεδρο το Νομάρχη και μέλη αφενός τους προϊσταμένους των δημοσίων υπηρεσιών του νομού και αφετέρου εκλεγμένους εκπροσώπους των επαρχιών του νομού.

Η συντριπτική δηλαδή πλειοψηφία των μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου αναφέρονταν σε γνωμοδοτήσεις

για το νομαρχιακό προϋπολογισμό και το πρόγραμμα των έργων του νομού. Όμως είναι φανερό ο νόμος δεν περιέχει καμιά αποφασιστική δραστηριότητα στο Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Ακολούθησε το νομοθετικό διάταγμα 3620 του 1956 που έκανε ορισμένες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις του βασικού Νόμου 3200 του 1955. Σημαντική ήταν η ίδρυση Νομαρχιακού Ταμείου σε κάθε νομό, στο οποίο συγχωνεύτηκε το μέχρι τότε ταμείο οδοποιίας του νομού.

Το 1964 οι νομοί του κράτους αυξήθηκαν κατά δύο (2). Το σύστημα της νομαρχιακής αποκεντρώσεως που βελτίωσε και ανέπτυξε ο Ν.3200 του 1955 είναι στα βασικά του χαρακτηριστικά το ίδιο σύστημα που πρωτοεισήγαγε η βαυαρική αντιβασιλεία το 1833. Πρόκειται στην ουσία για σύστημα αποσυγκεντρωτικό και όχι αποκεντρωτικό αφού η εξουσία, οι αποφασιστικές αρμοδιότητες για ζητήματα τοπικής σημασίας μεταβιβάζονται σε κρατικά όργανα και όχι σε αυτοτελείς τοπικούς οργανισμούς.

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο μολονότι πολυμελές, ήταν ελάχιστα αντιπροσωπευτικό του νομού, αφού η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του ήταν κρατικά όργανα, δηλαδή προϊστάμενοι δημοσίων υπηρεσιών του νομού.

Έτσι ο Ν.3200/1955 παρ' όλη την φαινομενική προοδευτικότητά του στο θέμα της συμμετοχής του τοπικού στοιχείου στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων για σημαντικά ζητήματα του νομού, παρέμενε υπέρμετρα συντηρητικός και αδικαιολόγητα επιφυλακτικός.

Στο νόμο αυτό στηρίχθηκε για πολλά χρόνια η λειτουργία της Νομαρχίας.

Στ' Περίοδος
1970 - 1973

Ο Ν.3200/1955 ενώ κατήργησε τις γενικές διοικήσεις δεν έθιξε τις διανομαρχιακές υπηρεσίες των υπουργείων. Οι υπηρεσίες αυτές είναι γνωστές ως «επιθεωρήσεις». Μεταξύ των διανομαρχιακών αυτών υπηρεσιών υπήρχε μεγάλη ανομοιομορφία ως προς την εκτέλεση των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Ζ' Περίοδος
1974 - 1994

Η μεταπολίτευση του Ιουλίου αποτελεί την αφετηρία της συνέχειας της εκσυγχρονιστικής προσπάθειας που είχε διακοπεί με την Δικτατορία.

Το Σύνταγμα του 1975 προβλέπει τη δυνατότητα θεσπίσεως δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Την περίοδο αυτή (1974-81) με την απογραφή των νομαρχιακών αρμοδιοτήτων γίνεται μια προσπάθεια για μεταβίβαση αρμοδιοτήτων των Κεντρικών Υπηρεσιών στις Νομαρχίες.

Ο βασικός νόμος που διέπει τις Νομαρχίες και τα Νομαρχιακά Συμβούλια την περίοδο μετά το 1912 είναι ο Ν.1235/82. Με το νόμο αυτό επαναθεσμοθετείται το Νομαρχιακό Συμβούλιο και απελευθερώνεται από την νεοελληνική παρουσία υπηρεσιακών παραγόντων. Σε αυτό το Νομαρχιακό Συμβούλιο πέραν του Νομάρχη ως προέδρου και του Δημάρχου της πρωτεύουσας συμμετέχουν η ΤΕΔΚ με δύο (2) μέλη της, εκ των οποίων το ένα εκπροσωπεί τις κοινότητες, δύο (2) αιρετά μέλη των δήμων και κοινοτήτων και συνεταιριστικές επιστημονικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Οι αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Συμβουλίων δεν είναι αποφασιστικές. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο προτείνει την ένταξη έργων στα προγράμματα εθνικής και

περιφερειακής κλίμακας και εγκρίνει την κατάρτιση του προϋπολογισμού του Νομαρχιακού Ταμείου.

Με το **N.1622/86** προβλέπεται η διαδικασία προγραμματισμού σε τοπικό -νομαρχιακό - περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Όργανα προγραμματισμού ορίζονται οι κεντρικοί φορείς και τα περιφερειακά νομαρχιακά και δημοτικά συμβούλια. Ειδικότερα στο νομό το Νομαρχιακό Συμβούλιο έχει αποφασιστική αρμοδιότητα για την κατάρτιση μεσοχρόνιων περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων.

N.1622/86

Με το N.1622/86 επιχειρείται η καθιέρωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ωστόσο ο νόμος παρέμεινε ανενεργός, ειδικότερα στο Νομαρχιακό Προγραμματισμό, γιατί δεν είχαν εκδοθεί τα προβλεπόμενα Προεδρικά Διατάγματα.

Το 1989-'90 ψηφίζεται ομόφωνα από τη Βουλή (οικουμενική κυβέρνηση) ο συμπληρωματικός νόμος 1870/90 και προκηρύσσονται εκλογές για τα Νομαρχιακά Συμβούλια στις 12 Οκτωβρίου 1990.

Ματαιώση των εκλογών και αναίρεση των συμφωνηθέντων από την επόμενη κυβέρνηση.

N.2218/94

Με τους νόμους 2218/94 «**Ίδρυση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις**» και 2240/94 «**Συμπλήρωση διατάξεων για την νομαρχιακή αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις**» ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης γίνεται πραγματικότητα.

N.2240/94

Οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις όχι μόνο θεσμοθετούνται οριστικά και αμετάκλητα αλλά και αναδείχθηκαν οι αιρετές αρχές τους με τις διπλές εκλογές της 16^{ης} Οκτωβρίου 1994.

Έτσι η διοικητική αυτοτέλεια και η οικονομική αυτοδυναμία, πάγιο αίτημα των ΟΤΑ συνοδεύει κατά κάποιο τρόπο, τη θεσμοθέτηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης να μην είναι μόνο ο θεμελιακός φορέας προγραμματισμού και ανάπτυξης αλλά και ο αποκλειστικός διαχειριστής των τοπικών υποθέσεων σε ενδυναμωση της συνταγματικής επιταγής.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΓΕΓΟΝΟΣ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
3 Απριλίου 1833	Διαίρεση της Ελληνικής επικράτειας σε 10 Νομούς και 47 επαρχίες	Όθωνας «Απόλυτη Μοναρχία»
3 Απριλίου	«περί της διαίρεσεως του βασιλείου και της διοικήσεώς του»	Όθωνας «Απόλυτη Μοναρχία»
20 Ιουνίου 1836	«περί διοικητικού οργανισμού» Διαίρεση της επικράτειας σε 30 διοικήσεις.	Όθωνας «Απόλυτη Μοναρχία»
5 Σεπτεμβρίου 1843	Κατάργηση του συστήματος των διοικήσεων.	Ι. Κωλέτης Συνταγματική Μοναρχία
5 Δεκεμβρίου 1845	Επαναφορά του Νομαρχιακού Συστήματος. Διαίρεση της επικράτειας σε 10 νομούς και 49 επαρχίες.	Ι. Κωλέτης Συνταγματική Μοναρχία
1887	Καθιέρωση του θεσμού τις Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.	Χ. Τρικούπης
1890	Επαναφορά του Νομαρχιακού Συστήματος όπως είχε διαμορφωθεί το 1845.	Δεληγιάννης
1899	Προσπάθεια καθιέρωσης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Οι Νομοί από 16 γίνονται 26.	Γεώργιος Θεοτόκης
1909	Επαναφορά της Νομαρχιακής Διοίκησης. Οι Νομοί από 26 γίνονται 16.	Δημήτριος Ράλλης

(Συνέχεια Χρονολογικού Πίνακα)

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΓΕΓΟΝΟΣ	ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
1912 - 1913	Γενικές Διοικήσεις	Βαλκανικοί Πόλεμοι
1915 - 1923	Περίοδος καταργήσεων και επανασυστάσεων των Γενικών Διοικήσεων.	Α' Παγκόσμιος Πόλεμος & Μικρασιατικός
10 Μαΐου 1923	Βασιλικό Διάταγμα «περί διοικήσεως των Νομών. Προσπάθεια επαναφοράς του συστήματος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.	Σωτήριος Κροκιδάς
1936, 1938 και 1949	Ενίσχυση του Νομαρχιακού θεσμού - Κωδικοποίηση της Νομοθεσίας.	1936 Ι.Μεταξάς Δικτατορία 1938 Ι.Μεταξάς
1955	Νόμος 3200/1955 Κατάργηση των διοικήσεων. Εισάγεται ο θεσμός του Νομαρχιακού Συμβουλίου.	
1956	Νομοθετικό Διάταγμα 3620/1956 Ίδρυση Νομαρχιακού Ταμείου.	
1970 - 1973	«Επιθεωρήσεις» Διανομαρχιακές υπηρεσίες των Υπουργείων.	Κυβέρνηση των Συνταγματαρχών Δικτατορία
1974		Κ. Μητσοτάκης (Ν.Δ.)
1982	Νόμος 1235/82 Θεσμοθέτηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Έμμεση εκλογή μελών.	Α. Παπανδρέου (Π.Α.ΣΟ.Κ)
1986	Νόμος 1622/86	Α. Παπανδρέου (Π.Α.ΣΟ.Κ)
1994	Νόμος 2218/94 «Καθιέρωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.» Νόμος 2240/94 «Συμπλήρωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης»	Α. Παπανδρέου (Π.Α.ΣΟ.Κ.)
16 Οκτωβρίου 1994	Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση	Α. Παπανδρέου (Π.Α.ΣΟ.Κ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΩΣ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

2.1. Οργάνωση και λειτουργία της Νομαρχίας

Παρακολουθώντας την ιστορική διαδρομή της περιφερειακής διοίκησης ως μορφή αποσυγκεντρωμένης διοίκησης, διαπιστώνεται ότι πρόκειται για μια βαθμιαία εξέλιξη απεξάρτησης της από τον έλεγχο του κράτους. Η πορεία αυτή της αποσυγκέντρωσης μπορεί να συνοψισθεί σε τρεις βασικούς άξονες.

- α. Μεταφορά αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές υπηρεσίες στο Νομό.
- β. Υπαγωγή των αποσυγκεντρωμένων υπηρεσιών των υπουργείων στο Νομό, εφ' όσον υπάρχουν και εδρεύουν στο νομό.
- γ. Ενοποίηση των πολιτικών που αναπτύσσονται στο επίπεδο της Νομαρχίας για τη γεωγραφική περιοχή του νομού.

Παρατηρείται μια διαρκής προσπάθεια μεταφοράς αρμοδιοτήτων, άλλοτε έντονη, άλλοτε λιγότερο, ανάλογα με τις «προϋποθέσεις και των δύο πλευρών (κέντρο - τοπικά επίπεδα). Η προσπάθεια εντάθηκε ιδιαίτερα με την θέσπιση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης χωρίς όμως από μόνη της αυτή η κίνηση να αποτελεί λύση για όλα τα προβλήματα του Νομαρχιακού Προγραμματισμού.

Η ανάλυση του Νομαρχιακού Προγραμματισμού απαιτεί να εξετάσουμε τη διάρθρωση της Νομαρχίας, για να εντοπισθούν τα γενικότερα οργανωτικά - διοικητικά πλαίσια, μέσα στα οποία θα εξετασθεί στη συνέχεια ο ρόλος των υπηρεσιών προγραμματισμού και τις επιλογές των έργων που καθορίζει της προτεραιότητες και την ένταξη των έργων.

2.2. Η οργανωτική δομή της Νομαρχίας μέχρι το 1994

Ο διοικητικός μηχανισμός που στηρίζει σήμερα τη διαδικασία προγραμματισμού είναι η οργανωτική μονάδα Νομαρχία. Αυτή παρουσιάζει την ιδιαιτερότητα να περιλαμβάνει στο εσωτερικό της υπηρεσίες, οι οποίες υπάγονται στα επιμέρους κεντρικά τομεακά υπουργεία και οι οποίες διατηρούν έντονη την κάθετη τομεακή λογική και εξάρτηση. Η ολοκλήρωση των πολιτικών που ασκούνται στο επίπεδο του νομού εξαρτάται λοιπόν και από την επαρκή επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους, την ικανότητά τους να προγραμματίζουν συντονισμένα, λαμβάνοντας υπόψη παράλληλες δραστηριότητες στο πλαίσιο καθορισμένων προτεραιοτήτων.

Γενικότερα, η Νομαρχία βρίσκεται το επίκεντρο ενός δι-οργανωτικού δικτύου που περιλαμβάνει την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, επιμέρους κεντρικά υπουργεία, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωνικούς και οικονομικούς φορείς οι οποίοι συνιστούν το οργανωτικό, θεσμικό, πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον της Νομαρχίας.

Η Νομαρχία αποτελεί μονάδα αποσυγκεντρωμένης διοίκησης που περιλαμβάνει τις πολιτικές αποκλειστικά υπηρεσίες που έχουν συσταθεί στο νομό, με επικεφαλής τον Νομάρχη, μετακλητό υπάλληλο, ως εκπρόσωπο της κυβέρνησης. Πρόκειται δηλαδή για τις αποσυγκεντρωμένες υπηρεσίες των κεντρικών υπουργείων.

Η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης, Διοικητικού-Οικονομικού, Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων και Π.Σ.Ε.Α. υπάγονται απ' ευθείας στο Νομάρχη. Μετά την περιγραφή, είναι φανερό ότι τον ουσιαστικό και κεντρικό ρόλο έχει ο Νομάρχης, ο οποίος έχει τον συντονισμό των υπηρεσιών και των δραστηριοτήτων της. Είναι λοιπόν αμφίβολη η αποτελεσματικότητα ενός συντονισμού τέτοιας μορφής, η οποία καλύπτει δύο ρόλους, της συνδιαμόρφωσης πολιτικής και εκ των υστέρων της διορθωτικής επικαλύψεων. Το μοντέλο αυτό δεν επιτρέπει την ανάπτυξη κατάλληλων θεσμικών μηχανισμών συντονισμού. Αυτό έχει σαν συνέπεια να μη διατηρείται

η συνέχεια στη λειτουργία της Νομαρχίας, όταν ο βασικός πολιτικός συντονιστικός πόλος αλλάζει και ο διοικητικός απουσιάζει.

Ο τρόπος οργάνωσης λοιπόν των Νομαρχιακών υπηρεσιών δεν εξυπηρετεί επαρκώς τις απαιτήσεις του προγραμματισμού για ολοκληρωμένη ενοποιημένη θεωρία. Εκφράζει τον χαρακτήρα συνόλου συμπαρατιθέμενων οργανωτικών μονάδων με έντονες κάθετες εξαρτήσεις από τα αρμόδια Κεντρικά Υπουργεία, ενώ η οριζόντια διασύνδεση τους εμφανίζεται ανεπαρκής.

Είναι ωστόσο σαφές ότι μια αναδιοργάνωση που θα συνέβαλε στην ενοποίηση της Νομαρχίας, ως οργανωτικής μονάδας και θα τη μετέτρεπε σε συντονιστή με ολοκληρωμένη οργανωτική υποδομή και με μεγαλύτερες δυνατότητες σύνθεσης και παραγωγής ολοκληρωμένων πολιτικών για το γεωγραφικό πλαίσιο του νομού και θα βελτίωνε τις προϋποθέσεις της προγραμματικής της λειτουργίας.

Η προοπτική αυτή της Νομαρχίας σαν συντονιστής της προγραμματικής διαδικασίας στο Νομό επιχειρείται να επιτευχθεί με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση.

Στη διαδικασία του προγραμματισμού τον συντονιστικό ρόλο οφείλουν να διαδραματίσουν οι Διευθύνσεις Προγραμματισμού. Στις Διευθύνσεις Προγραμματισμού και Ανάπτυξης ανατίθεται η επιστημονική και διοικητική υποστήριξη του Νομάρχη και του Νομαρχιακού Συμβουλίου στο έργο του προγραμματισμού και γενικότερα στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα.

Μερικές από τις βασικές της αποστολές είναι η ιεράρχηση των υποθέσεων του Νομαρχιακού Συμβουλίου, συλλογή και επεξεργασία στοιχείων για την κατάρτιση και την τροποποίηση του Π.Δ.Ε., υποστήριξη της εκπόνησης ετήσιων ή μεσοχρόνιων αναπτυξιακών προγραμμάτων και γενικότερα πληροφόρηση και υποστήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων φορέων.

2.3. Η οργάνωση και λειτουργία των Υπηρεσιών Προγραμματισμού.

Από το 1971 άρχισαν να αναπτύσσονται στο εσωτερικό της Νομαρχίας, ιδιαίτερες μονάδες με αντικείμενο τον προγραμματισμό στο επίπεδο του νομού. Οι Υπηρεσίες Προγραμματισμού ιδρύθηκαν με μια εγκύκλιο, η οποία τους παρέχει σημαντικές αρμοδιότητες χωρίς ωστόσο να προβλέπεται τρόπος στελέχωσής τους.

Οι αρμοδιότητες των Υπηρεσιών Προγραμματισμού μετά την αναβάθμισή της σε Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης είναι⁴:

- Η επιστημονική και διοικητική στήριξη του Νομάρχη και του Νομαρχιακού Συμβουλίου στο έργο του προγραμματισμού και γενικότερα της ανάπτυξης στο νομό (στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα).
- Η ιεράρχηση των υποθέσεων του Νομαρχιακού Συμβουλίου και η προετοιμασία των συνεδριάσεών του (συλλογή και διανομή εισηγήσεων και υλικού), η γραμματειακή υποστήριξή του, η τήρηση των πρακτικών, η προώθηση των αποφάσεών του, η παρακολούθηση της υλοποίησής των και η σχετική περιοδική ενημέρωσή του.
- Η συλλογική και επεξεργασία στοιχείων για την κατάρτιση και τροποποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.).
- Ο απολογισμός δράσης του Νομαρχιακού Συμβουλίου και η σχετική πληροφόρηση του κοινού για τις δραστηριότητές του.
- Η τεκμηρίωση και πληροφόρηση σχετικά με τα θέματα και τα προγράμματα ανάπτυξης που αφορούν τον νομό και την υλοποίησή τους.
- Η υποστήριξη της εκπόνησης ετήσιων και μεσοχρόνιων αναπτυξιακών προγραμμάτων (εθνικά, περιφερειακά, νομαρχιακά, ειδικά), η παρακολούθηση της υλοποίησής τους, η τακτική ενημέρωση του Νομαρχιακού Συμβουλίου και των υπηρεσιών της Νομαρχίας.
- Η προώθηση αναπτυξιακών επενδύσεων στο νομό.

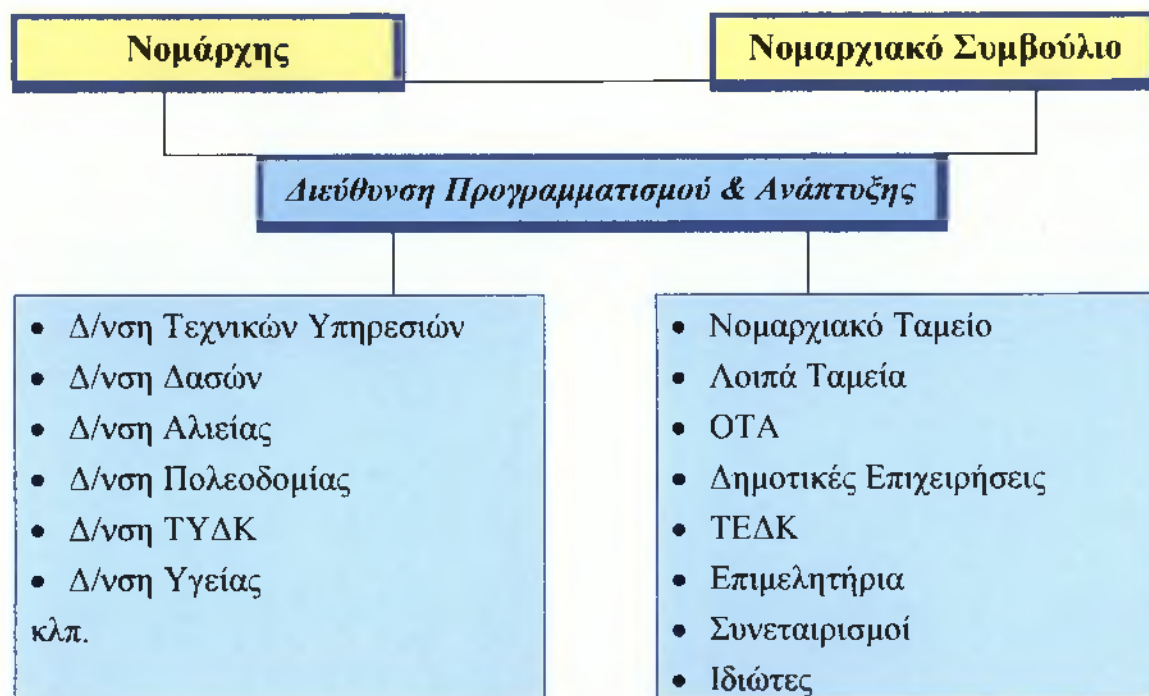
⁴ Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Βασική έρευνα αναγκών Νομαρχιακών Προγραμμάτων», Αθήνα 1992

- Η πληροφόρηση και υποστήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, των συνεταιρισμών και άλλων φορέων του κοινωνικού τομέα του νομού, καθώς και του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας.

Οι αρμοδιότητες αυτές καθιστούν τη Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης το επίκεντρο ενός δικτύου σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνίας που περιλαμβάνει τις υπηρεσίες της νομαρχίας με τις αντίστοιχες υπηρεσίες που λειτουργούν σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Πρόκειται δηλαδή για μια υπηρεσία συντονιστική-επιτελική της οποίας η σωστή λειτουργία είναι απαραίτητη για τον προγραμματισμό.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Το δίκτυο επαφών της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ανάπτυξης.

Πηγή: ΕΕΤΑΑ, «Βασική έρευνα αναγκών Νομαρχιακών Προγραμμάτων», Αθήνα 1992.

Η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης στελεχώνεται από υπαλλήλους που υπηρετούν στη νομαρχία μετά από απόφαση του Νομάρχη. Η απευθείας υπαγωγή στο Νομάρχη και ο καθορισμός από τον ίδιο της στελέχωσης της υπηρεσίας δείχνουν ότι θα μπορούσε η Διεύθυνση να

διαδραματίζει ρόλο συμβούλου, έχοντας προνομακή πρόσβαση και συνεργασία μαζί του ώστε να ενισχυθεί η λειτουργία του Προγραμματισμού σε Νομαρχιακό Επίπεδο.

Άποψη του όρους «Ζήρεια» (2.375 μ.) όπου έχει προγραμματισθεί η κατασκευή Χιονοδρομικού Κέντρου διεθνούς επιπέδου.

Η λειτουργία του θα συμβάλει αποφασιστικά στην οικονομική και πληθυσμιακή ανάκαμψη της ορεινής Κορινθίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

3.1. Η διαδικασία κατάρτισης.

Το Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Ν.Π.Δ.Ε.) περιλαμβάνει τα εξής:

α) ΣΑΝΤ:

Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακού Ταμείου, η οποία διακρίνεται σε ΣΑΝΤ₂, αφορά τα Νομαρχιακά έργα και τις μελέτες που συγχρηματοδοτούνται από τα Κοινοτικά Ταμεία.

β) ΣΑΤΑ:

Η κατανομή της ΣΑΤΑ στους Νομούς γίνεται με πληθυσμιακά κριτήρια ενώ η κατανομή στους ΟΤΑ στους νομούς γίνεται κατά το 75% με καθαρά πληθυσμιακά κριτήρια και κατά το υπόλοιπο 25% με αποφάσεις του Νομάρχη με στόχο την αντιμετώπιση επειγουσών επενδυτικών αναγκών σε επιμέρους ΟΤΑ.

Η σύνταξη του Νομαρχιακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, που αποτελεί κατ' εξοχήν αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ανάπτυξης αποτελεί στην ουσία μια διαδικασία συνεργασίας με τις υπηρεσίες και φορείς του νομού, καθώς και με την τοπική αυτοδιοίκηση. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει τρεις βασικές φάσεις:

1. Προετοιμασία και συγκέντρωση στοιχείων.
2. Επεξεργασία στοιχείων.
3. Σύνταξη και έγκριση του προγράμματος.

Η πρώτη φάση αρχίζει με την εγκύκλιο που αποστέλλεται στους ΟΤΑ σχετικά με τις προτεραιότητες, την πολιτική, τους στόχους και την τελική μορφή του προγράμματος, στο πλαίσιο της αναπτυξιακής πολιτικής για το νομό.

Οι προτάσεις ένταξης έργων που υποβάλλονται από την τοπική αυτοδιοίκηση, μαζί με εκείνες των αρμόδιων υπηρεσιών και των λοιπών φορέων του νομού αξιολογούνται από τις καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες ως προς τη δυνατότητα εκτέλεσής τους, τα οικονομικά τους αποτελέσματα, την παραγωγικότητά τους, την αποδοχή τους από την πλειοψηφία του τοπικού πληθυσμού και την σκοπιμότητα ένταξής τους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Οι προτάσεις αυτές συζητούνται στη συνέχεια σε ομάδες του Νομαρχιακού Συμβουλίου στις οποίες συμμετέχουν η Διεύθυνση Προγραμματισμού, οι αρμόδιες νομαρχιακές υπηρεσίες (Δ.Τ.Υ., Τ.Υ.Δ.Κ., Δ.Ε.Β., Διεύθυνση Γεωργίας κλπ.), ο Νομάρχης και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Οι ομάδες εργασίας αποφασίζουν για την τελική μορφή του προγράμματος και για τα συγκεκριμένα έργα. Κάθε έργο εξετάζεται χωριστά ως προς τη συγκεκριμένη ωφέλειά του, το ύψος της δαπάνης, την ετοιμότητα εκτέλεσής τους ώστε να μην εμφανίζονται εκ των υστέρων προβλήματα απορρόφησης των πιστώσεων.

Οι πιστώσεις του προηγούμενου έτους από έργα που δεν αποπερατώθηκαν για οποιοδήποτε λόγο, προστίθενται στις νέες πιστώσεις. Επίσης στη διαδικασία της κατάρτισης συμπεριλαμβάνεται και η απόρριψη έργων του προηγούμενου χρόνου που δεν έχουν αποπερατωθεί. Το θέμα αυτό, δηλαδή η ένταξη ή απόρριψη έργων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί πεδίο διαπραγματεύσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων αλλά και κεντρικό σημείο συζήτησης γύρω από την κατάρτιση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Μετά την επεξεργασία από τις ομάδες εργασίας το σχέδιο του προγράμματος εισάγεται για έγκριση στο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Η συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου είναι ανοικτή, καλούνται οι ΟΤΑ, οι βουλευτές του νομού, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας ο οποίος αποφαινεται κατά πόσο το πρόγραμμα βρίσκεται στα πλαίσια των κατευθύνσεων του ΥΠ.ΕΘ.Ο. Σε αντίθετη περίπτωση διατυπώνει τη διαφωνία

του μετά από εισήγηση της Διεύθυνσης Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΔΙ.Π.Α.) του ΥΠ.ΕΘ.Ο.

Εφ' όσον δεν υπάρχει διαφωνία το πρόγραμμα θεωρείται εγκεκριμένο αν συγκεντρώνει την ψήφο της πλειοψηφίας των μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Η συχνή αμφισβήτηση αυτής της έγκρισης από τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου προκύπτει από πρόθεση απόσπασης όσο το δυνατόν περισσότερων πόρων τηρουμένων των αναλογιών. Ο ανταγωνισμός αυτών των ομάδων οριοθετεί και την κατανομή του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, αντανακλά την ισχύ και το βαθμό επιρροής τους προς την τοπική πολιτική εξουσία.

Συνοψίζοντας μπορούμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

Η Διεύθυνση Προγραμματισμού και Ανάπτυξης είναι ο κόμβος από τον οποίο περνούν τα αιτήματα και οι προτάσεις για προγράμματα. Είναι επίσης η υπηρεσία που γνωρίζει τις τεχνικές διαδικασίες ένταξης και χρηματοδότησης των προγραμμάτων. Ο ρόλος της όμως στις υπάρχουσες συνθήκες είναι περιορισμένος. Η Διεύθυνση Προγραμματισμού δεν έχει τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να προβεί στην ουσιαστική αξιολόγηση και ιεράρχηση των προτάσεων προκειμένου να διαμορφώσει την εισήγησή της στο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Οι λόγοι που μέχρι τώρα έχουν εντοπισθεί είναι:

- α) Ανεπάρκεια υποδομής και στελέχωσης.
- β) Ανεπαρκής δικτύωση και συγκέντρωση πληροφοριών.
- γ) Έλλειψη σαφών κριτηρίων αξιολόγησης.

Ειδικότερα το τελευταίο που προκύπτει από την ανυπαρξία ενός σχεδίου, το οποίο να καθορίζει τις προτεραιότητες του Νομού για ορισμένη χρονική περίοδο. Αυτό είναι ίσως η μεγαλύτερη αιτία των αδυναμιών του προγραμματισμού στο Νομαρχιακό επίπεδο.

3.2. Αδυναμίες και προβλήματα του Νομαρχιακού Προγραμματισμού.

Η Νομαρχία ως μονάδας διοικητικής διαίρεσης αποτελεί την περίοδο αυτή πεδίο ανασύνταξης του κρατικού σχηματισμού σε τοπικό επίπεδο και όχι πεδίο προσαρμογής αυτού του επιπέδου στις εξειδικευμένες οικονομικές ανάγκες των επιμέρους παραγωγικών συστημάτων.

Η ένταξη του προσωπικού και των «ειδικών» που διαθέτει το τοπικό κράτος αποτελεί επανάληψη των τρόπων κατά τους οποίους πραγματοποιούνται ανάλογες εντάξεις στο κεντρικό κράτος (διορισμοί, κατανομή υπαλλήλων). Τα δε συστήματα ελέγχου αυτών των στελεχών εξαρτώνται άμεσα από τις κεντρικές υπηρεσίες στις οποίες αυτοί κάθε φορά υπάγονται.

Ο Νομάρχης έχει κάποια δικαιώματα αναδιάταξης του προσωπικού και των διαφόρων υπηρεσιών, τα δικαιώματα όμως αυτά δεν ανατρέπουν το γενικό δυσλειτουργικό χαρακτήρα της νομαρχιακής οργάνωσης.

Στο επίπεδο αυτό δεν εμφανίζεται κάποιος θεσμός που να αναλαμβάνει την ανάπτυξη ή προσαρμογή του τοπικού πλαισίου της οικονομικής δραστηριότητας έτσι ώστε οι πραγματοποιούμενες ρυθμίσεις να ανταποκρίνονται στις γενικότερες ανάγκες της τοπικής οικονομίας. Ο υπηρεσίες προγραμματισμού που θα έπρεπε να αναλάβουν ένα στρατηγικό ρόλο για την τοπική οικονομία είναι συνήθως υποβαθμισμένες και όταν δεν συμβαίνει αυτό, ασχολούνται με την κατάρτιση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Οι υπηρεσίες αυτές όμως μέσω του προγράμματος, όμως ακολουθούν τη λογική της ισορροπίας μεταξύ πιέσεων, η οποία δημιουργείται μεταξύ της παρέμβασης διαφόρων τοπικών παραγόντων (τοπικοί πολιτικοί παράγοντες, εκπρόσωποι ΟΤΑ), των εκπροσώπων διαφόρων οικονομικών συμφερόντων, καθώς επίσης και μέσω της ρυθμιστικής παρέμβασης του Νομάρχη. Όταν οι υπηρεσίες προγραμματισμού ασχολούνται με την κατάρτιση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων δεν έχουν παρά το ρόλο της γραμματείας του προγράμματος, χωρίς ουσιαστική παρέμβαση.

Στη Νομαρχιακή Διοίκηση ο Νομάρχης αποτελεί μέρος του δικτύου των σχέσεων που εμπλέκονται με τον νομαρχιακό προγραμματισμό και ο πολιτικός του χαρακτήρας συνδέεται με το διαμεσολαβητικό του ρόλο και έτσι γίνεται ο «ευαίσθητος αποδέκτης» των κυβερνητικών πιέσεων και των πολιτικών στελεχών. Έτσι οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ένα ελάχιστο μέρος των αρμοδιοτήτων της διοίκησης εξυπηρετεί τις διευρυμένες και μακροπρόθεσμες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας μέσω των πελατειακών σχέσεων.

Ο τρόπος κατανομής του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων τονίζει έντονα την «ελλειπή βοήθεια» στον δευτερογενή τομέα της οικονομίας και υποβοηθά την ανάπτυξη άλλων τομέων και κλάδων (π.χ. υπηρεσίες). Συγκροτείται αφενός ένα σταθερό ποσό εκταμίευσης για κατασκευή και αφετέρου διασπάται σε μικρά έργα αποσπασματικών κατασκευών.

Μια άλλη οργάνωση των δημόσιων επενδύσεων θα προϋπόθετε αντίθετα μια μεγαλύτερη ικανότητα για μεγάλα έργα και φυσικά τη συνεργασία των μικρών επιχειρήσεων. Η διαχρονική σταθερότητα αυτής της μεταφοράς πόρων καθώς και ο τρόπος χρησιμοποίησής τους συνδέεται με μια λανθάνουσα «κλαδική» πολιτική για την τοπική οικονομία, που ευνοεί ιδιαίτερα, όπως αναφέραμε, κάποιους κλάδους εις βάρος άλλων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η λειτουργία του Νομαρχιακού Συμβουλίου που έχει κατ' εξοχήν νομιμοποιητικές λειτουργίες στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας και το οποίο πρέπει να αντιστοιχεί τα αιτήματα και τις ανάγκες που σχετίζονται με αυτά. Κάθε απόκλιση από αυτή την αρχή επιφέρει δυσλειτουργίες (π.χ. μαραθώνιες συνεδριάσεις) και μειώνει τη νομιμοποιημένη ισχύ του. Ιδιαίτερα το δεύτερο πρόβλημα έχει βαρύνουσα σημασία στην ίδια τη νομιμοποίηση των πολιτικών προσώπων και δυνάμεων σε τοπικό επίπεδο (βουλευτές, πολιτικά κόμματα) που με τη σειρά τους προσπαθούν να βελτιώσουν τυχόν «άδικες» ρυθμίσεις.

Ο ρόλος του Νομαρχιακού Συμβουλίου, η εσωτερική οργάνωση της νομαρχίας, οι σχέσεις των τοπικών θεσμών με την κατάρτιση των Νομαρχιακών Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων είναι μερικές από τις πιο

σημαντικές παραμέτρους επιρροής του Νομαρχιακού Προγράμματος. Παρομοίως και οι σχέσεις κεντρικού και τοπικού κράτους στα πλαίσια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων είναι παράγοντες ρύθμισης των προβλημάτων του τοπικού χώρου.

Η διαρκής μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το κέντρο στην περιφέρεια δεν συνοδεύτηκε από την αναμενόμενη αυτονομία στην διαχείρισή τους. Έτσι προβλήματα και αδυναμίες του κεντρικού κράτους δεν αντισταθμίστηκαν από την ενεργοποίηση του τοπικού. Ενισχύθηκε ο ρόλος του Νομάρχη και της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω της αποκέντρωσης πόρων και αρμοδιοτήτων αλλά το τοπικό κράτος αδυνατεί να προσαρμοστεί στις γρήγορες μεταβολές, κυρίως του τοπικού οικονομικού χώρου. Αν λάβει κανείς υπ' όψη ότι ο Νομάρχης παραμένει συνήθως ένα σύντομο χρονικό διάστημα στο νομό, αναλογίζεται πόσο δύσκολη είναι η προσαρμογή που αναφέρθηκε παραπάνω.

Θεσμοί όπως, των Νομαρχιακών Συμβουλίων, των Επαρχιακών Συμβουλίων κλπ. έχουν σημαντικό ρόλο στη διαχείριση, στον έλεγχο και κατανομή των πόρων αφού μέσω αυτών είναι δυνατή η ένταξη των νέων προτάσεων από τον τοπικό κοινωνικό χώρο. Οι αδυναμίες που παρουσιάζουν δεν οφείλονται μόνο στην εσωτερική τους διάρθρωση αλλά και στον χαμηλό βαθμό προσαρμογής και αποδοχής από τον τοπικό κοινωνικό και πολιτικό χώρο.

3.3. Ο ρόλος του Νομάρχη

Σε μια παραδοσιακή συγκεντρωτική χώρα όπως η Ελλάδα η σημασία του Νομάρχη πηγάζει από το γεγονός ότι αποτελεί ένα βασικό κανάλι επικοινωνίας με το κέντρο.

Η θεσμική κατοχύρωση και ενδυνάμωση του Νομαρχιακού Συμβουλίου με μια σειρά νόμων δεν στάθηκε δυνατή ώστε αυτό να λειτουργήσει ως αντίβαρο εξουσίας μέσα στο νομό. Ο Νομάρχης εξακολουθούσε να κυριαρχεί στις

αποφάσεις του Νομαρχιακού Συμβουλίου και να παραμένει ο αποδέκτης ποικίλων αιτημάτων εκ μέρους ατόμων και φορέων του νομού.

Είναι προφανές, ότι τα αιτήματα που υποβάλλονται δεν είναι δυνατόν να ενοποιηθούν και να ελεγχθούν σαν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου και άρα είναι αποτελεσματικά.

Παράλληλα βρίσκεται σε δράση ένα «δίκτυο» σχέσεων, επαφών που συμβάλλει στην αποδυνάμωση του ρόλου της Υπηρεσίας Προγραμματισμού αφού οι προτάσεις οι οποίες υποβάλλονται δεν ιεραρχούνται. Η διαδικασία ιεράρχησης θέτει το Νομάρχη στο επίκεντρο ως προς την ένταξη των έργων και αφήνει μικρά περιθώρια στην εξορθολογιστική συμβολή άλλων παραγόντων.

3.4. Νομαρχιακά Προγράμματα και Νομαρχιακή Διοίκηση: Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, στην Νομαρχιακή Διοίκηση υπάρχει αυξημένη συγκέντρωση εξουσίας στο Νομάρχη η οποία ήταν τέτοια ώστε και ο προγραμματισμός να μην μπορεί να συμβάλλει στο βαθμό που θα έπρεπε στην ανάπτυξη του νομού.

Η δόμηση της Νομαρχίας ευθύνεται σημαντικά για τα προβλήματα στην συντονισμένη δράση του προγραμματισμού. Έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να συνυπάρχουν διαφορετικές υπηρεσίες με κοινό ή παρεμφερές αντικείμενο π.χ. οι ΤΥΔΚ, οι Διευθύνσεις Τεχνικών Υπηρεσιών, τα τμήματα Πολεοδομίας που λειτουργούσαν παράλληλα, ενώ το αντικείμενό τους διαπλέκεται. Πιο συγκεκριμένα οι πληροφορίες που συγκεντρώνουν οι διάφορες υπηρεσίες για τα ζητήματά τους παραμένουν κατακερματισμένες καθιστώντας αδύνατη τη συντονιστική λειτουργία με την οποία είναι επιφορτισμένη κατ' εξοχήν η Υπηρεσία Προγραμματισμού.

Έτσι το Νομαρχιακό Συμβούλιο και η Υπηρεσία Προγραμματισμού που έχουν αποστολή την ενοποίηση των επιμέρους πολιτικών στο νομό, αδυνατούν

να χειριστούν κατάλληλα τα θέματα που παρουσιάζονται. Απ' την άλλη πλευρά το γεγονός ότι τα μάτια των τομεακών Νομαρχιακών Διευθύνσεων είναι στραμμένα στο κέντρο, οδηγεί στην περιθωριοποίηση και μη αξιοποίηση μελετών που αυτές έχουν εκπονήσει, ενώ θα μπορούσαν να έχουν προωθηθεί ενδονομαρχιακά και να αποτελέσουν πολύτιμο κεφάλαιο προτάσεων για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων.

Όσον αφορά την Υπηρεσία Προγραμματισμού ο εν δυνάμει σημαντικός της ρόλος πρακτικά δεν εκπληρώνονταν στις συνθήκες που αναφέρθηκαν όχι μόνο στο επίπεδο του μεσοπρόθεσμου αλλά και του ετήσιου προγραμματισμού. Μόνο ως οργανική υπηρεσία με την κατάλληλη στελέχωση και τις κατάλληλες εσωτερικές και εξωτερικές διασυνδέσεις είναι ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του προγραμματισμού και της ανάπτυξης.

Είναι προφανές ότι, αν θελήσει κανείς να αναζητήσει τις ευθύνες για τα προαναφερθέντα προβλήματα θα διαπιστώσει ότι είναι μοιρασμένα και ότι πολλά από αυτά μόνο με τη λειτουργία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης μπορούν να επαλειφθούν ή μειωθούν. Προϋπόθεση είναι η καλύτερη λειτουργία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης όπως η εξασφάλιση ουσιαστικής συμμετοχής, η καλύτερη στελέχωσή της και μεγαλύτερη προβολή και πληροφόρηση των ενδιαφερομένων ομάδων της τοπικής κοινωνίας για το ρόλο και τις αρμοδιότητες της. Η βελτίωση των παραπάνω θα επιτρέψει την κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου Νομαρχιακού προγραμματισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΩΣ ΜΟΝΑΔΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

4.1. Γενικά

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις αποτελούν τη δεύτερη βαθμίδα των οργάνων Τοπικής Αυτοδιοίκησης και είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.).

4.2. Αρμοδιότητες Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Γενική αρμοδιότητα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης είναι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων Νομαρχιακού επιπέδου.

Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις έχουν προορισμό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειάς τους.

Μεταβιβάζονται όλες οι σχετικές αρμοδιότητες των Νομαρχιακών Υπηρεσιών και των Νομαρχιών εκτός των:

- α) Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Οικονομικών και Δικαιοσύνης,
- β) της εποπτείας των ΟΤΑ α' βαθμού, Υπουργείου Εσωτερικών,
- γ) της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος,
- δ) Δασικών Υπηρεσιών, Συνοριακών Σταθμών, Υγειονομικού Κτηνοτροφικού ελέγχου του Υπουργείου Γεωργίας.

Πιο συγκεκριμένα οι αρμοδιότητες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης⁵ είναι:

- Το έργο σχεδιασμού και υλοποίηση προγραμμάτων οικονομικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης του Νομού.
- Την κύρια ευθύνη της διατύπωσης προτάσεων έργων για τη χρηματοδότηση στα εθνικά επιχειρησιακά προγράμματα του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης

⁵ Ν.2218/94

(Κ.Π.Σ.), Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.) και άλλα εθνικά και κοινοτικά.

- Την εφαρμογή επενδυτικών προγραμμάτων για πάσης φύσεως έργα.
- Το ρόλο του ισότιμου συνεργάτη με τους πρωτοβάθμιους ΟΤΑ και τους φορείς συνεργασίας τους Συμβούλια Περιοχής (Σ.Π.) για την υποστήριξη των διαδικασιών σχεδιασμού και εφαρμογής Τοπικών Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Τ.Α.Π.).
- Την εξασφάλιση της άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών.
- Την εκτίμηση των αναγκών σε διδακτήρια πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης .
- Την χωροταξία, πολεοδομία, προστασία περιβάλλοντος, έκδοση οικονομικών αδειών, έλεγχο αυθαιρέτων κατασκευών.
- Τον σχεδιασμό και ανάθεση της εκτέλεσης της επιβατικής συγκοινωνίας.
- Χάραξη πολιτικής για την ανάπτυξη του τουρισμού και την κατάρτιση Προγράμματος Τουριστικής Προβολής και Ανάπτυξης.

4.3. Όργανα Διοίκησης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

Τα όργανα αυτά είναι το Νομαρχιακό Συμβούλιο, οι Νομαρχιακές Επιτροπές και ο Νομάρχης.

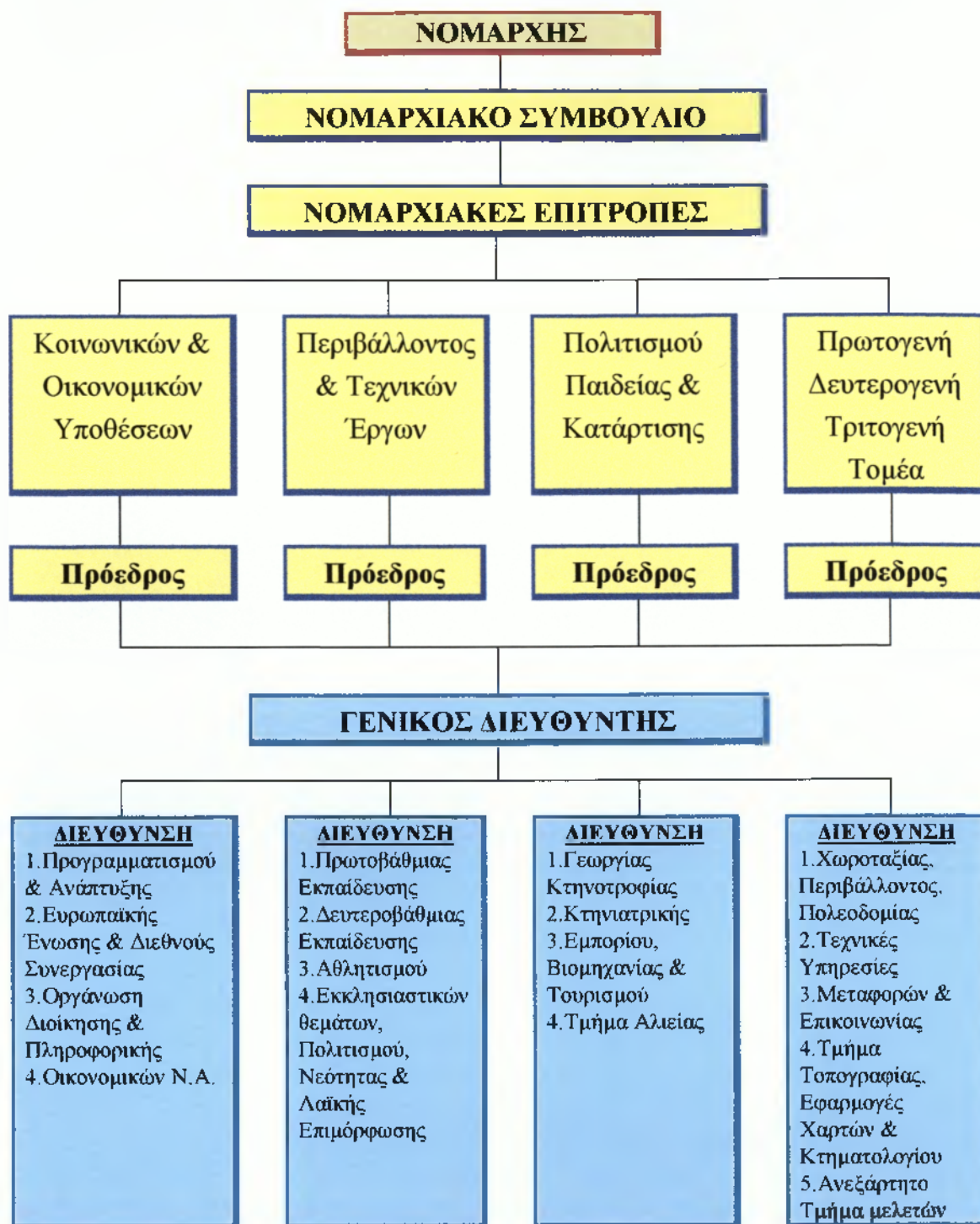
Το Νομαρχιακό Συμβούλιο αποτελείται από 21-37 μέλη ανάλογα με τον πληθυσμό και εκλέγεται για 4 χρόνια.

Σε κάθε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση προβλέπονται 3 έως 6 Νομαρχιακές Επιτροπές ανάλογα με τον αριθμό των μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου.

Κάθε Νομαρχιακή Επιτροπή αποτελείται από τον πρόεδρό της, που ορίζεται από τον Νομάρχη και 2 έως 4 μέλη, που εκλέγονται από το Νομαρχιακό Συμβούλιο μεταξύ των μελών του και προέρχονται κατά το ήμισυ, από την πλειοψηφία και τη μειοψηφία. Η θητεία του προέδρου και των μελών των Νομαρχιακών Επιτροπών είναι διετής.

Η δομή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης απεικονίζεται στο σχεδιάγραμμα που ακολουθεί:

**ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Πηγή: Θελερίτη Μαρία, Σημειώσεις «Περιφερειακή Διοίκηση & Τοπική Αυτοδιοίκηση», ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ, Καλαμάτα 1996

4.4. Η λειτουργία την Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

- Η αιρετότητα των Νομαρχών και Νομαρχιακών Συμβούλων εξασφαλίζει την απεξάρτησή τους από τις επιλογές της Κεντρικής Διοίκησης, τουλάχιστον θεωρητικά. Ο παραδοσιακός ρόλος που ήθελε τον Νομάρχη τοποτηρητή του Κέντρου εξασθενίζει πλήρως με το νέο νομοθετικό πλαίσιο. Το πλαίσιο αναγνωρίζει την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ως τον κύριο φορέα δημοκρατικού προγραμματισμού σε νομαρχιακό επίπεδο.

Από τα παραπάνω διαφαίνεται η σημαντική αποστολή που καλείται να διαδραματίσει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση στον χώρο της τοπικής ανάπτυξης. Είναι λυπηρό όμως ότι η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση δεν έχει ακόμη αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες ούτε έχει δείξει σημεία αξιοπρόσεκτης δράσης με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ακόμη ως ουσιαστική εμπειρία, αλλά ούτε και να έχει εισχωρήσει στην συνείδηση των πολιτών. Το τελευταίο είναι, ίσως και το περισσότερο αποφασιστικό.

Κατά ένα μεγάλο μέρος, λοιπόν οι δραστηριότητες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης θα πρέπει να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της δημοκρατίας στον χώρο της, με την δημιουργία σχέσεων με το πολίτη και τους συλλογικούς τους φορείς στην κατεύθυνση της ενεργοποίησης διαδικασιών ελέγχου και συμμετοχής, με την δημιουργία δομών και λειτουργιών, επικοινωνίας, συμμετοχής και διασφάλισης του ενεργού ρόλου των τοπικών κοινωνικών φορέων σε όλες τις υποθέσεις που τους αφορούν. Απαραίτητη προϋπόθεση προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί, λοιπόν, η κοινωνικοποίηση της της διαδικασίας μέσω της συμμετοχής όχι μόνο των τεχνοκρατών-προγραμματιστών αλλά ενός ευρύτερου πλέγματος ενδιαφερομένων ατόμων και ομάδων, αυτών δηλαδή που υφίστανται τις συνέπειες από τις συγκεκριμένες επιλογές.

Γενικότερα, αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι στην μέχρι σήμερα λειτουργία των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων απουσιάζουν τα στοιχεία εκείνα της κοινωνικής και δημοκρατικής δυναμικής που θα καταξίωναν την

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ως Τοπική Εξουσία. Η τομή στην παλιά κατάσταση της κρατικής Νομαρχίας δεν έχει πραγματοποιηθεί, παρόλο που παρουσιάστηκε στην προκειμένη περίπτωση μια μοναδική ίσως ευκαιρία για την δημιουργία επιπόησης νέων μορφών συγκρότησης. Οι αιτίες της κατάστασης αυτής είναι ποικίλες. Μια αιτία είναι η απροθυμία της κεντρικής διοίκησης να παραχωρήσει τις καθορισμένες αρμοδιότητες στην Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και περισσότερο σημαντικό, να παραχωρήσει τους αντίστοιχους οικονομικούς πόρους που προβλέπονται για την ομαλή λειτουργία του νέου θεσμού.

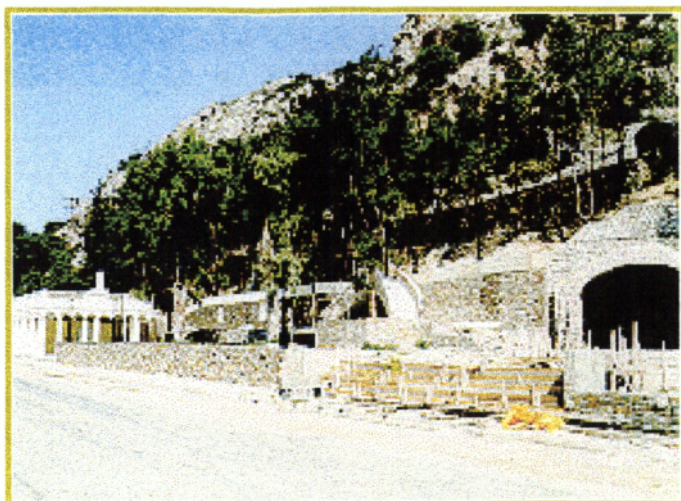
Εκτός από πολιτικοί και κοινωνικοί φορείς, οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις είναι και οικονομικές μονάδες. Η χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους μπορεί να γίνει είτε με ίδιους πόρους είτε με την μεταφορά πόρων από την κεντρική διοίκηση. Στην πρώτη περίπτωση μιλάμε για οικονομική αυτοδυναμία, ενώ στη δεύτερη για οικονομική εξάρτησή τους από το κέντρο. Η αναγκαιότητα της οικονομικής αυτοδυναμίας των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων έχει αναγνωριστεί και τονιστεί κυρίως σε θεωρητικό επίπεδο. Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις δεν μπορούν να εκτελέσουν αποτελεσματικά το κοινωνικό τους έργο, δηλαδή την διαχείριση των πόρων που απαιτούνται για την υλοποίηση αυτού του έργου.

Η υφιστάμενη οικονομική εξάρτηση των ΟΤΑ από την κεντρική διοίκηση είναι μια από τις βασικές αρνητικές συνέπειες του κρατούντος συστήματος διοίκησης. Υπάρχει λοιπόν, η άμεση ανάγκη διατάξεων με τις οποίες θα προβλέπεται η ψήφιση νόμου με τον οποίο θα καθορίζεται η οικονομική αυτοτέλεια της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, γιατί τα σημαντικότερα προβλήματα του καθεστώτος χρηματοδότησης των ΟΤΑ από το κέντρο είναι η αδυναμία προγραμματισμού των δραστηριοτήτων τους και η μη κάλυψη του κόστους παροχής των προσφερόμενων υπηρεσιών από τους καταναλωτές αυτών των υπηρεσιών, δηλαδή τους κατοίκους της περιοχής.

Μια δεύτερη αιτία είναι η έλλειψη του ανθρώπινου δυναμικού που θα ήταν σε θέση όχι μόνο να κατανοήσει την πρόκληση που προσφέρεται μέσα από τον

νέο θεσμό, αλλά θα ήταν επίσης ικανό να υλοποιήσει τις ριζοσπαστικές τομές που απαιτούνται ώστε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση να καταστεί η ουσιαστική τοπική εξουσία.

Προφανώς σήμερα αρκεί η έγκριση του νέου οργανισμού εσωτερικής υπηρεσίας για την ενεργοποίηση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ως θεσμού. Θεωρείται αναγκαία η διαμόρφωση και υλοποίηση μιας πολιτικής οργανωτικής ανάπτυξης του νέου θεσμού προς την κατεύθυνση του ριζικού μετασχηματισμού των δομών της κρατικής Νομαρχίας σε αυτοδιοικητικές δομές και λειτουργίες. Υιοθετώντας ένα πρόγραμμα με σκοπό την οργανωτική ανάπτυξη του νέου θεσμού είναι δυνατόν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση να αναδειχθεί σε πραγματική τοπική εξουσία, ικανή να αντιμετωπίζει όλα τα θέματα νομαρχιακού επιπέδου και προγραμματισμού - ανεξάρτητα από τις θεσμικά κατοχυρωμένες αρμοδιότητες - είτε λαμβάνοντας πρωτοβουλίες η ίδια, είτε προβάλλοντας αποτελεσματική πίεση στους αρμόδιους φορείς.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΖΩΩΔΟΧΩΝ ΠΗΓΩΝ (ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΕΣ - ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ)

Διαμόρφωση περιβάλλοντα χώρου με κατασκευή πλατείας σε διάφορα επίπεδα, με καταρράκτες, λίμνες καθώς και παιδική χαρά.
Το έργο αποτελεί προέκταση του χώρου των φυσικών πηγών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

5.1. Γενικά

Το νομαρχιακό αναπτυξιακό πρόγραμμα καταρτίζεται στα πλαίσια του ετήσιου περιφερειακού προγράμματος και των αντίστοιχων μεσοχρόνιων Νομαρχιακών Προγραμμάτων από το Νομαρχιακό Συμβούλιο της αντίστοιχης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Για την κατάρτιση του προγράμματος αυτού δεν απαιτείται έγκριση άλλης αρχής, εκτός αν υποστηριχθεί με γραπτή ένσταση, είτε του Νομάρχη, είτε του ενός τρίτου των μελών του Νομαρχιακού Συμβουλίου ότι αυτό εξέρχεται από τα παραπάνω πλαίσια.

Στην περίπτωση αυτή ύστερα από εισήγηση του γενικού γραμματέα της αντίστοιχης περιφέρειας, αποφασίζει, κατά το μέρος αυτό, το περιφερειακό συμβούλιο. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο αποφασίζει, σε περίπτωση ένταξης, για την έγκριση του Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος (Τ.Α.Π.)

5.2. Η διαδικασία Κατάρτισης του Νομαρχιακού Προγράμματος (Ν.Π.) ΣΑΝΑ και ΣΑΝΑ₂

Τα παραπάνω προγράμματα καταρτίζονται όπως αναφέραμε από τα Νομαρχιακά Συμβούλια σύμφωνα με τους στόχους και τα πλαίσια της επενδυτικής πολιτικής και σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία περί Δημοσίων Επενδύσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Αυτά καταρτίζονται μέσα στα χρηματοδοτικά όρια που ισχύουν ανάλογα και περιλαμβάνουν τις αναγκαίες πιστώσεις για την χρηματοδότηση των συνεχιζόμενων έργων, που κρίνονται απαραίτητα και αυτών που έχουν υποβληθεί για χρηματοδότηση σε Κοινοτικά Ταμεία ή άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς και δεν είναι ενταγμένα στη ΣΑΝΑ₂.

Η κατανομή των πιστώσεων πρέπει να ακολουθεί κάποιες προτεραιότητες οι οποίες είναι:

- α) Εξόφληση οφειλών των προηγούμενων ετών από εκτελεσθείσες εργασίες, ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, δικαστικές αποφάσεις.
- β) Αντιμετώπιση δαπανών μη επιλέξιμων από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) που αφορούν υλοποίηση ή προετοιμασία έργων ενταγμένων σε ΣΑ₂.

Τυχόν έκτακτες χρηματοδοτήσεις για ένταξη νέων έργων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων αντιμετωπίζονται από το αποθεματικό με την προϋπόθεση ότι θα υπάρχει από τον φορέα πλήρης ετοιμότητα, ώστε τα έργα να είναι άμεσα υλοποιήσιμα. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι επειδή κατά τα τελευταία χρόνια το μεγαλύτερο μέρος των πιστώσεων δεσμεύεται για την χρηματοδότηση των έργων ΣΑ₂ πρέπει να αποφεύγεται η ένταξη νέων έργων στις απλές Σ.Α.₂ δεδομένου ότι δεν είναι εύκολη η χρηματοδότησή τους.

Για την ένταξη νέων έργων στα Νομαρχιακά Προγράμματα θα πρέπει να υπάρχει η ετοιμότητα των προτεινόμενων έργων για να μπορεί να αρχίσει η υλοποίησή τους.

Παρέκλιση από τις παραπάνω προϋποθέσεις επιτρέπεται μόνο για έργα μικρού προϋπολογισμού και σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Ειδικότερα για όσα έργα δεν απαιτείται η εκπόνηση μελέτης οικονομικής σκοπιμότητας, θα συντάσσεται έκθεση με την οποία θα προκύπτει η αναπτυξιακή και οικονομική σκοπιμότητά τους καθώς και η οργανική και τεχνική ετοιμότητα των αρμόδιων υπηρεσιών για την άμεση έναρξη της εκτέλεσής τους. Η έκθεση αυτή γνωστοποιείται στα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου και στον εκπρόσωπο της αρμόδιας Διεύθυνσης Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΥΠ.ΕΘ.Ο.

Συγκεκριμένα για το έτος 1997 κρατείται απόθεμα μέχρι 10%.

Σχεδόν οι ίδιες προϋποθέσεις ισχύουν και για τα Νομαρχιακά Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων ΣΑΝΑ₂.

Αυτά καταρτίζονται στα πλαίσια των δεσμεύσεων των αντίστοιχων Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π) για την υλοποίηση

του Β' Κ.Π.Σ. (Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης) και σύμφωνα με τα εγκεκριμένα από τις Επιτροπές Παρακολούθησης προγράμματα συνοδευόμενα από τα απαραίτητα Τεχνικά Δελτία.

Θεωρείται σκόπιμο να επισημάνουμε ότι η κατάρτιση των Νομαρχιακών Προγραμμάτων ΣΑΝΑ₂ με έργα του Κ.Π.Σ. 1994 - 1999 και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών μέσα στα καθορισμένα όρια πληρωμών και πιστώσεων είναι υποχρεωτική. Στα προγράμματα αυτά συμπεριλαμβάνονται μόνο έργα και μελέτες με τον αντίστοιχο προϋπολογισμό και πίστωση η οποία για το 1997 είναι:

- α) Έργα Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999) και Κοινοτικών Πρωτοβουλιών (1994-1999)
- β) Έργα Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Α' Κ.Π.Σ. 1988-1993)
- γ) Λοιπά Κοινοτικά Προγράμματα,
- δ) Έργα Ταμείου Συνοχής.

5.3. Διαδικασία έγκρισης Νομαρχιακών Προγραμμάτων (ΣΑΝΑ)

Τα Νομαρχιακά Προγράμματα των ΣΑΝΑ και ΣΑΝΑ₂ θεωρούνται εγκεκριμένα, εφόσον δεν διατυπωθεί διαφωνία από τους Γενικούς Γραμματείς των Περιφερειών, ύστερα από πρόταση των αρμόδιων Διευθύνσεων Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΥΠ.ΕΘ.Ο.

Τονίζεται η ανάγκη ακριβούς εκτίμησης των οικονομικών στοιχείων των έργων. Το ΥΠ.ΕΘ.Ο. ελέγχει τις εκτιμήσεις τόσο ως προς τον συνολικό προϋπολογισμό όσο και προς τις ετήσιες δεσμεύσεις. Αν προκύπτει ανάγκη αναθεώρησης των προϋπολογισμών είναι πιθανόν να ελαττωθεί ο αριθμός των εγκεκριμένων έργων, προκειμένου να τηρηθεί το συνολικό ύψος των δεσμεύσεων και του ορίου πληρωμών.

Για να εξασφαλιστεί η αναγκαία ελαστικότητα και ευελιξία στην εφαρμογή των παραπάνω Νομαρχιακών Προγραμμάτων οι συνολικές πιστώσεις που

κατανέμονται στα επιμέρους έργα της κάθε Σ.Α. μπορούν να υπερβούν το αντίστοιχο όριο πληρωμών μέχρι και 30%.

Σε περίπτωση που η υπέρβαση είναι σημαντικά πέραν του 30% με κίνδυνο αλλοίωσης της πραγματικής εικόνας του συνολικού μεγέθους των εκτελουμένων έργων τότε το πρόγραμμα δεν εγκρίνεται επιστρέφεται για επανασύνταξη και διακόπτεται προσωρινά η χρηματοδότηση.

Κάτι ανάλογο ισχύει και στην περίπτωση που οι πιστώσεις υπολείπονται του εγκεκριμένου ορίου πληρωμών δεδομένου ότι δεσμεύονται κονδύλια του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων που δεν πρόκειται να απορροφηθούν.

Οι πιστώσεις των Νομαρχιακών Προγραμμάτων διατίθενται αποκλειστικά για την εκτέλεση έργων και την εκπόνηση μελετών σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.Δ. 2957/54 και των σχετικών αποφάσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται η κάλυψη λειτουργικών δαπανών των νομαρχιακών υπηρεσιών και όταν διαπιστωθεί κάτι τέτοιο το πρόγραμμα επιστρέφεται για επανυποβολή και παράλληλα διακόπτεται η χρηματοδότηση.

Αν τα προγράμματα είναι έξω από τα παραπάνω πλαίσια οι κατά περίπτωση αρμόδιοι Γενικοί Γραμματείς των Περιφερειών θα διατυπώσουν υποχρεωτικά και με συγκεκριμένα στοιχεία τη διαφωνία τους με έγγραφο των Διευθύνσεων Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΥΠ.ΕΘ.Ο. στην Περιφέρεια.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την έγκριση των προγραμμάτων στις περιπτώσεις αυτές είναι η έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Οι Νομάρχες ενημερώνουν έγκαιρα τους Γενικούς Γραμματείς των Περιφερειών για τα σχέδια των Νομαρχιακών Προγραμμάτων και για τις ημερομηνίες που συνεδριάζουν τα Νομαρχιακά Συμβούλια για την οριστικοποίησή τους. Οι Γενικοί Γραμματείς καθώς και οι προϊστάμενοι των Διευθύνσεων Περιφερειακής Ανάπτυξης του ΥΠ.ΕΘ.Ο. συμμετέχουν στις συνεδριάσεις αυτές ή ορίζουν εγγράφως τους εκπροσώπους τους αν δεν είναι δυνατή η δική τους παρουσία.

Η αρμόδια Διεύθυνση Περιφερειακής Ανάπτυξης υποβάλλει έκθεση στο Γενικό Γραμματέα της αντίστοιχής Περιφέρειας με τις παρατηρήσεις ή τις τυχόν διαφωνίες της. Οι εκθέσεις αυτές κοινοποιούνται στα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και στο Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Με βάση αυτές τις εκθέσεις οι Γενικοί Γραμματείς των Περιφερειών έρχονται σε συνεργασία με τα Νομαρχιακά Συμβούλια με σκοπό να επιλύσουν τυχόν διαφωνίες σε τοπικό επίπεδο. Αν αυτό δεν καταστεί δυνατό, διατυπώνουν εγγράφως τις παρατηρήσεις και διαφωνίες τους προς το ΥΠ.ΕΘ.Ο. και το Υπουργείο Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης για να δοθεί λύση με Κοινή Υπουργική Απόφαση όπως προαναφέρθηκε.

Αν δεν υπάρξει διαφωνία από την Διεύθυνση Περιφερειακής Ανάπτυξης όλα τα προγράμματα που καταρτίζονται με τις παραπάνω διαδικασίες, υποβάλλονται στο ΥΠ.ΕΘ.Ο. (Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων) σε τρία αντίτυπα με κοινοποίηση στο Υπουργείο Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, στον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα της περιφέρειας και στην αρμόδια Διεύθυνση Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Συνοψίζοντας παρατηρούμε ότι η διαδικασία κατάρτισης των Νομαρχιακών Προγραμμάτων δεν έχει αλλάξει αισθητά.

Η δημοκρατικότητα του θεσμού προβλέπει ενεργό ρόλο των Νομαρχιακών Συμβουλίων στο σχεδιασμό των Νομαρχιακών Προγραμμάτων, όμως ο τρόπος λειτουργίας των Επιτροπών και της Υπηρεσίας προγραμματισμού δεν επιτρέπει την ουσιαστική αυτή ενεργοποίηση του.

Η έλλειψη ενός συνολικού πλαισίου μακροπρόθεσμης προοπτικής και προτεραιοτήτων από τις οποίες να απορρέουν τα κριτήρια ουσιαστικής αξιολόγησης και ιεράρχησης των έργων δεν ενισχύει τον πραγματικό ρόλο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

Η αναβάθμιση της σχεδιαστικής λειτουργίας (υπηρεσιών) σε επίπεδο νομού δεν έχει επιτευχθεί με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η έλλειψη συντονισμού μεταξύ των έργων και των δραστηριοτήτων στο Νομό.

Η απουσία ενός σχεδίου, που θα καθορίζει τις κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του Νομού δίνει τη δυνατότητα αποσπασματικών παρεμβάσεων με κριτήρια πολιτικο-εκλογικά και τοπικιστικά. Τέλος τα Νομαρχιακά Συμβούλια πρέπει να εκπληρώσουν το ρόλο τους, ως προς τη συνοχή των πολιτικών που εφαρμόζονται και των επιλογών που γίνονται στο Νομό.

**ΜΟΝΑΔΑ ΤΕΧΝΗΤΟΥ ΝΕΦΡΟΥ
ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ**

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ

Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

1.1. Γενικά

Ο νομός Κορινθίας βρίσκεται κατά το μεγαλύτερο μέρος του στο βορειοανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου ενώ ένα μικρότερο καταλαμβάνει τμήμα της Στερεάς Ελλάδας.

Έχει έκταση 2.290km² και αποτελεί το 1,73% του συνόλου της χώρας και το 14,78% της περιφέρειας Βόρειας Πελοποννήσου.

Με βάση στοιχεία της απογραφής του 1991 ο πληθυσμός του νομού είναι 141.541 κάτοικοι. Η κατανομή του πληθυσμού παρουσιάζει ανισότητες στο χώρο. Το 57,6% είναι συγκεντρωμένο στα πεδινά τμήματα ενώ το υπόλοιπο 20,8% στα ημιορεινά και το 21,6% στα ορεινά. Ο νομός αποτελείται από 6 Δήμους και 112 Κοινότητες.

1.2. Οικονομικά χαρακτηριστικά.

Ο νομός Κορινθίας είναι ο πλέον ανεπτυγμένος της περιφέρειας Βόρειας Πελοποννήσου. Το συντριπτικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας είναι συγκεντρωμένο στο βόρειο πεδινό-παραλιακό τμήμα. Χαρακτηριστικό είναι ότι παρουσιάζουν μεγάλη ανάπτυξη όλοι οι τομείς της οικονομίας.

Η γεωργία, γεγονός που οφείλεται στην υψηλής παραγωγικότητας γη, στο βόρειο τμήμα του νομού.

Η βιομηχανία, γεγονός που οφείλεται στη γειτνίαση του νομού με το νομό Αττικής, τον βιομηχανικό κορεσμό της Αθήνας μετά το 1960 και τα ευνοϊκά κίνητρα που δίνονται για την επαρχιακή βιομηχανία.

Ο τουρισμός, γεγονός που οφείλεται στην ύπαρξη σημαντικού μήκους σχετικά ομαλής παραλίας, μεγάλου αριθμού αρχαιολογικών και βυζαντινών μνημείων και την ευνοϊκή θέση του νομού στον οδικό άξονα Αθηνών - Πατρών.

Το 1981 ο πρωτογενής τομέας συμμετείχε στο προϊόν του νομού κατά 27,9%, ο δευτερογενής κατά 38,3% και ο τριτογενής κατά 33,9%.

Το ίδιο έτος το κατά κεφαλήν εισόδημα στο νομό ανέρχεται σε 189.403δρχ. και ήταν το τρίτο στην Ελλάδα μετά την Αθήνα (περιφέρεια πρωτεύουσας) και το νομό Βοιωτίας.

Τα τελευταία έτη παρουσιάζεται συνεχής αύξηση της απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα (βιομηχανία, ηλεκτρισμό, ορυχεία, κατασκευές) λόγω λειτουργίας νέων βιομηχανικών μονάδων ή επέκτασης υπαρχουσών.

Αυξημένη επίσης παρουσιάζεται η απασχόληση στους διάφορους κλάδους του τριτογενή τομέα: μεταφορές, εμπόριο, ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις, τράπεζες, ασφάλειες, δημόσια και ιδιωτικά γραφεία.

1.3. Ανάλυση κατά τομέα παραγωγής.

1.3.1. Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας δηλαδή η γεωργία, η κτηνοτροφία, τα δάση και η αλιεία κατέχει σημαντικό ρόλο στο νομό Κορινθίας αφού απασχολεί το 46,8% των εργαζομένων και μετέχει κατά 24,50% στο Α.Ε.Π. του νομού. Τα ποσοστά αυτά επιβεβαιώνουν ότι ο πρωτογενής τομέας, ενώ απασχολεί μεγάλο ποσοστό εργατικού δυναμικού δεν είναι παραγωγικός.

Οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις, σε γενικές γραμμές χαρακτηρίζονται από πολυτεμαχισμό και μικρή επιφάνεια. Οι γεωργικές καλλιέργειες έχουν εκμηχανισθεί σε μεγάλο ποσοστό κατά τα τελευταία έτη.

Ο αριθμός των γεωργικών μηχανημάτων είναι ικανοποιητικός ακόμα και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Σχετική έλλειψη μηχανημάτων παρατηρείται στους κλάδους των δασών και της κτηνοτροφίας.

Ο τομέας των αγροτικών βιομηχανιών παρουσιάζει μέτρια ανάπτυξη. Λειτουργούν αρκετά οινοποιεία και ελαιουργεία.

Στο νομό επίσης λειτουργούν 195 πρωτοβάθμιοι γεωργικοί συνεταιρισμοί, 6 ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών και μια τριτοβάθμια ένωση.

Η κτηνοτροφία δεν είναι αξιόλογη λόγω του ανταγωνισμού που δέχεται από τις εντατικές καλλιέργειες και του χαμηλού κεφαλαίου σε σχέση με τη γεωργία. Αναπτύσσεται περισσότερο στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του νομού. Το ποσοστό συμμετοχής της στην ακαθάριστη αξία της αγροτικής παραγωγής είναι 19,42% για το έτος 1985.

1.3.2. Δευτερογενής τομέας.

Η δημιουργία και ανάπτυξη της βιομηχανίας στο νομό παρουσιάστηκε από τα μέσα της δεκαετίας του '60. Η γειτνίαση με την Αθήνα, ο κορεσμός του βιομηχανικού κέντρου της πρωτεύουσας και τα ειδικά κίνητρα ήταν τα βασικά αίτια που συντέλεσαν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Η έλλειψη χωροθετικής ρύθμισης και υποδομής του νομού δημιούργησε υπερσυγκέντρωση σε δύο (2) περιοχές:

1. Στο τμήμα του νομού που ανήκει στην Στερεά Ελλάδα δηλαδή μεταξύ Ισθμίας και Αγίων Θεοδώρων.
2. Στην περιοχή Κορίνθου - Εξαμιλλίων - Περιγιάλι - Κιάτου.

Οι μονάδες είναι εγκατεστημένες κοντά στο βασικό δίκτυο της εθνικής οδού Αθηνών - Κορίνθου και της εθνικής οδού Αθηνών - Πατρών, για ευκολότερη πρόσβαση στο λεκανοπέδιο της Αττικής.

Κοινό χαρακτηριστικό στις παραπάνω συγκεντρώσεις βιομηχανίας - βιοτεχνίας είναι η σύγκρουση χρήσεων γης που παρατηρείται στη γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας και στον τουρισμό.

Για την εξάλειψη αυτών των φαινομένων και για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση είναι απαραίτητη η δημιουργία Βιομηχανικής Περιοχής (ΒΙ.ΠΕ.) στο νομό Κορινθίας.

1.3.3. Τριτογενής τομέας

Τουρισμός. Ο κλάδος του τουρισμού είναι αρκετά αναπτυγμένος στο νομό Κορινθίας. Η σημερινή κατάσταση του νομού χαρακτηρίζεται από:

- Μεγάλο βαθμό ανάπτυξης στην περιοχή Λουτρακίου (ξενοδοχεία και παραθεριστικές κατοικίες) τις παραλιακής ζώνης Αγίων Θεοδώρων - Ισθμίας, Ισθμίας - Κόρφου, και Λεχαίου - Ξυλοκάστρου.
- Χαμηλό βαθμό ανάπτυξης στην ορεινή Κορινθία.

Τα σημαντικότερα προβλήματα στον τομέα του τουρισμού τα οποία λειτουργούν αρνητικά στην αναπτυξιακή προσπάθεια του κλάδου είναι, η μέτρια παροχή υπηρεσιών, η υποτονική ανάδειξη εξειδικευμένων και ανταγωνιστικών μορφών τουρισμού, η μη ικανοποίηση πληρότητας των ξενοδοχειακών μονάδων, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη της τουριστικής παραξενοδοχίας και η έλλειψη επαρκούς διαφήμισης.

Στα ορεινά αναπτύσσονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ενώ στα πεδινά υπάρχει ανάγκη βελτίωσης των τουριστικών υποδομών.

1.3.4. Μεταφορές - Επικοινωνίες

Από άποψη ποσοτικής επάρκειας τα συγκοινωνιακά μέσα είναι ικανοποιητικά, λόγω της αλματώδους αύξησης των ιδιωτικής χρήσης (Ι.Χ.) επιβατικών αυτοκινήτων.

Για την ποιοτική επάρκεια δεν μπορούμε να ισχυριστούμε κάτι ανάλογο, λόγω της δυσχέρειας στην αντικατάσταση.

Το νομό διασχίζουν οι εθνικοί οδοί Αθήνας - Κορίνθου - Δερβενίου - Πάτρας (παλαιά και Νέα), Κορίνθου - Νεμέας - Άργους - Τρίπολης, Ισθμίας - Επιδαύρου και Κορίνθου - Νεμέας - Άργους - Τρίπολης.

Το επαρχιακό δίκτυο είναι εκτεταμένο και σε αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο.

Η σιδηροδρομική εξυπηρέτηση παρέχεται από τις γραμμές Αθήνας - Κορίνθου - Πάτρας και Κορίνθου - Καλαμάτας συνολικού μήκους εντός του νομού 97 χλμ.

Οι θαλάσσιες μεταφορές γίνονται κυρίως από τα λιμάνια Κορίνθου - Ισθμίας και Κιάτου, αφορούν δε κυρίως εμπορευματική κίνηση.

1.3.5. Μέγεθος - Σύθεση - Εξέλιξη Α.Ε.Π.

Το συνολικό Α.Ε.Π. του νομού Κορινθίας ανέρχεται σε 90.514 εκτ. Δραχμές για το έτος 1989. Στο νομό παράγεται το 27,31% του Α.Ε.Π. Πελοποννήσου. Το αντίστοιχο ποσοστό για το 1981 ήταν 26,23% ενώ σε σχέση με τη χώρα στην Κορινθία παράγεται το 1,26% του συνολικού Α.Ε.Π.

1.4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

1.4.1. Ενδονομαρχιακές Ανισότητες.

Παρ' όλη τη συνολική ανοδική πορεία του Νομού παρατηρούνται ενδονομαρχιακές ανισότητες. Πρόκειται για την Ορεινή Κορινθία και την Πεδινή Κορινθία. Και στις δύο αυτές ζώνες εμπεριέχεται η ημιορεινή ζώνη, η οποία ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, εντάσσονται στην ορεινή ή πεδινή.

Στις δύο αυτές ζώνες θα πρέπει να στηριχθεί και η αναπτυξιακή Πολιτική του Νομού.

1.4.2. Ορεινή Κορινθία

Στις ορεινές περιοχές οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις χαρακτηρίζονται από πολυτεμαχισμό και μικρή επιφάνεια, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά προβλήματα οργάνωσης και απόδοσης.

Οι κύριες παραγωγές των ορεινών περιοχών είναι οι φυτικές καλλιέργειες (κτηνοτροφικά, σιτηρά, όσπρια, καρυδιές, μηλιές, σποροπαραγωγή πατάτας), και στην περιοχή της Νεμέας τα αμπελοειδή, η σουλτανίνα και οι ελιές. Σουλτανίνες επίσης υπάρχουν και στις ημιορεινές περιοχές των Αναπτυξιακών Συνδέσμων Δήμητρας και Συκίωνος. Επίσης αναπτυγμένη στις ορεινές περιοχές είναι και η κτηνοτροφία

Το βιοτικό επίπεδο στις ορεινές περιοχές είναι χαμηλότερο από ότι στα πεδινά. Σε σχετικά καλύτερη θέση είναι η ευρύτερη περιοχή της Νεμέας.

Παρά την αύξηση του πληθυσμού του Νομού τα τελευταία χρόνια, στις ορεινές περιοχές παρατηρήθηκε μείωση ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της βιομηχανίας και του τουρισμού στα πεδινά και των απαράδεκτων συνθηκών διαβίωσης που υπάρχουν στα ορεινά.

Έλλειψη επίσης παρατηρείται σε μεταποιητικές μονάδες αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων στα ορεινά.

Η κτηνοτροφία, που καλύπτει το 20% της ακαθάριστης αξίας της αγροτικής παραγωγής του Νομού αναπτύσσεται κύρια στα ορεινά και ημιορεινά και ιδιαίτερα στην περιοχή Φενεού και Στυμφαλίας.

Η φυσική διαμόρφωση των ορεινών και ημιορεινών περιοχών επιτρέπει κύρια την ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας. Έχει θεσμοθετηθεί και πρότυπος βοσκότοπος στη Ζήρεια.

Όσον αφορά το οδικό δίκτυο δύο βασικοί δρόμοι συνδέουν την ορεινή με την πεδινή Κορινθία. Ο δρόμος Ξυλοκάστρου - Τρικαλοχωρίων ο οποίος έχει σχεδόν ολοκληρωθεί (Μ.Ο.Π., Π.Ε.Π.) και ο δρόμος Κιάτο - Γκούρα - Δερβένι που έχει ενταχθεί στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (Π.Ε.Π.)

Η κοινωνική και τεχνική υποδομή είναι ελλιπής αφού ακόμη δεν έχει γίνει κατορθωτό να οργανωθεί η περιοχή σε μεγάλες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες και να αντιμετωπισθούν συνολικά θέματα κοινωνικής και τεχνικής υποδομής.

Συμπερασματικά, η ορεινή και ημιορεινή Κορινθία, πηγή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς από αρχαιοτάτων χρόνων, υποβαθμίζεται με γοργούς ρυθμούς.

1.4.3. Πεδινή Κορινθία

Στην πεδινή Κορινθία αναπτύσσονται παράλληλα όλοι οι τομείς: πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής.

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις χαρακτηρίζονται και στα πεδινά από πολυτεμαχισμό και μικρή επιφάνεια. Καλλιεργούνται κύρια εσπεριδοειδή, κηπευτικά, σταφίδα, σουλτανίνα, ενώ η γεωργική γη που συγκεντρώνει δυναμικές καλλιέργειες βρίσκεται στις περιοχές Βόχας -Στιμάγκας - Γκούρας, Χίλιομοδίου - Αγίου Βασιλείου, Εξαμιλλίων, Ισθμίας, Κιάτου, Ξυλοκάστρου, Δερβενίου.

Το μέσο μέγεθος ανά εκμετάλλευση έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια στις πεδινές περιοχές (περίπου 21 στρ.) ως αποτέλεσμα έντονων πιέσεων που εξασκούνται στην γεωργική γη για αλλαγή χρήσης.

Η βιομηχανική και βιοτεχνική άνθηση στα πεδινά παράλληλα με την τουριστική ανάπτυξη (τόσο με την αμιγή του μορφή, όσο και με την μορφή της παραθεριστικής κατοικίας) παρ' όλο ότι συνέβαλαν σημαντικά στην αύξηση του εισοδήματος, έχουν δημιουργήσει πολλαπλά περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και προβλήματα κοινωνικής και πολιτικής υποβάθμισης.

ΓΕΦΥΡΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΣΥΘΑ

Εξυπηρετεί την προσπέλαση αγροτών Ξυλοκάστρου - Μερτικέικων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ

2.1. Γενικά

Μέχρι σήμερα δεν έχει εφαρμοσθεί καμιά μακροχρόνια ή μεσοχρόνια ανάπτυξη πολιτικής στο νομό Κορινθίας.

Οι μέχρι σήμερα πολιτικές και μέτρα ήταν αποσπασματικά και αντιμετώπιζαν συγκεκριμένα προβλήματα χωρίς να έχει καταρτισθεί ένα μεσοχρόνια Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (5ετές) το οποίο να έχει συγκεκριμένες κατευθύνσεις.

Με εξαίρεση τα κίνητρα των αναπτυξιακών νόμων (1262/82 και 1892/89) που απέβλεπαν σε ενίσχυση κάποιων τομέων της οικονομίας, οι υπόλοιπες παρεμβάσεις χαρακτηρίζονται από τις πολιτικές πιέσεις που εξασκούνταν κάθε φορά στην κεντρική ή στη Νομαρχιακή διοίκηση, για την ένταξη κάποιου έργου στα προγράμματα.

Ποτέ δεν προσδιορίστηκαν επιθυμητοί ρυθμοί αύξησης της παραγωγής και δεν ελήφθησαν τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των ρυθμών αυτών.

Σημαντικές πολιτικές όπως η θεσμοθέτηση βιομηχανικής περιοχής, κατασκευή μεγάλων αρδευτικών έργων, προστασία και απορρύπανση του Κορινθιακού κ.α. ανακοινώνονται συχνά, αλλά ακόμη δεν έχουν βρει το δρόμο τους.

Οι νέοι θεσμοί όπως: η οριοθέτηση γεωγραφικών ενοτήτων για την δημιουργία Αναπτυξιακών Συνδέσμων (Ν.1416/84), η οριοθέτηση γεωγραφικών ενοτήτων για την συνένωση σε νέους βιώσιμους Δήμους (Ν.1622/86), η δυνατότητα σύστασης Δημοτικών Επιχειρήσεων, η δυνατότητα σύναψης Προγραμματικών Συμβάσεων, κλπ. δεν αποδείχθηκαν ισχυρές πολιτικές περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής όχι γιατί οι θεσμοί δεν ήταν κατάλληλοι, αλλά γιατί δεν υποστηρίχθηκαν και δεν ενισχύθηκαν δεόντως.

2.2. Κατευθύνσεις αναπτυξιακής πολιτικής του Ν. Κορινθίας.

Οι κατευθύνσεις της Αναπτυξιακής Πολιτικής για το Νομό⁶ μπορούν να ομαδοποιηθούν σε κατηγορίες στόχων που να αποσκοπούν στην:

- συγκράτηση του πληθυσμού,
- ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων,
- προστασία του περιβάλλοντος,
- άμβλυνση των ενδονομαρχιακών κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων,
- βελτίωση της διοικητικής οργάνωσης
- καθιέρωση των Νομαρχιακών Προγραμμάτων.

«Ειδικότερα η ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων στον πρωτογενή τομέα θα προέλθει από την προώθηση έργων γεωργικής υποδομής και αναδιάρθρωσης καλλιεργειών. Αλλά γενικότερα η προώθηση των έργων υποδομής (ύδρευση, άρδευση, αποχέτευση, οδοποιίας κλπ.) αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη των παραγωγικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Η ορθολογική **χρήση γης** αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων αλλά και για την οργάνωση των οικισμών. Πρέπει να προωθηθεί και ολοκληρωθεί ο χωροταξικός σχεδιασμός και να οριοθετηθούν οι τουριστικές ζώνες, οι βιομηχανικές περιοχές, οι δασικές ζώνες, οι βοσκότοποι και προπάντων η καλλιεργήσιμη γη, που η αλλαγή της χρήσης της προκαλεί τις περισσότερες φορές διαταραχές στο οικολογικό σύστημα⁷».

⁶ Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης. Ι.Δ.Ε., «Αναπτυξιακή Πολιτική στο Νομό Κορινθίας», 1994

⁷ Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης. Ι.Δ.Ε., «Αναπτυξιακή Πολιτική στο Νομό Κορινθίας», 1994

2.3. Άξονες παρέμβασης στον τομέα των υποδομών.

2.3.1. Μικρές και μεγάλες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών.

Στον τομέα των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα και έργα:

- Βελτίωση εθνικών οδών Αθηνών - Κορίνθου - Πατρών και Κορίνθου - Τρίπολης.
- Κατασκευή δρόμου σύνδεσης Κιάτου - Σουλίου - Γκούρας - Λυκουρίων.
- Οδικός άξονας Βραχατίου - Νεμέας.
- Περιφερειακός δρόμος Λουτρακίου - Περχώρας - Πισίων - Σχίνου, για σύνδεση παραλιών Δυτικής Αττικής (Αλεποχώρι).
- Οδικός άξονας σύνδεσης Αρχαιολογικών χώρων από Μυκήνες - Αρχαία Νεμέα - Αρχαία Κόρινθος - Αρχαία Σικυώνα.
- Διάνοιξη δρόμου από Βέλο - Κιάτο - Ξυλόκαστρο - Δερβένι.
- Ηλεκτροκίνηση σιδηροδρόμου Αθηνών Πατρών.
- Ανακατασκευή και αναβάθμιση του ρόλου του Ισθμού.
- Εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου και σωστά μελετημένου υδροαρδευτικού προγράμματος: Αρδευτικό Φενεού και μικρά αρδευτικά έργα στους Ο.Τ.Α., κατασκευή υδροταμιευτήρα στη Φόνισσα.
- Αντιδιαυρωτική προστασία ακτών Κορινθιακού, αναπλάσεις παραλιών (Κόρινθος, Κιάτο, Ξυλόκαστρο, Άγιοι Θεόδωροι κλπ.).

- Ολοκληρωμένο δίκτυο αποχέτευσης και κατασκευής βιολογικών καθαρισμών για τους παράκτιους Ο.Τ.Α. (Κόρινθος, Ξυλόκαστρο, Κιάτο, Άγιοι Θεόδωροι, Λουτράκι).
- Αποπεράτωση του Νοσοκομείου της Κορίνθου.
- Ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων, με εφαρμογή προγραμμάτων ανακύκλωσης σε επίπεδο Νομού.
- Αξιοποίηση ορεινού όγκου Ζήρειας, με ολοκλήρωση των δρόμων:
 - Ταχείας επικοινωνίας από Ξυλόκαστρο - Ζήρεια, που λειτουργεί μερικώς.
 - από Ζήρεια - Γκούρα, για σύνδεση Φενεού - Αχαΐας - Δερβενίου,
 - Ζήρειας - Καλλιάνι - Νεμέα, για σύνδεση Στυμφαλίας με υδροβιότοπο και
 - Τρικάλων - Μάνας - Καισαρίου.

2.3.2. Πρωτογενής Τομέας.

Παρά το γεωργικό χαρακτήρα της περιοχής, η απόδοση της γεωργίας, συγκριτικά με τον αριθμό των απασχολούμενων στον τομέα, είναι χαμηλός. Ο πολυτεμαχισμός της γεωργικής γης και η αδυναμία ολοκλήρωσης του αναδάσμου, δεν αφήνουν περιθώρια για εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Μέτρα που θα καταστήσουν το γεωργικό τομέα δυναμικό παράγοντα για την ανάπτυξη του Νομού είναι:

- Η εφαρμογή δυναμικών καλλιεργειών, με ανταγωνιστικά προϊόντα.
- Η εφαρμογή υψηλής τεχνολογίας για την τυποποίηση και βιομηχανοποίηση προϊόντων τα οποία έχουν προορισμό τις αγορές του εξωτερικού.
- Η παραγωγή προϊόντων ονομασίας προέλευσης.

- Η αξιοποίηση και ενεργοποίηση των συνεταιριστικών φορέων στο τρίπτυχο παραγωγή - βιομηχανοποίηση - εμπορία, με προοπτική την εκτόπιση των μεσαζόντων.
- Η επιμόρφωση του αγροτικού πληθυσμού στις νέες καλλιεργητικές μεθόδους (ίδρυση κέντρου πληροφόρησης).
- Η προσαρμογή του αγροτικού πληθυσμού σε παράλληλες δραστηριότητες (αγροτουρισμός, οικοτεχνία, μικρές αγροτικές και τουριστικές δραστηριότητες κλπ.)
- Η προστασία του περιβάλλοντος από την υπερβολική χρήση φυτοφαρμάκων, την υπεράντληση των υδάτινων αποθεμάτων, τα απόβλητα των κτηνοτροφικών μονάδων κλπ.
- Η προστασία των δασών και η ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης του δασικού πλούτου (διαχειριστικές μελέτες)
- Η ορθολογική εκμετάλλευση των θαλασσίων πόρων.
- Η ενίσχυση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και η εκπόνηση μελετών επενδυτικών δραστηριοτήτων.
- Η ανάπτυξη οικολογικών - βιολογικών καλλιεργειών και η δημιουργία ερευνητικών ιδρυμάτων με αντικείμενα τη γενετική βελτίωση ζώων και τις βιοκαλλιέργειες.
- Η δημιουργία αλιευτικών καταφυγίων.

- Η προτεραιότητα στην εφαρμογή ενός προγράμματος αναδάσμου αγροτικών εκτάσεων Φενεού - Στυμφαλίας.
- Η ολοκλήρωση αρδευτικού συστήματος Λαύκας - Στυμφαλίας.
- Η αποπεράτωση του φράγματος Δόξα.

Ιδιαίτερα στον τομέα της κτηνοτροφίας απαιτούνται:

- Δημιουργία ευνοϊκότερων συνθηκών άσκησης του επαγγέλματος.
- Εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας.
- Βελτίωση του κτηνοτροφικού κεφαλαίου.
- Εμπορία και επεξεργασία προϊόντων ζωικής προέλευσης.
- Βελτίωση συνθηκών διαμονής και ζωής.
- Βελτίωση συνθηκών εκτροφής και διαχείρισης των ποιμνίων (ζωοτεχνικό management).
- Βασικά έργα υποδομής της αιγοπροβατοτροφίας (βελτίωση βοσκοτόπων, ύδρευση των ποιμνίων τους θερινούς μήνες, αγροτική δρόμοι προσπέλασης κλπ.
- Αναβάθμιση του γενετικού υλικού.
- Αναδιάρθρωση των καλλιεργειών προς την κατεύθυνση των κτηνοτροφικών φυτών (κουκιά, μπιζέλια, σόγια και λοιπά ψυχανθή).

Τέλος για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και κύρια των ορεινών περιοχών, πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο οι ενισχύσεις από το Περιφερειακό Ταμείο και από το Ταμείο Προσανατολισμού & Εγγυήσεων .

2.4. Μεταποίηση - Φορέας Υποστήριξης Μ.Μ.Ε.

Στον τομέα της μεταποίησης πρέπει να προωθηθούν οι κλάδοι που έχουν ανταγωνιστικό ενδιαφέρον. Ειδικότερα, πρέπει να αναζητηθούν οι κλάδοι που παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και αξιοποιούν τους υπάρχοντες τοπικούς πόρους.

Στα πλαίσια αυτά, παράλληλα με τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες (βιομηχανίες κλίμακας) που λειτουργούν στο νομό, θα πρέπει να ευνοηθούν κύρια οι μεσαίες μεταποιητικές δραστηριότητες (γεωργικές, αλιευτικές, κτηνοτροφικές).

Ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στις μεταποιητικές επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας (επειδή δημιουργούν περισσότερες θέσεις απασχόλησης), αλλά με κατάλληλο εκσυγχρονισμό για να μπορέσουν να είναι ανταγωνιστικές. Για την ανάπτυξή τους θα πρέπει να δημιουργηθεί, σε επίπεδο νομού, ένας τεχνοοικονομικός φορέας από το Επιμελητήριο, τους Επαγγελματικούς συλλόγους και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με σκοπό την συμβουλευτική υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τέτοιο γραφείο υπάρχει ήδη στο Δήμο Λουτρακίου - Περαχώρας, το οποίο έχει ιδρυθεί στα πλαίσια του προγράμματος RECITE, αλλά εκτός του ότι πρέπει να αποκτήσει μια μονιμότητα, πρέπει να ιδρυθεί ένα αντίστοιχο σε επίπεδο νομού με υποκαταστήματα στις μεγάλες πόλεις.

Η Υποστήριξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων θα μπορούσε να αναληφθεί από την υπό σύσταση ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΗ Α.Ε. με διευρυμένη μετοχική σύνθεση, όπου μέτοχοι θα είναι, εκτός από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, οι συνεταιριστικές οργανώσεις, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο, οι επαγγελματικές ενώσεις (ξενοδόχων, υπαλλήλων κλπ.) και άλλοι φορείς.

Ένας τεχνοοικονομικός φορέας θα μπορούσε, επιπλέον, να συντάσσει μελέτες σκοπιμότητας (ακόμη και μελέτες βιωσιμότητας) για υποψήφιους επενδυτές.

Τέλος, οι κλάδοι στους οποίους ο νομός παρουσιάζει μεγάλη εξειδίκευση και θα πρέπει να ενισχυθούν ιδιαίτερα είναι τα τρόφιμα, τα ποτά και γενικά οι βιομηχανίες μεταποίησης αγροτικών προϊόντων.

2.5. Τουρισμός - Φορέας Τουρισμού.

Ο τουρισμός αποτελεί μια κατ' εξοχήν περιφερειακή δραστηριότητα και συμβάλλει τα μέγιστα στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Παρόλη την ανάγκη μεγέθυνσης του τουριστικού προϊόντος του Νομού Κορινθίας, οι οποιοσδήποτε πολιτικές και πρωτοβουλίες θα πρέπει να έχουν ως στόχο την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη.

Λόγω της περιβαλλοντικής ευαισθησίας του Νομού οφείλεται να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που θα σέβονται ότι δεν πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες και ότι δεν πρέπει να επιδιωχθεί η μεγέθυνση του τουριστικού προϊόντος.

Έτσι λοιπόν, δύο πρέπει να είναι οι κύριοι άξονες για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης:

- I. Ζώνη τουριστικής ανάπτυξης κατά μήκος των ακτών του Κορινθιακού και Σαρωνικού Κόλπου.
- II. Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή Κορινθία.

Στον πρώτο άξονα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα οι πιέσεις που εξασκούνται για την αγορά γης και οι επιπτώσεις της μαζικής ανάπτυξης του τουρισμού στις παραλίες.

Ο δεύτερος άξονας πρέπει να προσανατολίζεται στην ανάπτυξη ήπιων εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή Κορινθία, ώστε να αποφευχθούν αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον.

Ο οικολογικός, πολιτιστικός τουρισμός και ο Αγροτουρισμός είναι οι μορφές που μπορούν να αναδείξουν τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής και να συμβάλλουν στην ανάπτυξή της.

2.6. Προστασία Περιβάλλοντος.

Οι κατευθύνσεις ανάπτυξη της Κορινθίας για το περιβάλλον πρέπει να εστιαστούν στα εξής:

- **Προστασία των παραλιών**: αντιδιαβρωτική προστασία ακτών Κορινθιακού, ανάπλαση παραλιών.
- **Λύματα**: Ολοκληρωμένο δίκτυο βιολογικών καθαρισμών όλων των παράκτιων Ο.Τ.Α.
- **Προστασία ζωικού πλούτου**: Η αλόγιστη εκμετάλλευση του ζωικού πλούτου (κυνήγι, αλιεία) συντελεί στην διατάραξη των υπαρχόντων οικοσυστημάτων και στην μείωση ή εξαφάνιση της ιχθυοπανίδας.
- **Απορρίμματα**: Συνολική και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος εναπόθεσης των απορριμμάτων και ανάπτυξη προγραμμάτων ανακύκλωσης των ανακυκλώμενων υλικών.
- **Άναρχη Δόμηση**: Ριζική και ταχεία αντιμετώπιση του προβλήματος της άναρχης δόμησης στους Δήμους και στις παραλιακές Κοινότητες καθώς και του προβλήματος της αυθαίρετης δόμησης στους αιγιαλούς.
- **Λίμνη Στυμφαλία**: Ανάγκη χαρακτηρισμού της ως υδροβιότοπο και περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλους.
- **Λιπάσματα**: Κακή χρήση με δυσάρεστες επιπτώσεις στην πανίδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟΠΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

3.1. Ο προγραμματισμός στο Νομό Κορινθίας

Οι διαπιστώσεις που διατυπώθηκαν για το Νομαρχιακό Προγραμματισμό της Νομαρχιακής Διοίκησης στην Αναπτυξιακή Μελέτη για το Νομό Κορινθίας είναι:

- Δεν θεωρείται η όλη διαδικασία του προγραμματισμού ως μία διαρκής διαδικασία σχεδιασμού - κατάρτισης προγραμμάτων - υλοποίησης αξιολόγησης.
- Διαπιστώθηκε η ανάγκη συνδυασμένης βελτίωσης της προγραμματικής ικανότητας των ενδονομαρχιακών φορέων μεταξύ των οποίων βαρύνουσα θέση έχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση.
- Ο προγραμματισμός δεν ανταποκρίνεται στα κοινοτικά πρότυπα που προβλέπουν ολοκληρωμένα σχέδια με συνοχή και συμπληρωματικότητα, με το τοπικό, το περιφερειακό και το εθνικό επίπεδο.
- Διαπιστώθηκε έντονη εξάρτηση του νομαρχιακού επιπέδου από το κέντρο τόσο στο γενικό πολιτικοδιοικητικό επίπεδο (πελατειακές σχέσεις ακόμη και σε επίπεδο προγραμματισμού), όσο και σε σχέση με τους επιμέρους κλαδικούς κεντρικούς φορείς (Υπουργεία).

Η διπλή αυτή εξάρτηση οδηγεί στην αδυναμία ολοκλήρωσης του οριζόντιου - διατομεακού προγραμματισμού στο επίπεδο του νομού και κατ' επέκταση στο επίπεδο της περιφέρειας.

- Ανεπαρκής σύνδεση νομού - περιφέρειας και νομού - Ο.Τ.Α. στο υπηρεσιακό κυρίως επίπεδο.
- Ουσιαστική ανυπαρξία μεσοπρόθεσμού προγραμματισμού στο νομό, με αποτέλεσμα την έλλειψη κατευθύνσεων για τον ετήσιο προγραμματισμό.
- Αδυναμία του Νομαρχιακού Συμβουλίου να επιτελέσει ουσιαστικό έργο προγραμματισμού και η υποβάθμιση του σε όργανο κατανομής κονδυλίων και κομματικής αντιπαράθεσης.
- Έλλειψη υποδομών υποστήριξης του Νομαρχιακού Συμβουλίου (μηχανοργάνωση, μελέτες, στελέχη, στατιστικά, συγκρίσεις κλπ.).
- Προβλήματα οργάνωσης - λειτουργίας - συντονισμού των υπηρεσιών της Νομαρχίας. Μεταξύ αυτών το σημαντικότερο αποτελεί η απουσία οργανικής - Επαρκούς Υπηρεσίας Προγραμματισμού, εξοπλισμένης με προγράμματα Η/Υ και στελεχωμένης κατάλληλα.
- Στο εσωτερικό του νομού διαπιστώθηκε η γενικότερα έλλειψη διαδικασιών για παραγωγή συγκλίνοντος προσανατολισμού, σε συνεργασία με προβλήματα ανταγωνισμού ή και εξάρτησης των διαφόρων κοινωνικών φορέων από τη Νομαρχία.
- Διαπιστώθηκε ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισε τα τελευταία χρόνια, το γραφείο προγραμματισμού της ΤΕΔΚ, με την πρόσληψη Συμβούλων Ανάπτυξης.
- Γενικότερα διαπιστώθηκε η ανεπάρκεια δομών και λειτουργιών υποστήριξης του προγραμματισμού στο Νομό.

- Έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των δομών Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης σ' όλα τα επίπεδα. Ο ανταγωνισμός αυτός αντανακλά κυρίως τα πραγματικά προβλήματα συγκεντρωτισμού και γραφειοκρατίας. Συχνά όμως αποκτά μορφές που εμποδίζουν την προώθηση ουσιαστικών λύσεων.

3.2. Νομαρχιακός Προγραμματισμός

Με βάση τις αδυναμίες αυτές προτείνεται η ριζική αναθεώρηση του Νομαρχιακού Προγραμματισμού στην ακόλουθη κατεύθυνση:

- Να καταρτίζεται με τη διαδικασία του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, να αξιολογείται με την έννοια της ιεράρχησης των προτεραιοτήτων από το Νομαρχιακό Συμβούλιο και να εναρμονίζεται με τη γενικότερη οικονομική και περιφερειακή πολιτική.
- Πρέπει να είναι 5ετές και να αξιολογείται και να αναμορφώνεται κάθε χρόνο, όταν οι αναπτυξιακές συνθήκες και η αποτελεσματικότητα επιβάλλουν αναπροσαρμογές κατά τις αρχές του « Κυλιόμενου Προγραμματισμού».
- Να είναι καθολικό, που σημαίνει ότι σ' αυτό πρέπει να εντάσσονται, όχι μόνο τα έργα του δημόσιου τομέα, αλλά και των Οργανισμών καθώς και των Ο.Τ.Α., με μερίδιο ευθύνης του κάθε φορέα και με την αντίστοιχη συμμετοχή τους στη χρηματοδότηση του προγράμματος.
Η ανώτερη καθολικότητα συνεπάγεται και την έντονη παρουσία στις διαδικασίες κατάρτισης του προγράμματος, των εκπροσώπων των Ο.Τ.Α. και των Οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου φορέα.

Η αναθεώρησή του επίσης συσχετίζεται και με άλλες διαδικασίας όπως:

- Καθολική κινητοποίηση όλων των παραγωγικών δυνάμεων του νομού. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την δημιουργία ενός συντονιστικού οργάνου Νομαρχιακού Επιπέδου (Συντονιστικό Συμβούλιο Ανάπτυξης του Νομού Κορινθίας), το οποίο θα λειτουργεί στα πλαίσια του Νομαρχιακού Συμβουλίου και θα αποτελείται από εκπροσώπους του δημοσίου, του

κοινωνικού και του ιδιωτικού τομέα, που εμπλέκεται στην αναπτυξιακή διαδικασία του Νομού.

- Η Υπηρεσία Προγραμματισμού και Σχεδιασμού της Νομαρχίας πρέπει να αναβαθμιστεί και να έχει την ευθύνη της σύνταξης και προ πάντων την ευθύνη της εφαρμογής του προγράμματος.
- Θεσμοθέτηση της συνεργασίας της Υπηρεσίας Προγραμματισμού και Σχεδιασμού της Νομαρχίας και του γραφείου Ανάπτυξης και Προγραμματισμού της ΤΕΔΚ και παράλληλη και αποφασιστική στήριξή τους.
- Ενίσχυση των λειτουργικών συνδέσεων Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης σ' όλα τα επίπεδα, Τοπικό, Νομαρχιακό, Περιφερειακό, Εθνικό, με αφετηρία τους τομείς ενημέρωσης και ανταλλαγής απόψεων.
- Συστηματική εκπαίδευση με ταχύρυθμα προγράμματα για τους αιρετούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των στελεχών των νομαρχιακών οργάνων.
- Ανάπτυξη και εγκατάσταση κατάλληλων πληροφοριακών συστημάτων υποστήριξης σε επίπεδο νομού.
- Αναδιοργάνωση των νομαρχιακών υπηρεσιών και ανάδειξη της Υπηρεσίας Προγραμματισμού και Σχεδιασμού σε ηγετική Υπηρεσία, η οποία θα ενημερώνεται απ' όλες τις άλλες για την πορεία των προγραμμάτων τους.
- Για δύο βασικά ζητήματα που έχουν προκύψει τα τελευταία χρόνια κατά τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος και των ανθρώπινων πόρων προτείνεται:

- I. Η σύσταση μιας Επιτροπής (Συμβουλίου) Προστασίας Περιβάλλοντος που θα λειτουργεί στα πλαίσια του Νομαρχιακού Συμβουλίου, θα είναι ένα χρήσιμο και αποτελεσματικό όργανο, που θα ενημερώνει το κοινό και θα συντονίζει τις ενέργειες όλων των φορέων του Νομού που ασκούν αρμοδιότητες σε περιβαλλοντικά θέματα. Θα εισηγείται στο Νομαρχιακό Συμβούλιο όλα τα θέματα σχετικά με το περιβάλλον.
- II. Η δημιουργία ενός Συμβουλίου (Επιτροπή) Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε επίπεδο νομού, που θα προγραμματίζει, θα συντονίζει και θα εποπτεύει την εφαρμογή προγραμμάτων, τα οποία θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες του νομού.

Οι παρατηρήσεις που θα μπορούσαν να διατυπωθούν είναι:

- Η διαδικασία κατάρτισης και ο σχεδιασμός του Νομαρχιακού Προγράμματος της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης δεν έχουν αλλάξει αρκετά.
- Η εξάρτηση της προγραμματικής διαδικασίας του νομαρχιακού επιπέδου από το κέντρο υφίσταται λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και μη λειτουργίας του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.
- Η έλλειψη υποδομών υποστήριξης των Νομαρχιακών Επιτροπών κατά συνέπεια και του Νομαρχιακού Συμβουλίου⁸ δεν επιτρέπει την κατάρτιση ενός προγράμματος που επιλύει τα προβλήματα του Νομού και δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης.
- Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή⁹, η οποία θα μπορούσε να διαδραματίσει ρόλο Συντονιστικού Συμβούλου Ανάπτυξης στο Νομό δεν λειτουργήσει.
- Η κατάρτιση ενός Νομαρχιακού Προγράμματος, το οποίο θα ιεραρχήσει τις προτεραιότητες και θα διαμορφώσει τις κατευθύνσεις ανάπτυξης του Νομού, κρίνεται απαραίτητη.

⁸ Η σύστασή του προβλέπεται από το Ν.2218/94

⁹ Προβλέπεται η κατάρτισή της.

3.3. Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα.

Το σημαντικότερο εργαλείο για την οριοθέτηση της αναπτυξιακής πολιτικής είναι το Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, το οποίο θέτει τα πλαίσια της ανάπτυξης στο επίπεδο του Νομού και προτείνει συγκεκριμένα μέτρα και έργα.

Το Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα είναι ένα μεσοχρόνιο Πρόγραμμα (5ετές), που στηρίζεται στις αρχές του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.

Για την κατάρτιση του Νομαρχιακού Αναπτυξιακού Προγράμματος απαιτείται η συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και ο συντονισμός όλων των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Δημόσιας Διοίκησης τοπικά και κεντρικά). Απαιτείται, δηλαδή, μια κοινωνική και πολιτική διαδικασία για την επιλογή - ιεράρχηση - αξιολόγηση και συγκεκριμενοποίηση των στρατηγικών και τακτικών στόχων, καθώς και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων παρέμβασης του προγράμματος.

Το Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα θα πρέπει να προσδιορίζει ένα συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης για το νομό Κορινθίας. Ένα μοντέλο που θα συνυπολογίζει τους τομείς που έχουν σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος, τους αρχαιολογικούς χώρους, τη γεωργία και τον τουρισμό.

Για κάθε παρέμβαση στην οποία θα καταλήγει το Νομαρχιακό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα, θα πρέπει να εκπονείται προκαταρτική έκθεση εφικτότητας (feasibility report) και ανάλογες προδιαγραφές, αν υπάρξει αναγκαιότητα οικονομοτεχνικής μελέτης (feasibility study).

ΜΕΡΟΣ Δ΄
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΤΑ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ

1.1 Γενικά

Η αξιολόγηση της κατανομής των πόρων και των έργων, κατά τομέα δραστηριότητας και μεταξύ των περιοχών ενός Νομού, έχει απασχολήσει επανειλημμένως τους πολιτικούς και τους τεχνοκράτες της ανάπτυξης,

Η δυσκολία αυτή της αξιολόγησης αυξάνεται όταν πρόκειται να εξετάσουμε τον μηχανισμό αναδιανομής των πόρων σε διάφορες γεωγραφικές ενότητες, οι οποίες είναι μικρότερες του Νομού. Αυτές οι γεωγραφικές ενότητες στην παρούσα εργασία είναι τα Συμβούλια Περιοχής. Θεσμός που εξυπηρετεί σε μεγάλο βαθμό, τη διαίρεση του Νομού σε περιοχές με γεωγραφικά, οικονομικά, πληθυσμιακά, ιστορικά και αναπτυξιακά κοινά χαρακτηριστικά.

Το ενδιαφέρον αυτής της εργασίας επικεντρώνεται:

- α) στην ποσοτική διάσταση του περιφερειακού σκέλους του Νομαρχιακού Προγραμματισμού και στην κατανομή των πόρων μεταξύ των γεωγραφικών ενότητων (Σ.Π.),
- β) στα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για να γίνει η κατανομή αυτή
- γ) στη σύνδεση των νέων έργων με τα προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της περιοχής.

Τα συμπεράσματα που θα προκύψουν βασίζονται στην επεξεργασία των στοιχείων των εξής προγραμμάτων.

- Νομαρχιακά Έργα στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα Πελοποννήσου
Π.Ε.Π.₁ (1989 - 1993) και **Π.Ε.Π.₂** (1994 - 1999).

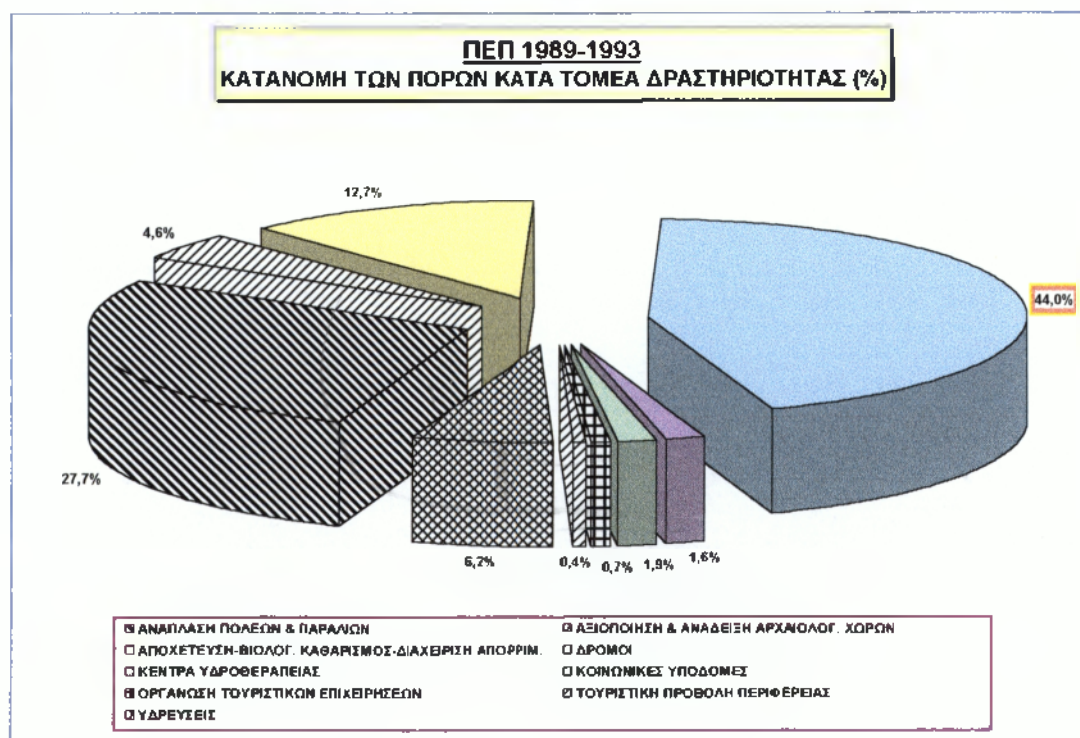
- Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ε.Α.Π.Τ.Α.₁ (1989 - 1993) και **Ε.Α.Π.Τ.Α.₂** (1994 - 1996).
- Συλλογική Απόφαση Νομαρχιακού Ταμείου
ΣΑΝΤ και **ΣΑΝΤ₂** (1989 - 1993)
- Συλλογικά Απόφαση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
ΣΑΝΑ και **ΣΑΝΑ₂** (1994 - 1996)

1.2. Τα έργα του Νομού Κορινθίας στα Π.Ε.Π.₁ και Π.Ε.Π.₂ Πελοποννήσου.

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα Πελοποννήσου είναι προγράμματα που χαράσσουν την αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας θεματικά και τους άξονες υλοποίησης αυτής της στρατηγικής. Χωρίζεται σε Υποπρογράμματα, μέτρα και έργα. Ο τρόπος κατανομής των πόρων του Π.Ε.Π. δε στηρίζεται σε κάποιο μοντέλο αλλά σε στατιστικούς δείκτες που λειτουργούν απομονωμένα.

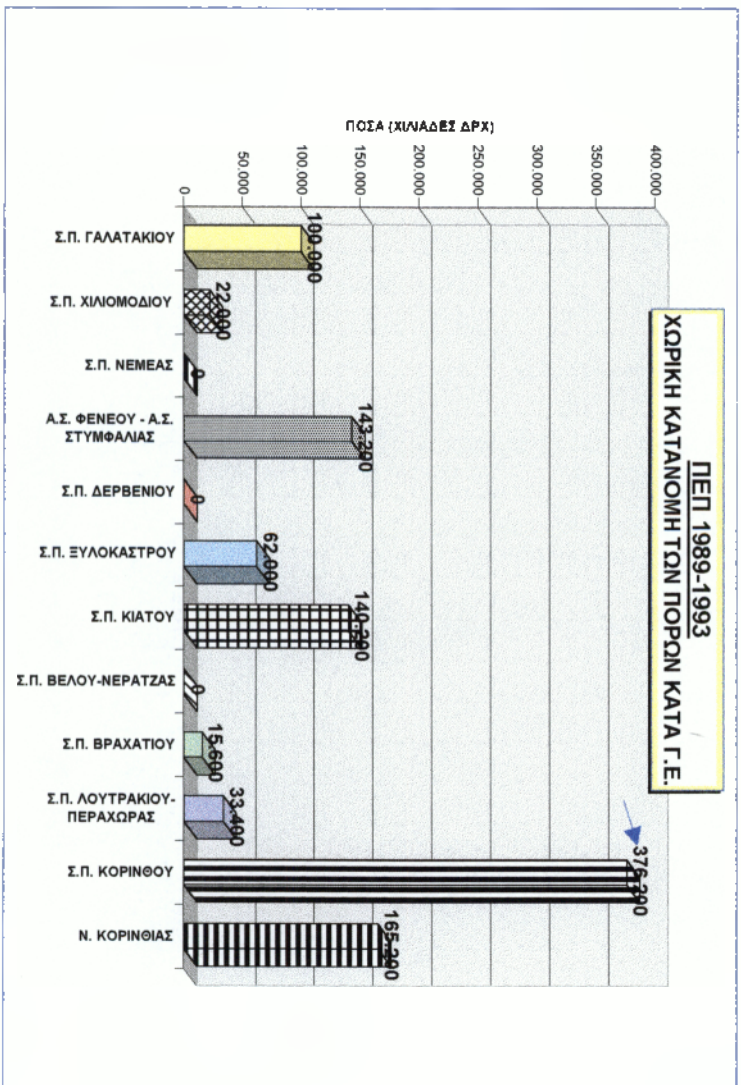
Αναλύοντας τα υποπρογράμματα του Π.Ε.Π. Πελοποννήσου⁷ για το Ν. Κορινθίας τα έτη 1989-93, παρατηρούμε ότι σε πρώτη θέση από άποψη ύψους των πιστώσεων βρίσκονται τα συγκοινωνιακά έργα (δρόμοι) (44%), έπονται τα έργα του «οικισμού» αναπλάσεις πόλεων και παραλιών (27,7%), της αποχέτευσης - βιολογικών - απορριμμάτων (12,7%) και της ύδρευσης (6,2%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

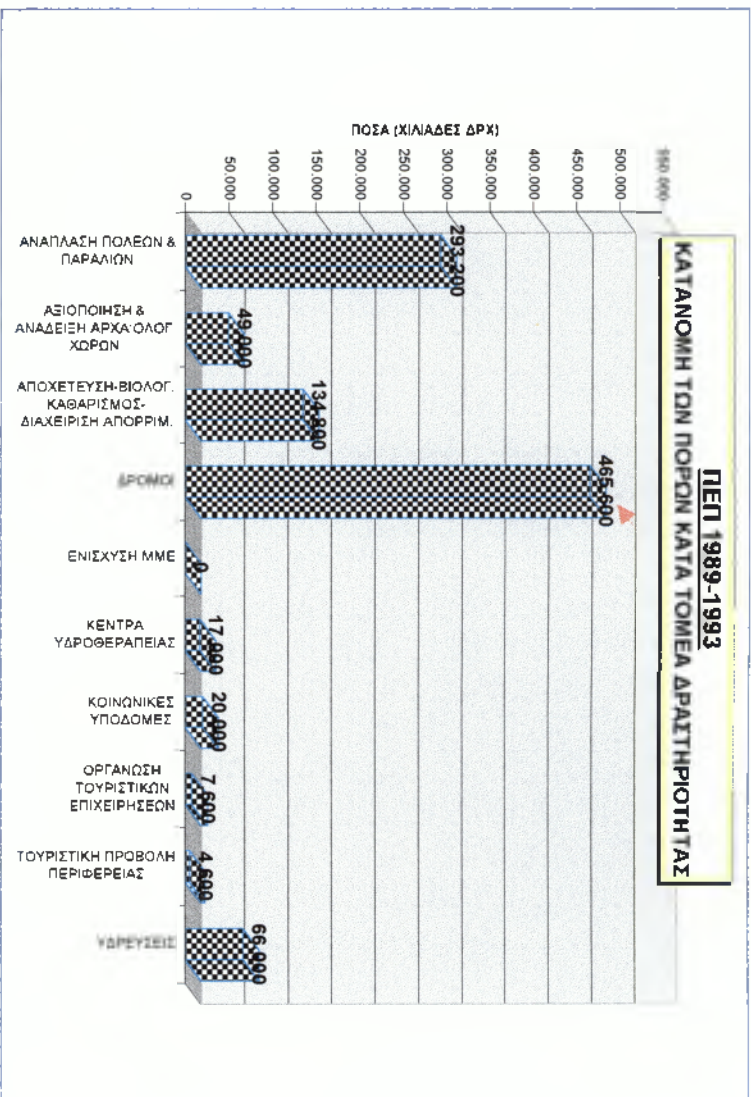
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

⁷ Τα υποπρογράμματα του Π.Ε.Π. είναι: Ανάπλαση πόλεων και παραλιών, αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων, Υποδομή - Αποχέτευση - Βιολογικός Καθαρισμός, Απορρίμματα, Δρόμοι, Κοινωνικές Υποδομές, Ενίσχυση Μ.Μ.Ε. κλπ.σ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων έρευνας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Το Συμβούλιο Περιοχής Κορίνθου απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό από την κατανομή των πόρων 35,6% στον τομέα της ανάπλασης των πόλεων, σαν το μεγαλύτερο αστικό κέντρο του νομού και μικρότερο ποσοστό στην ύδρευση, τομέα προτεραιότητας για την πόλη μιας και αντιμετωπίζει οξύ πρόβλημα.

Στα συγκοινωνιακά υψηλά ποσοστά απορρόφησης έχουν οι περιοχές που δεν μπορούν να ενταχθούν σε Συμβούλια Περιοχής και παρουσιάζονται ως Ν. Κορινθίας και το Συμβούλιο Περιοχής Φενεού - Στυμφαλίας λόγω του δρόμου Σούλι - Γκούρα, ο οποίος συνδέει την ορεινή με την πεδινή Κορινθία, ένα έργο που αφορά και άλλα Συμβούλια περιοχής.

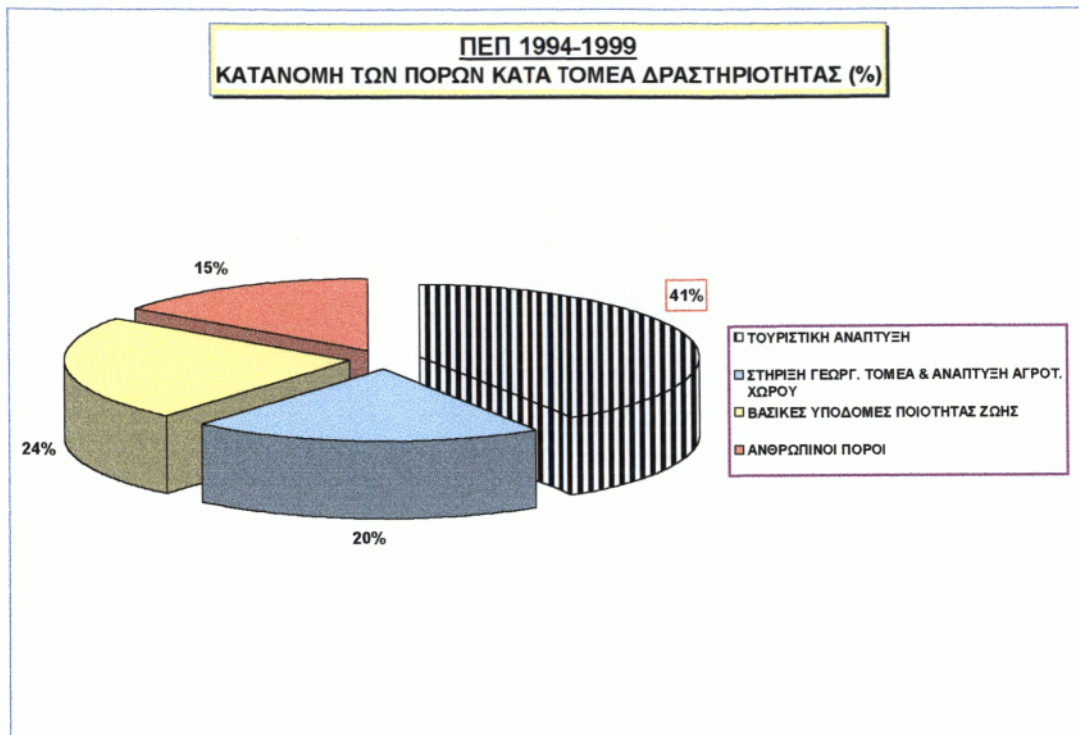
Τα Συμβούλια Περιοχής Κιάτου, Ξυλοκάστρου και Λουτρακίου παρουσιάζουν απορρόφηση στους τομείς αναπλάσεων πόλεων και παραλιών, αποχέτευσης και οδοποιίας. Είναι εμφανές ότι τα ενδιαφέρονται για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής τους και προσπαθούν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες υποδομές σαν δευτερεύοντα αστικά κέντρα του Νομού.

Το Π.Ε.Π. Πελοποννήσου (1994 - 99) έχει δημιουργήσει υποπρογράμματα που βασίζονται στη στρατηγική ανάπτυξη της περιφέρειας στηριζόμενη στην εξέταση των προβλημάτων.

Τα υποπρογράμματα αυτά είναι Τουριστική Ανάπτυξη, Υποστήριξη δευτερογενή τομέα, Στήριξη γεωργικού τομέα, Βασικές Υποδομές - Ποιότητας ζωής, Ανθρώπινοι πόροι, Ε.Α.Π.Τ.Α.

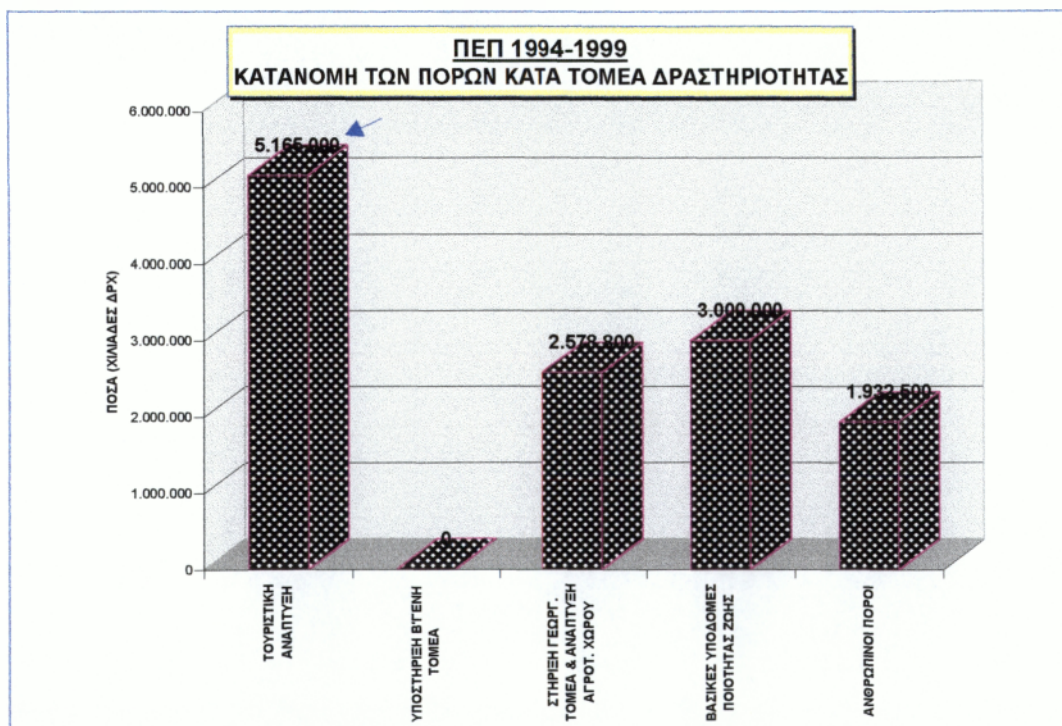
Στο Νομό Κορινθίας το Υποπρόγραμμα 1, απορροφά το μεγαλύτερο κόστος του Π.Ε.Π. και ανέρχεται στο 41% αυτού. Ένα αρκετά μεγάλο μέρος του υποπρογράμματος απορροφάται από το μέτρο Συγκοινωνιακές υποδομές και περιλαμβάνει την ένταξη μεγάλων οδικών δικτύων που στόχο έχουν τη σύνδεση ορεινής και πεδινής Κορινθίας, και την εύκολη επικοινωνία του Νομού με τους γειτονικούς νομούς και τέλος την ενδονομαρχιακή του σύνδεση με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία δικτύου για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Πηγή: επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

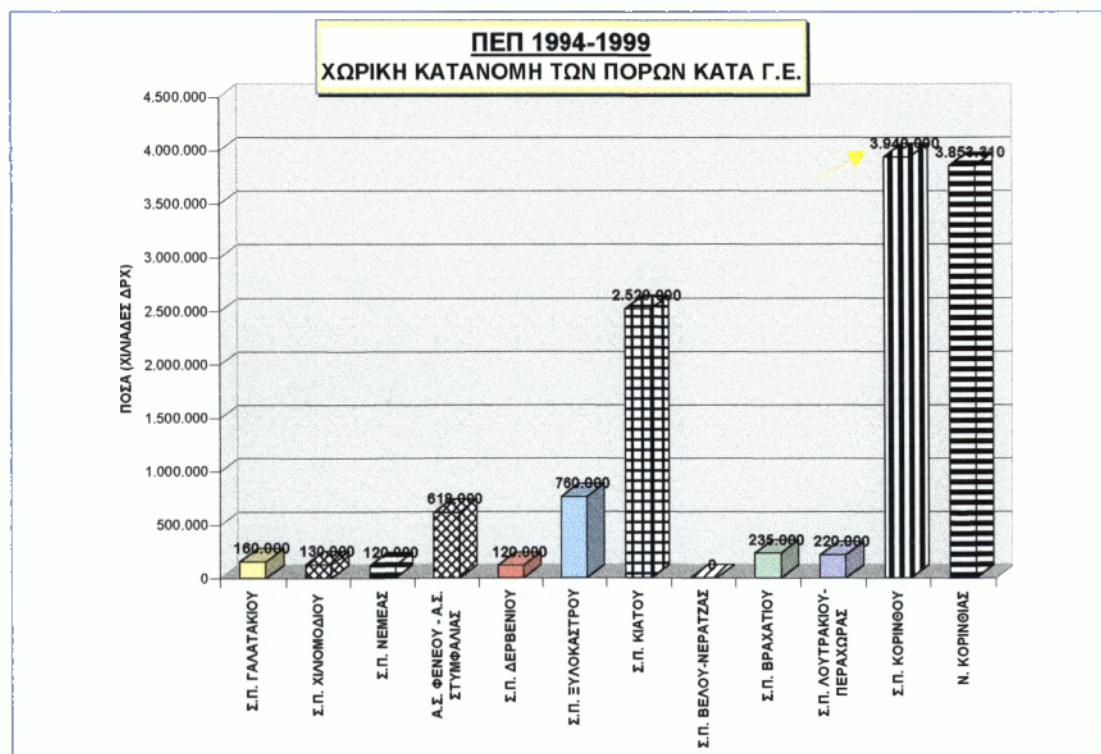

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Παρατηρούμε επίσης ότι συνεχίζονται οι επενδύσεις στις υποδομές για μια καλύτερη ποιότητα ζωής ιδιαίτερα στις πόλεις και επίσης τη στήριξη του γεωργικού τομέα.

Στο δευτερογενή δε τομέα δεν υπάρχει απορρόφηση γιατί δεν ήταν εύκολο να συγκεντρώσουμε στοιχεία⁸.

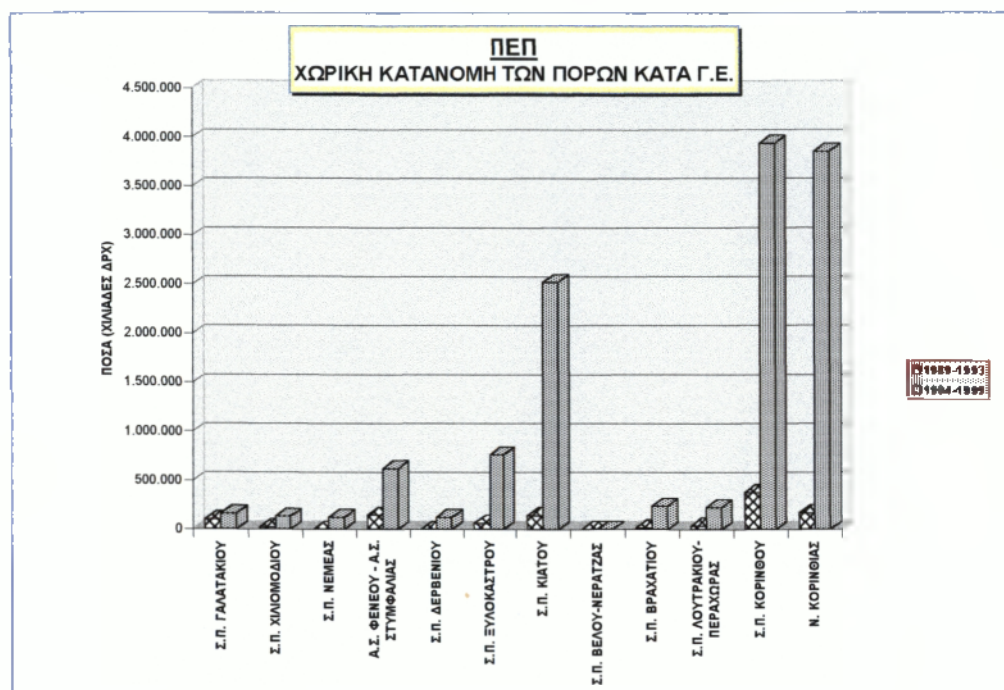
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων έρευνας

⁸ Πρόκειται για ιδιωτικές επενδύσεις και δεν είχαμε τα απαραίτητα στοιχεία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

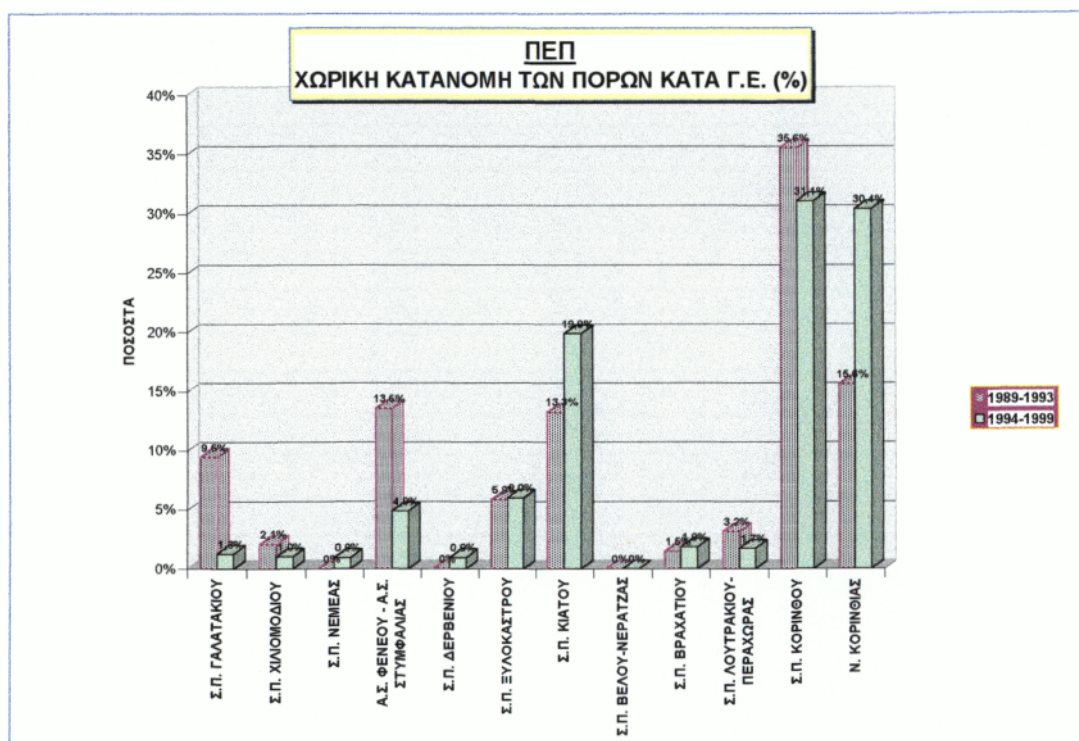
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Όσον αφορά τη χωρική κατανομή των πόρων, το Συμβούλιο Περιοχής Κορίνθου απορροφά τους περισσότερους (31,1%), Ακολουθεί το υπόλοιπο το Ν. Κορινθίας (30,4%), το Συμβούλιο Περιοχής Σικυώνας (19,9%) και του Ξυλοκάστρου με χαμηλότερα ποσοστά (6%).

Συγκρίνοντας τα Π.Ε.Π.1 και Π.Ε.Π.2 μπορούμε να διαπιστώσουμε τα εξής:

Στο Π.Ε.Π.2 διαφαίνεται με μεγαλύτερη σαφήνεια η βούληση για την επίλυση των βασικών προβλημάτων του Νομού. Η ένταξη μεγάλων έργων (οδικοί άξονες) και η εξασφάλιση των βασικών υποδομών (ύδρευσης, αποχέτευσης ,βιολογικοί) προδιαγράφουν ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης για το νομό. Τα Συμβούλια Περιοχής που απορροφούν τους περισσότερους πόρους και στα δύο Π.Ε.Π. είναι τα ίδια: το Συμβούλιο Περιοχής Κορίνθου, ο Νομός Κορινθίας, για τα έργα που δεν ανήκουν μόνο σε ένα Συμβούλιο Περιοχής, το Συμβούλιο Περιοχής Κιάτου, Ξυλοκάστρου και επίσης το Συμβούλιο Περιοχής Φενεού - Στυμφαλίας λόγω των δύο μεγάλων έργων (Φράγμα Δόξας και Σούλι - Γκούρα - Δερβένι).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

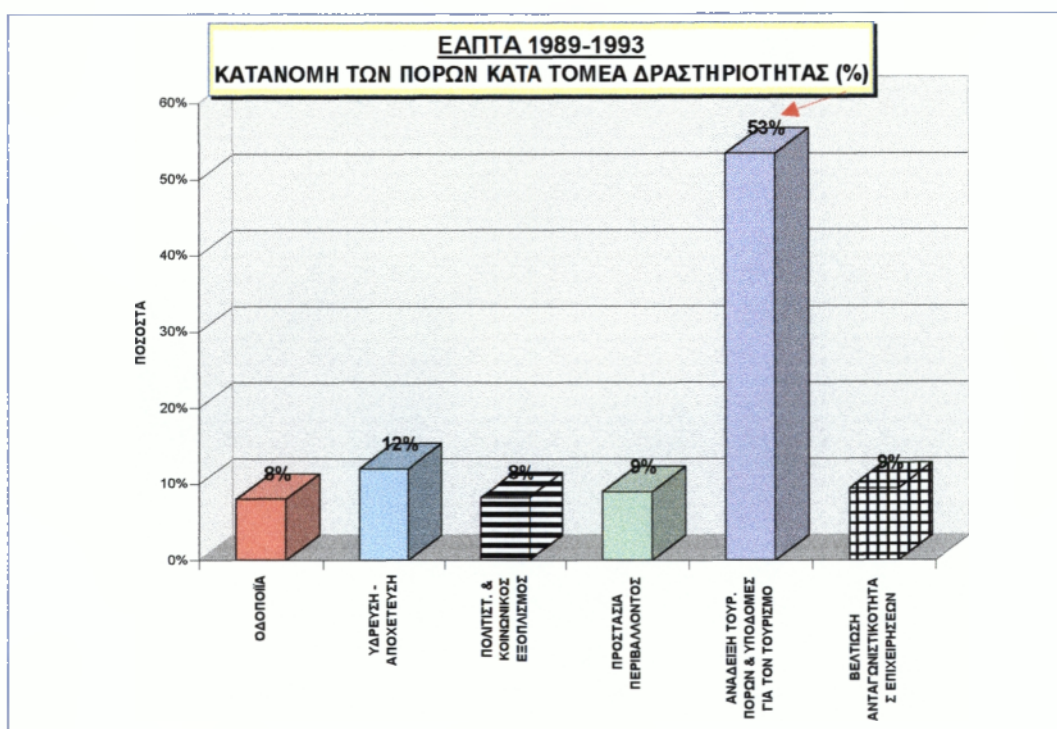

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων έρευνας

1.3. Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ε.Α.Π.Τ.Α.).

Το Ε.Α.Π.Τ.Α. περιλαμβάνει τους τομείς Οδοποιίας, Ύδρευσης-Αποχέτευσης, Πολιτιστικός - Κοινωνικός Εξοπλισμός, Προστασία του Περιβάλλοντος, Ανάδειξη Πόρων και Υποδομών για την ανάπτυξη του τουρισμού και Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9

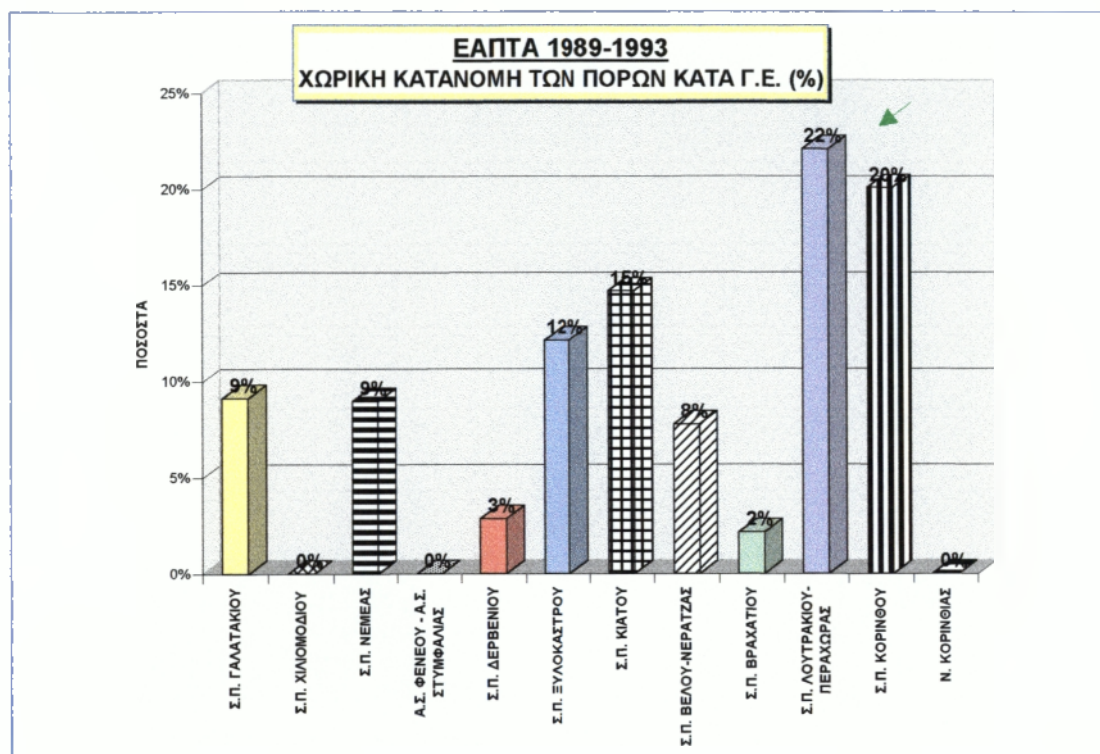

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ε.Α.Π.Τ.Α. 1989-1993 στο διάγραμμα 9 ο τομέας που απορρόφησε τους περισσότερους οικονομικούς πόρους είναι η ανάδειξη πόρων και υποδομών για τον τουρισμό (53%) στον τομέα αυτό περιλαμβάνονται αναπλάσεις παραλιών και διαμόρφωση κοινόχρηστων χώρων στις πόλεις.

Η ύδρευση έπεται με 12% αν και αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα για το Νομό. Η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων με 9%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10

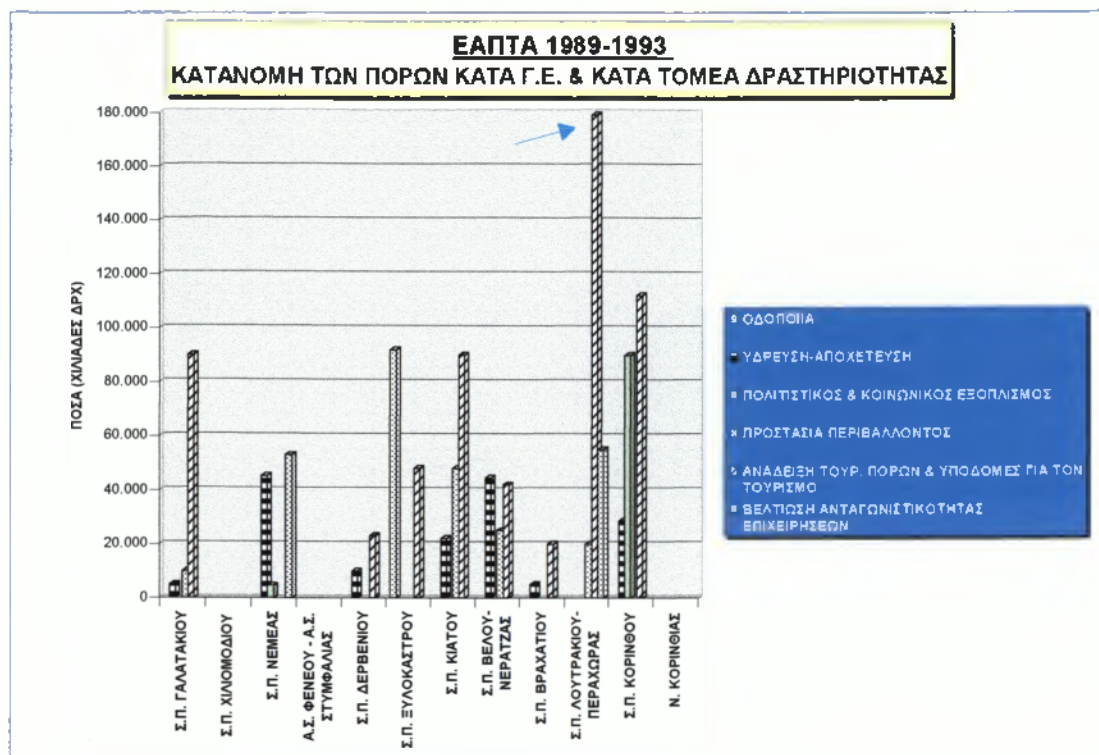

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Το Συμβούλιο Περιοχής Λουτρακίου λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος από την κατανομή των πόρων του Ε.Α.Π.Τ.Α. με 22%, ακολουθεί το Συμβούλιο Περιοχής Κορίνθου, Κιάτου (15%) και Ξυλοκάστρου (12%).

Είναι σημαντικό να παρατηρούμε ότι στο ΕΑΠΤΑ₁ έχουν ενταχθεί ένας αρκετός υψηλός αριθμός κοινοτήτων με έργα που η επιλεξιμότητά τους επιδέχεται αρκετές κριτικές.

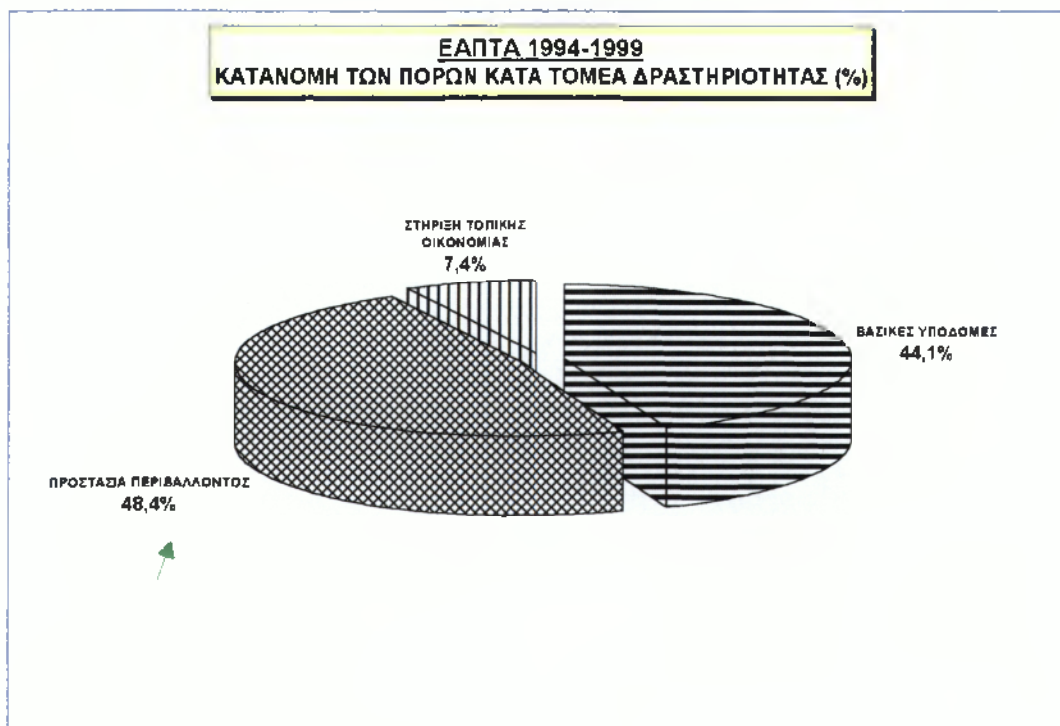
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

Το Ε.Α.Π.Τ.Α.₂ έχει μειώσει τα υποπρογράμματα σε τρία: Βασικές Υποδομές, Προστασία Περιβάλλοντος και Στήριξη της Τοπικής Οικονομίας.

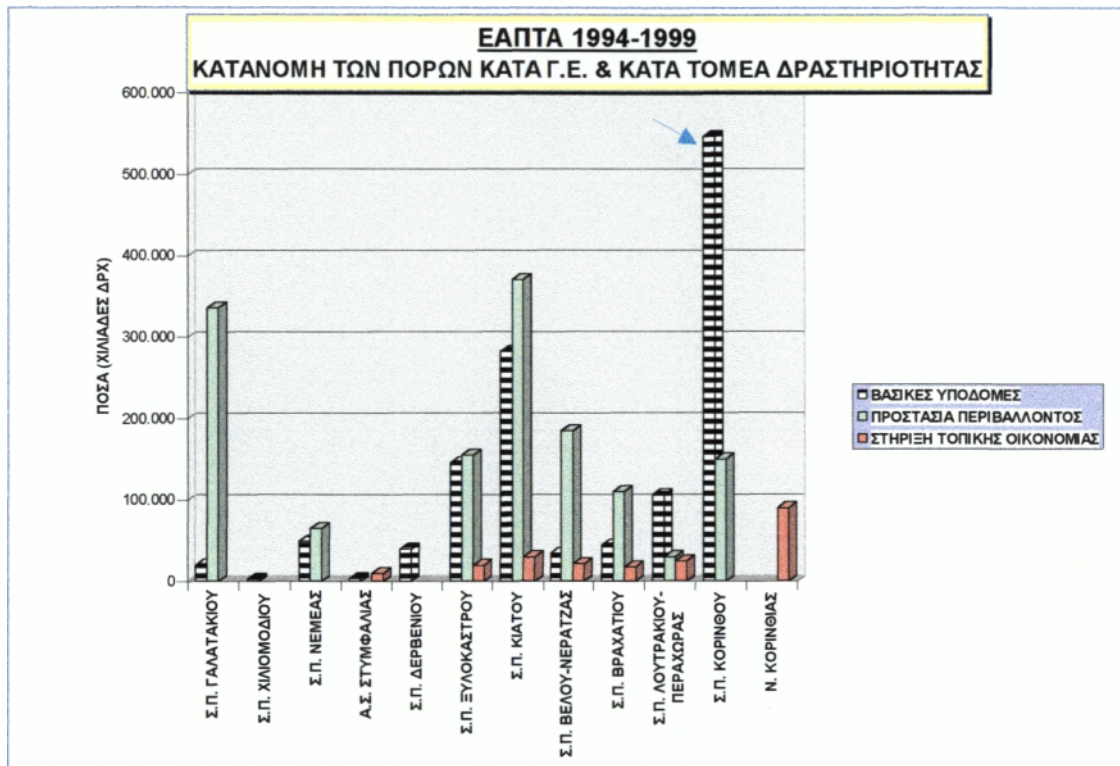
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Το υποπρόγραμμα προστασία περιβάλλοντος απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό των πόρων 48,4% και έπονται «οι βασικές υποδομές» με εξίσου αρκετά υψηλό ποσοστό 44,1% και τέλος το υποπρόγραμμα στήριξης της τοπικής οικονομίας που περιλαμβάνει, Τ.Α.Π. και ενίσχυση Μ.Μ.Ε.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

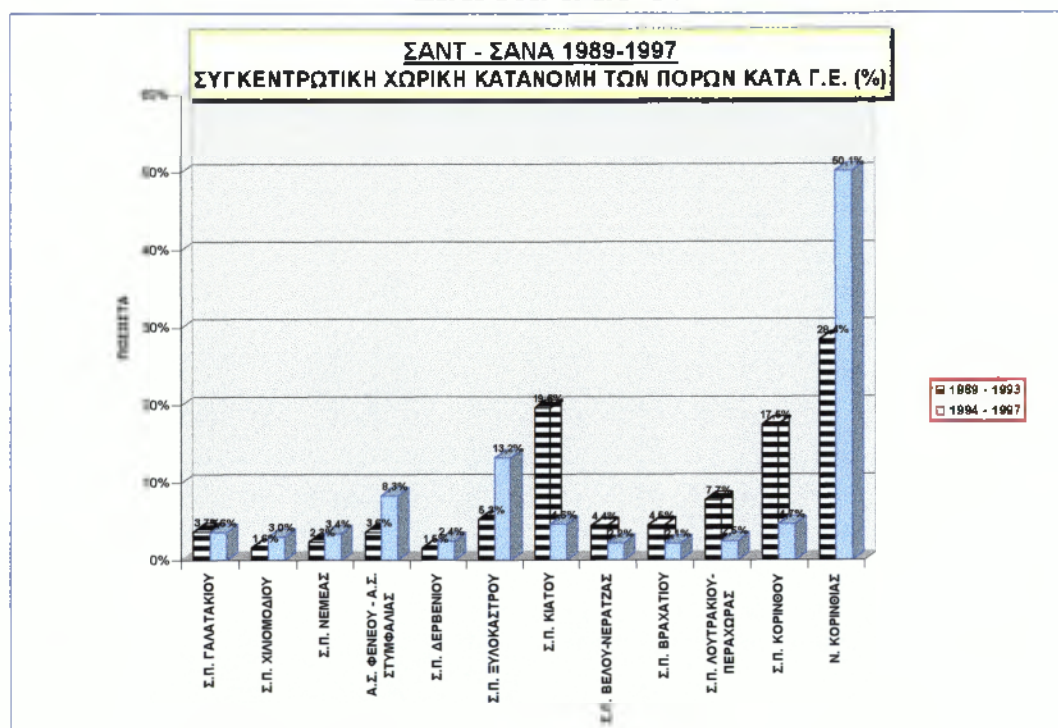
Η χωρική κατανομή των πόρων κατά γ.ε. (σύμφωνα με τα στοιχεία του διαγράμματος 13) δείχνει ότι το Σ.Π. Κορίνθου έχει απορροφήσει τους περισσότερους οικονομικούς πόρους (24,9%), ακολουθεί το Σ.Π. Κιάτου (24,4%), Γαλατακίου (12,7%), Βέλου - Νεράντζας (4,6 %) και Βραχατίου (6,2%).

Συγκρίνοντας τα δύο Ε.Α.Π.Τ.Α. διαπιστώνουμε ότι πολλά από τα έργα δεν ανταποκρίνονται στη φιλοσοφία του ΕΑΠΤΑ αλλά και στις προτεραιότητες που θα μπορούσε να θέσει ο Νομός για την ανάπτυξή του.

1.4. Τα Νομαρχιακά Προγράμματα (ΣΑΝΤ - ΣΑΝΤ₂)

Η χωρική κατανομή των πόρων για τα έτη 1989 - 1993 όσον αφορά τη ΣΑΝΤ υπακούει στους κανόνες μιας πολιτικής η οποία φαίνεται ότι δεν κατανέμει τους πόρους με ορθολογικά κριτήρια.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

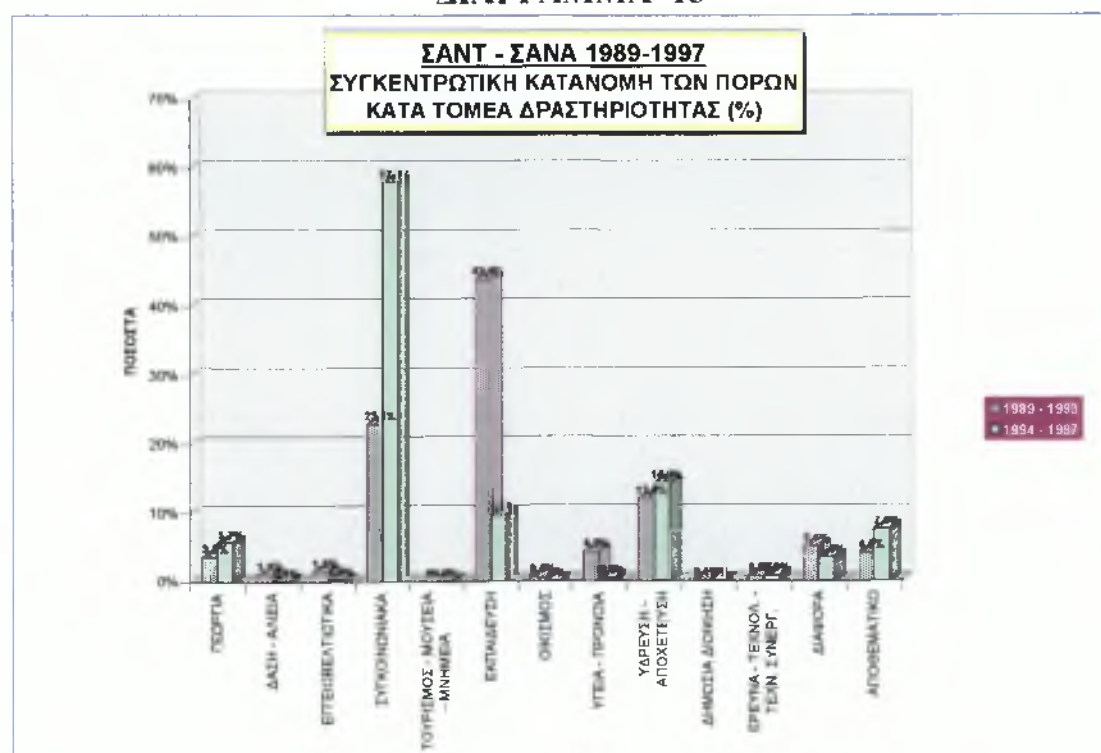
Έτσι τα Συμβούλια Περιοχής Κιάτου, Κορίνθου και Λουτρακίου - Περαχώρας κατέχουν συνολικά το 44,8% των πόρων, ενώ από το υπόλοιπο το 28,4% απορροφάται από έργα που δεν μπορούν να ενταχθούν σε κάποιο Συμβούλιο Περιοχής. Παρατηρούμε ότι η κατανομή των πόρων είναι μεγαλύτερη σε περιοχές πεδινές και παραλιακές όπου σε γενικές γραμμές οι υποδομές είναι σε πιο αναπτυγμένο βαθμό σε σχέση με τον υπόλοιπο νομό. Επιπλέον αυτές οι περιοχές συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη μερίδα του πληθυσμού.

Ο τομέας που κυριαρχεί στις κατανομές των πόρων είναι η εκπαίδευση με 43,9% και οι συγκοινωνίες με 23%. Επίσης μεγάλο ποσοστό στην κατανομή έχει ο τομέας της ύδρευσης - αποχέτευσης με 12%. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν

την έλλειψη πολιτικής που υπάρχει στην κατανομή των πόρων. Στο βαθμό που ο νομός Κορινθίας είναι ένας νομός που η οικονομία του στηρίζεται και στους τρεις τομείς με ιδιαίτερη έμφαση στον τουρισμό. Θα έπρεπε και η κατανομή των πόρων να έχει ένα μεγάλο μερίδιο σ' αυτούς τους τομείς. Αν δικαιολογήσουμε λοιπόν τις πιστώσεις στην ύδρευση ως χρόνιο πρόβλημα του νομού παρατηρούμε ότι οι πόροι στην εκπαίδευση και τις συγκοινωνίες έχουν κατανομηθεί υπέρμετρα και μάλιστα με υψηλό βαθμό κατάτμησης τους.

Για την ίδια περίοδο οι κατανομές των πιστώσεων της ΣΑΝΤ₂ εμφανίζουν τα Συμβούλια Περιοχής του Ξυλοκάστρου, του Φενεού - Στυμφαλίας και του Κιάτου περισσότερο «ευνοημένους» ποσοτικά, αλλά υπάρχει και ένα μεγάλο ποσοστό πόρων που αφορούν το Ν. Κορινθίας (23,2%). Η κατανομή ως ένα μέρος δικαιολογείται, από την άποψη ότι η ΣΑΝΤ₂ αφορά έργα μεσοπρόθεσμα και διευρυμένα σε σχέση με τη ΣΑΝΤ. Παρ' όλα αυτά παρατηρούνται έντονες αυξομειώσεις στην κατανομή συγκεκριμένων γεωγραφικών ενοτήτων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15

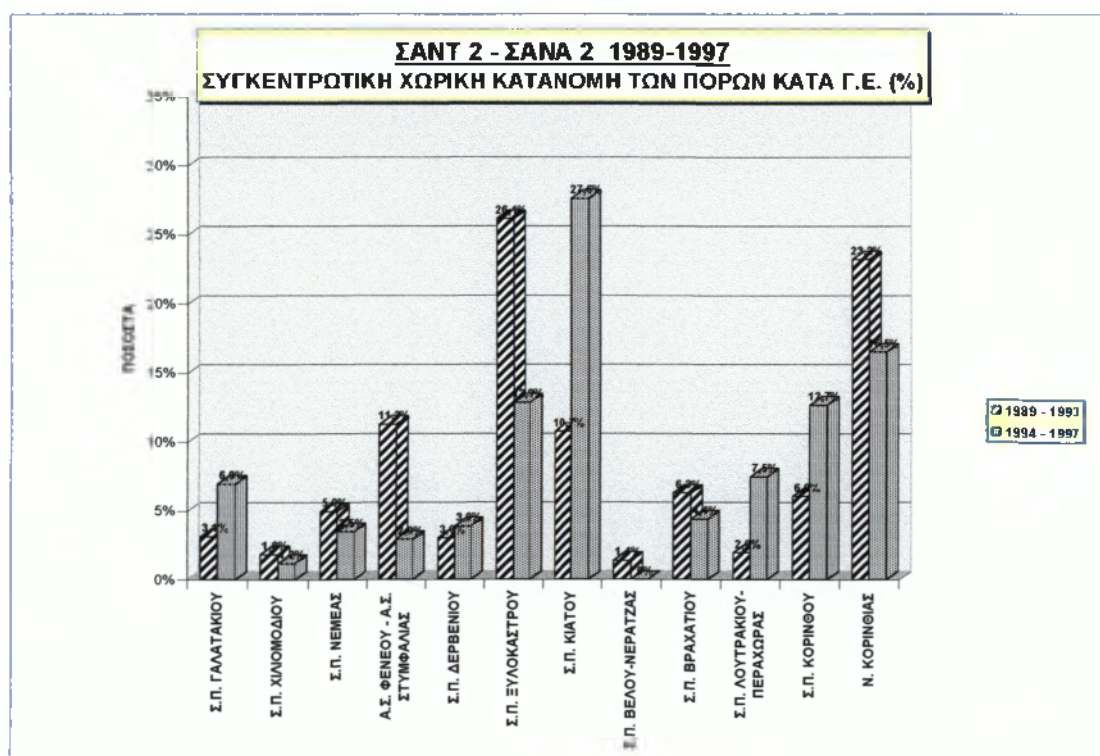
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Χωρίς να επεισέλθουμε σε μια αναλυτική αξιολόγηση επισημαίνουμε ότι η σημαντικότερος παράγοντας της ενδονομαρχιακής χωρικής κατανομής των πόρων δε λαμβάνεται υπόψη. Είναι δε σημαντικός, γιατί βάση της χωρικής κατανομής των πόρων που διαχειρίζεται και κατευθύνει η διοίκηση, μπορεί να ασκηθεί στοιχειώδεις διορθωτική πολιτική παρεμβάσεων.

Η παρέμβαση όμως των τοπικών αρχών στα κέντρα λήψης αποφάσεων και ιδιαίτερα στο Νομάρχη αποδεικνύει την έλλειψη βούλησης για διαμόρφωση διορθωτικής πολιτικής παρέμβασης.

Όσον αφορά τους τομείς: συγκοινωνιών, εκπαίδευσης, ύδρευσης, εγχειοβελτιώσεις - αγροτικά, παρατηρείται ότι το περισσότερο από το μισό των συνολικών πόρων απορρόφησε ο τομέας των συγκοινωνιών (53,2%). Πιθανή αιτία οι ελλείψεις σε βασικούς οδικούς άξονες σύνδεσης των γ.ε. του νομού (π.χ. ορεινή με πεδινή Κορινθία) αλλά και η μη ολοκληρωμένη διατύπωση προτεραιοτήτων ανάπτυξης.

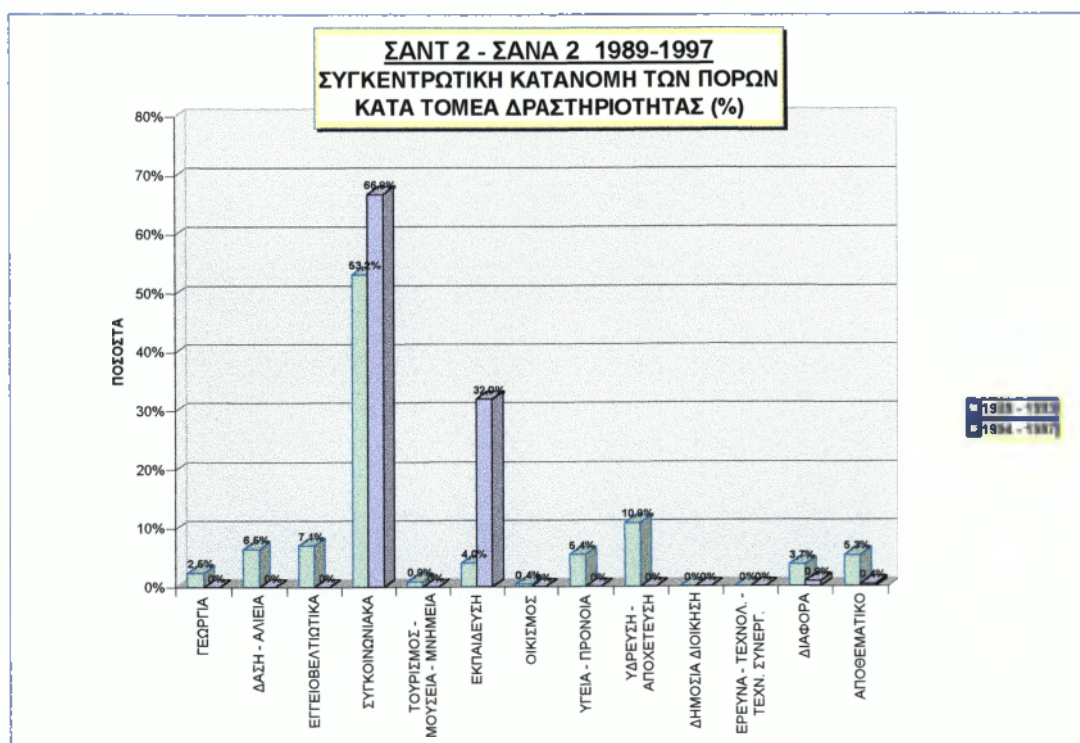
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 16

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

Η χωρική κατανομή των πόρων για το 1994 γίνεται με βάση τη ΣΑΝΑ και τη ΣΑΝΑ₂ γι' αυτό το έτος. Όσον αφορά τη ΣΑΝΑ παρατηρούμε την κατανομή των πόρων σε έργα του Ν. Κορινθίας σε ποσοστό 37,1%. Τα Συμβούλια Περιοχής Ξυλοκάστρου και Κορίνθου παρουσιάζουν 11,9%, και 11,5% ενώ τα υπόλοιπα Συμβούλια Περιοχής κυμαίνονται από 2,3% έως και 5,6% με εξαίρεση το Συμβούλιο Περιοχής Κιάτου που εμφανίζει ποσοστό 7,5%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 17

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας.

Η ΣΑΝΑ₂ ακολουθεί σχεδόν την ίδια κατανομή με τη διαφορά ότι η διασπορά της κατανομής στα μικρότερα ποσοστά είναι λιγότερο έντονη.

Έτσι παρουσιάζεται ο Ν. Κορινθίας με 36,7% τα Συμβούλια Περιοχής Ξυλοκάστρου και Κιάτου με 15,8% και 15,6% αντίστοιχα, το Συμβούλιο Περιοχής Κορίνθου με 13,8% ενώ υπάρχουν και μηδενικές κατανομές στα Συμβούλια Περιοχής Νεμέας, Βέλου-Νεράντζας, Βραχατίου και στο Συμβούλιο Περιοχής Φενεού - Στυμφαλίας.

Οι τομείς που κατανέμονται οι πόροι για την ΣΑΝΑ₂ είναι μόνο οι συγκοινωνίες με 55,8% και η Εκπαίδευση με 38,6%.

Παρόμοια στη ΣΑΝΑ το βάρος δίνεται στις συγκοινωνίες με 48,6% των πόρων αλλά υπάρχει μεγάλη κατανομή στην ύδρευση - αποχέτευση 19,5% και στην εκπαίδευση 11,8%.

Την Περίοδο 1994-1996 η κατανομή των πόρων κατά γ.ε. περιοχή χαρακτηρίζεται από τη συγκέντρωση του μεγάλου ποσοστού των πόρων σε έργα που δεν εντάσσονται σε συγκεκριμένο Συμβούλιο Περιοχής.

Τα Συμβούλια Περιοχής κρατήθηκαν σε χαμηλά ποσοστά με εξαίρεση το Ξυλόκαστρο (1994 - 11,9%, 1995 - 12,53%, 1996 - 13%).

Ο τομέας των συγκοινωνιών είναι όπως και στα προηγούμενα έτη αυτός που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό πόρων. Συγκεκριμένα το 1994 - 48,6%, το 1995 - 47,^% και το 1996 - 67%.

Η κατηγορία της ύδρευσης - αποχέτευσης καταλαμβάνει το 1994 τη δεύτερη, το 1995 την τρίτη και το 1996 τη δεύτερη θέση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει μια αντίληψη για την κατανομή του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά γεωγραφική ενότητα και κατά τομέα, η οποία να προκύπτει είτε από ένα αναπτυξιακό πλαίσιο στρατηγικών για το νομό είτε από ένα πλαίσιο ιεραρχήσεων και προτεραιοτήτων είτε από την εξειδίκευση των στόχων ενός χωροταξικού προγράμματος. Αντίθετα, παρατηρούμε ανεξήγητες αυξομειώσεις στην κατανομή των πόρων σε όλους τους τομείς (συγκοινωνιακά, εκπαίδευση, αγροτική οδοποιία, ύδρευση - αποχέτευση κ.α.) κατά χωρική ενότητα, χωρίς να συσχετίζονται αφ' ενός τόσο μεταξύ τους, και αφ' ετέρου με ένα πλέγμα ορθολογικών κριτηρίων και στόχων, το Περιφερειακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων θα έπρεπε να προσανατολίζεται περισσότερο στον τομέα των κοινωνικών έργων. Μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις (εξαιρέσεις) μπορεί να διαπιστωθεί μια λογική προτεραιότητα στη χωροχρονική κατανομή του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η κατανομή του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων δεν ακολουθεί ούτε αυτούς τους συγκεκριμένους, και σε μεγάλο βαθμό χωρίς ιεράρχηση, στόχους των προγραμμάτων (Π.Ε.Π., Ε.Α.Π.Τ.Α.) κατά γεωγραφική ενότητα. Έτσι, συσχετίζοντας τους στόχους και τις προτεραιότητες του προγράμματος χωροταξικής οργάνωσης Υπουργείο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ)1983 «ανοικτές πόλεις» με την πραγματική κατανομή του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, παρατηρούμε σοβαρές αποκλίσεις και ασυμβατότητες. Το ίδιο μπορούμε να παρατηρήσουμε παραθέτοντας τις αναπτυξιακές κατευθύνσεις των Τ.Α.Π. με την κατανομή του Π.Δ.Ε. στους Α.Σ. και αργότερα στα Σ.Π. παρατηρούμε ότι δεν έχουν ληφθεί υπ' όψη οι άξονες και οι προτεραιότητες αυτών των κατευθύνσεων στις κατανομές των πόρων.

Αυτό εξηγείται από τις τρέχουσες διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού, που συνίσταται στην αθροιστική «συλλογή» των

προτάσεων «επιθυμιών» των ΟΤΑ σε καταλόγους έργων και την εκ των υστέρων περικοπή τους χωρίς κριτήρια. Αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο διατύπωσης προτάσεων, εκπόνησης μελετών και προγραμμάτων ή υλοποίησης έργων είναι αυτό του σημερινού πρωτοβάθμιου ΟΤΑ, δηλαδή ένα κατακερματισμένο χωρικό επίπεδο αναφοράς. Ως εκ τούτου η λειτουργία των επαρχιακών και των νομαρχιακών συμβουλίων συνίστανται στην αναπροσαρμογή και τελική έγκριση της κατανομής των έργων στο κατακερματισμένο αυτό χωρικό επίπεδο (ΟΤΑ). Το ενδιάμεσο επίπεδο των χωρικών / γεωγραφικών ενότητων, αν και έχει θεσμοθετηθεί στις περισσότερες περιπτώσεις (προτάσεις Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., Α.Σ., Σ.Π.) δεν λαμβάνεται υπόψη στις αποφάσεις κατανομής του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Παρατηρούμε στον πίνακα των έργων, ότι η πλειοψηφία των φορέων υλοποίησης των έργων είναι κοινότητες.

Έτσι εξηγείται ο κατακερματισμός του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε πολλά μικρά έργα. Ο χωρικός και τομεακός κατακερματισμός του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε μικρά έργα έχει ως αποτέλεσμα τόσο τη μειωμένη αποτελεσματικότητα των έργων μεταξύ τους, όσο και την έλλειψη της συσχέτισης των έργων μεταξύ τους στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής λογικής. Έτσι, π.χ. έργα εγγειοβελτιωτικά, αναδάσμου ή αγροτικής οδοποιίας δεν σχετίζονται μεταξύ τους.

Ένα σημαντικό συμπέρασμα το οποίο προκύπτει είναι ότι η χωρική κατανομή του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, δεν διαφοροποιείται σε σχέση με τα βασικά προβλήματα που υπάρχουν σε κάθε χωρική ενότητα. Έτσι, παρότι οι ανάγκες και τα προβλήματα που καταγράφονται σε κάθε χωρική ενότητα (π.χ. σύμφωνα μελέτες των Τ.Α.Π.) μπορεί να είναι διαφορετικές μεταξύ των γεωγραφικών ενότητων ενός νομού, η ταμειακή σύνθεση του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων δεν προσανατολίζεται σ' αυτές τις διαφοροποιήσεις ούτε αντιστοιχεί πάντα στις βασικές ανάγκες. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως εξής:

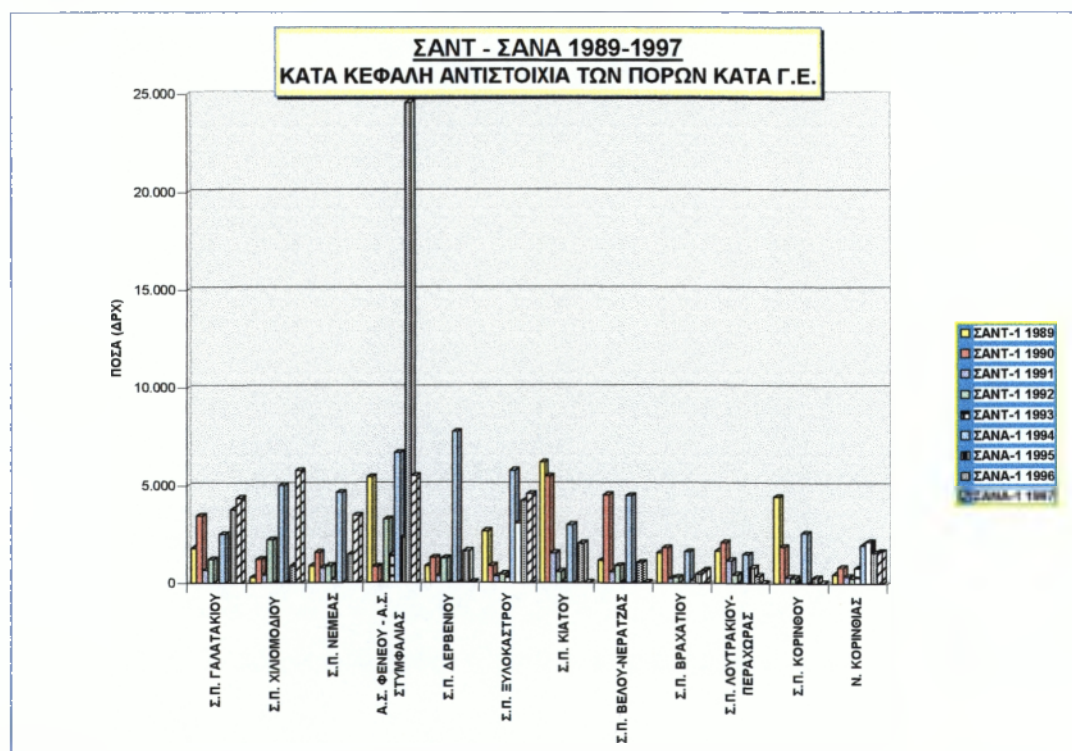
α) τα βασικά προβλήματα και οι ανάγκες που υπάρχουν σε κάθε χωρική ενότητα δεν συγκροτούν ένα δεσμευτικό πλαίσιο για την τομεακή σύνθεση του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων,

β) λόγω των σημαντικών ελλείψεων που υπάρχουν σ' όλη την ελληνική περιφέρεια σε βασική υποδομή, όποιας και αν είναι η τομεακή σύνθεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων γίνεται αποδεκτή και νομιμοποιείται, ακόμα και όταν δεν ιεραρχούνται σωστά οι ανάγκες κατά χωρική ενότητα, αφού αφορούν «βασικές» ρυθμίσεις «ζωτικών» αναγκών (ύδρευση - αποχέτευση, οδοποιία κλπ.)

Ως εκ τούτου, ο χαμηλός βαθμός ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας νομιμοποιεί την αδιαφοροποίητη κατανομή των πόρων χωρίς ιεράρχηση και στόχους σε σχέση με τα προβλήματα και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της κάθε περιοχής.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το συμπέρασμα που προκύπτει από το δεύτερο τύπο διαγραμμάτων η κατά κεφαλή αντιστοιχία των πόρων, κατά γεωγραφικές ενότητες.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 18

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της έρευνας

Παρατηρείται ότι η κατά κεφαλή αναλογία του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στα αστικά κέντρα και ειδικότερα στην πρωτεύουσα του νομού (Κόρινθος) είναι σημαντικά μικρότερη από την κατά κεφαλή αναλογία του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων στην ύπαιθρο (Φενεός - Στυμφαλία).

Η Ιδιαίτερη μετατόπιση πόρων στην ύπαιθρο θα μπορούσε να δικαιολογηθεί με το ότι εκεί υπάρχουν σημαντικότερα προβλήματα «ζωτικής» σημασίας απ' ό,τι στα αστικά κέντρα, και ως εκ τούτου νομιμοποιείται η παροχή κοινωνικής και τεχνικής υποδομής στην ύπαιθρο. Πέραν του ότι το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί, ειδικά εάν συσχετισθεί με τα συσσωρευμένα προβλήματα στα αστικά κέντρα (προβλήματα ύδρευσης των Δήμων Κορινθίων, Κιάτου και Ξυλοκάστρου, το πρόβλημα της αποχέτευσης του Δήμου Κορινθίων, οι συγκοινωνίες, η εκπαίδευση κλπ.), η επιλογή αυτή δεν έχει προκύψει από μια τέτοια προγραμματισμένη πολιτική, αλλά στη βάση των διαδικασιών της «αθροιστικής» συλλογική αναγκαίων έργων σε κάθε Κοινότητα ή Δήμο. Η διασπορά και ο κατακερματισμός των έργων στην ύπαιθρο συμβαδίζει έτσι με την επιλογή «να ικανοποιούμε έστω και εν μέρει τις επιθυμίες και ανάγκες ΟΛΩΝ». Η διάχυση όλο και περισσότερων πόρων στην ύπαιθρο νομιμοποιείται με τις διαδικασίες του δημοκρατικού προγραμματισμού, που είναι ενεργοποιημένες κυρίως στις κοινότητες και λιγότερο στα αστικά κέντρα.

Το ζήτημα της παροχής κοινωνικής και τεχνικής υποδομής στα αστικά κέντρα και ειδικότερα στις πρωτεύουσες των νομών, είναι ιδιαίτερα σοβαρό, αλλά δεν αντιμετωπίζεται κατά προτεραιότητα από το Περιφερειακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Βέβαια μπορεί να θεωρηθεί ότι τα προβλήματα των αστικών κέντρων, και ειδικά των πρωτευουσών των νομών, επιλύονται εν μέρη και από τα προγράμματα επενδύσεων των κεντρικών φορέων ΣΑΕ, της περιφέρειας Π.Ε.Π. και του Ε.Α.Π.Τ.Α. (Αποχέτευση - Βιολογικός - Ύδρευση).

Όμως μόνο ένα μέρος των προγραμμάτων αυτών αφορά τα αστικά κέντρα και, βεβαίως, δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει ο χαρακτήρας των έργων, τα

οποία θεωρείται ότι αφορούν μεγάλης κλίμακας έργα υπερτοπικής σημασίας (διανομαρχιακής, περιφερειακής κλπ.) και δεν αντιστοιχούν στις ανάγκες των αστικών κέντρων. Ενδεικτικά αναφέρουμε την κατασκευή του άξονα Κιάτου - Γκούρας - Δερβένι ο οποίος συνδέει την Ορεινή με την Πεδινή Κορινθίας, έργα Π.Ε.Π., τον οδικό άξονα σύνδεσης Αρχαιολογικών χώρων και το φράγμα Δόξας. Δεδομένης λοιπόν της αστικοποίησης στις δεκαετίες 1950 - 1980, οξύνθηκαν ιδιαίτερα τα προβλήματα υποδομής στα αστικά κέντρα και η επίλυσή τους απαιτεί τεράστιο ύψος πόρων που δεν καλύπτεται από τα υπάρχοντα προγράμματα (π.χ. απαλλοτριώσεις, εφαρμογή σχεδίου πόλεως, τεχνική υποδομή, εκπαίδευση, πρόνοια κλπ.) Αυτό σημαίνει ότι, με δεδομένους τους πόρους που διατίθενται, θα έπρεπε να γίνει επιλογή ή κάποιων τομεακών πολιτικών (π.χ. αποχέτευση ή υγεία ή εκπαίδευση) όπου να διοχετευτούν υψηλά ποσά κατά προτεραιότητα. Μια τέτοια επιλογή βέβαια προϋποθέτει ιεράρχηση στόχων από μια κοινωνική και αναπτυξιακή πολιτική του κράτους και συναινετικές διαδικασίες στις προτεραιότητες που αυτή θέτει. Αντίθετα η τομεακή και χωρική διάχυση πόρων, ειδικά στην ύπαιθρο, φαίνεται να αποφεύγει το πολιτικό κόστος επιλεκτικών πολιτικών ιεράρχησης στόχων και να κερδίζει νομιμοποίηση από ευρύτερα κοινωνικά στρώματα που συμμετέχουν στις διαδικασίες αποφάσεων και διαχείρισης μέρους των πόρων.

Παρατηρείται τέλος στα διαγράμματα ανισοκατανομής, ότι σε ορισμένες περιοχές αυξήθηκαν οι ενδονομαρχιακές ανισότητες στην κατά κεφαλή αντιστοιχία του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, ιδιαίτερα στις γεωγραφικές ενότητες που έχουν χαμηλά ποσοστά πληθυσμού σε σχέση με το σύνολο του νομού (περιοχές Φενεού, Στυμφαλίας, και ορεινό Ζήρειας). Αυτό ίσως δικαιώνει τον προγραμματικό στόχο που έχει διατυπωθεί στις μελέτες και στα προγράμματα της άμβλυνσης των περιφερειακών ανισοτήτων (ενδονομαρχιακών), δεδομένου ότι οι γεωγραφικές ενότητες με χαμηλά ποσοστά πληθυσμού θεωρούνται ότι είναι και οι πλέον προβληματικές και υπανάπτυκτες περιοχές του νομού.

Όμως η έλλειψη ιεράρχησης στόχων, η διάχυση και ο κατακερματισμός των πόρων και η υποβάθμιση άλλων σοβαρότερων προβλημάτων των αστικών κέντρα, δείχνουν ότι η κατανομή των πόρων του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων δεν διεξάγεται στη βάση προδιαγεγραμμένων στόχων και πλαισίων αναπτυξιακών πολιτικών. Θεωρούμε ότι μια ανάλυση της χωροχρονικής και τομεακής κατανομής του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, όπως αυτή που προηγήθηκε, καθώς και άλλων προγραμμάτων διαχείρισης πόρων σε ενδονομαρχιακό επίπεδο, αποτελεί απαραίτητο πλαίσιο τόσο για τη γνώμη το «που πήγαν οι πόροι» και πως αξιοποιήθηκαν», όσο και για τη διατύπωση αναπτυξιακών στρατηγικών για την τοπική κοινωνία.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα	1	<u>ΠΕΠ 1989-1993</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	96
Διάγραμμα	2	<u>ΠΕΠ 1989-1993</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	σελ.	97
Διάγραμμα	3	<u>ΠΕΠ 1989-1993</u> ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε.	σελ.	97
Διάγραμμα	4	<u>ΠΕΠ 1994-1999</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	99
Διάγραμμα	5	<u>ΠΕΠ 1994-1999</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	σελ.	99
Διάγραμμα	6	<u>ΠΕΠ 1994-1999</u> ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε.	σελ.	100
Διάγραμμα	7	<u>ΠΕΠ</u> ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε.	σελ.	101
Διάγραμμα	8	<u>ΠΕΠ</u> ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. (%)	σελ.	102
Διάγραμμα	9	<u>ΕΑΠΤΑ 1989-1993</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	103
Διάγραμμα	10	<u>ΕΑΠΤΑ 1989-1993</u> ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. (%)	σελ.	104
Διάγραμμα	11	<u>ΕΑΠΤΑ 1989-1993</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. & ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	105
Διάγραμμα	12	<u>ΕΑΠΤΑ 1994-1999</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	105
Διάγραμμα	13	<u>ΕΑΠΤΑ 1989-1993</u> ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. & ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	σελ.	106
Διάγραμμα	14	<u>ΣΑΝΤ - ΣΑΝΑ 1989-1997</u> ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. (%)	σελ.	107
Διάγραμμα	15	<u>ΣΑΝΤ - ΣΑΝΑ 1989-1997</u> ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	108

<i>Διάγραμμα</i>	16	<u>ΣΑΝΤ 2 - ΣΑΝΑ 2 1989-1997</u> ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε. (%)	σελ.	109
<i>Διάγραμμα</i>	17	<u>ΣΑΝΤ 2 - ΣΑΝΑ 2 1989-1997</u> ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (%)	σελ.	110
<i>Διάγραμμα</i>	18	<u>ΣΑΝΤ - ΣΑΝΑ 1989-1997</u> ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΤΑ Γ.Ε.	σελ.	114

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κοσμάς Ψυχοπαίδης - Παναγιώτης Γετίμης, «Ρυθμίσεις Τοπικών Προβλημάτων», Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθήνα 1989.
2. Ε.Ε.Τ.Α.Α. «Βασική Έρευνα Αναγκών Νομαρχιακού Προγραμματισμού», Αθήνα 1992.
3. Β. Βαλασσόπουλος, «Μελέτη Σκοπιμότητας - Βιωσιμότητας Ίδρυσης Εταιρίας Ανάπτυξης Ν. Κορινθίας, ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΗ Α.Ε.», ΤΕΔΚ Ν.Κορινθίας, Κόρινθος 1992.
4. Ελ. Ανδρικόπουλου, «Οι Περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Αθήνα 1995.
5. Nicholas Kaldor, «Γιατί είναι αναγκαίες οι περιφερειακές πολιτικές;», Εξαντας, Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική, Αθήνα 1975.
6. Γ. Μπίτσικα, «Χωροταξική κατανομή των Π.Δ.Ε. της Ελλάδας 1976-1985», ΚΕΠΕ, Αναλύσεις Στατιστικών Στοιχείων, Αθήνα 1986.
7. ΚΕΠΕ, «Μελέτη αξιολόγησης των ΠΕΠ του ΚΠΣ 1994-1999», Εκθέσεις 28, Αθήνα 1997.
8. Ι. Σόγιας - Μ Σπουρδαλάκης, «Νομαρχιακά Συμβούλια», Ε.Ε.Τ.Α.Α., Αθήνα 1990.
9. Ε.Ε.Τ.Α.Α., «Τοπική Αυτοδιοίκηση και Προγράμματα Δημοσίων Επενδύσεων», Ειδικά θέματα 3, Αθήνα 1989.
10. Ε. Ανδρικοπούλου, «Κριτική παρέμβαση και περιφέρειες», Θεσσαλονίκη 1984.
11. Γ. Μπίτσικα, «Κοινωνική αξιολόγηση Σχεδίων Δημοσίων Επενδύσεων στην Ελλάδα», ΚΕΠΕ, Επιστημονικές Μελέτες 21, Αθήνα 1986.

12. Γ.Α. Γεωργίου, «Κριτήρια Περιφερειακών Κατανομών των Πόρων του Β' Κ.Π.Σ. 1994-99: Κριτική θεώρηση», περιοδικό ΤΟΠΟΣ, τεύχος 10,, Αθήνα 1995, (σελ 115-138)
13. Ευθ. Βελώνια, «Νομαρχιακή Διοίκηση», περιοδικό Διοικητική Μεταρρύθμιση, τεύχος 31-32, Ιούλιος -Δεκέμβριος 1987, (σελ.90-102)
14. Β. Ανδρονόπουλος - Μ. Μαθιουδάκης, «Περιφερειακή Διοίκηση - Τοπική Αυτοδιοίκηση: Ιστορική Εξέλιξη», περιοδικό Διοικητική Μεταρρύθμιση, τεύχος 31-32, Ιούλιος - Δεκέμβριος 1987, (σελ. 35-60)
15. Ζαχ. Δεμαθάς, «Περιφερειακός προγραμματισμός και οικονομικά δεδομένα: Απαιτήσεις προς την οικονομική επιστήμη και δυνατότητές της: Η πρόσφατη πρακτική του σχεδιασμού στην Ελλάδα», περιοδικό Πόλη & Περιφέρεια, τεύχος 4-5, Αθήνα 1982.
16. Παν. Γετίμη, «Χωρικά προβλήματα και ρυθμίσεις στην περιφέρεια: Διαδικασίες μετασχηματισμού των χωρικών παρεμβάσεων στην Ελλάδα μετά το 1981», περιοδικό Πόλη & Περιφέρεια, τεύχος 17, Αθήνα 1987.
17. Β. Χαστάογλου, «Αστικός Προγραμματισμός:Ο μύθος της Ορθολογικότητας», περιοδικό Πόλη & Περιφέρεια, τεύχος 1, Αθήνα 1989,
18. Παν Γετίμη - Γρηγ. Καυκαλά, «Τοπική ανάπτυξη και μορφές κρατικής ρύθμισης στην Ελλάδα», περιοδικό ΤΟΠΟΣ, τεύχος 1, Αθήνα 1990, (σελ.3-20).
19. Ι.Δ.Ε., «Αναπτυξιακή Πολιτική στο Νομό Κορινθίας Α' & Β' φάση» Αθήνα 1994.